הײַנט אין נומער:

אַרטיקלען און פעליעטאָנען פון ד"ר א. מוקדוני, ד"ר ה. רױזשאַנער, אינזש. משה סאַפיר, יעקב נאַכבין און אַנד.

סימפּאָזיאָן אויף דער אַרענע פון ד"ר יהושע טהאָן

ערצעהלונגען און בעשרייבונגען פון י. ד. בערקאָוויטש, מ. גרעץ, אַלימלך שמולאָוויטש, יוסף פוקס און אַנד.

חוזק הומאָר, סאַטירע, קאַריקאַטורן. אַ ליטוואַק פערקויפט די שטימע (סוכות-פעליעטאָן) פון י. אַבערזשאַנעק.

פּרייז 30 גראָשן

פּוילע טאַבעלע פון דער מלוכה-לאָטעריע

Lodzer Tageblat № 233 Opłata pocztowa uiszcz. ryczałtem

לאָדזער טאָגעבלאַט

הײַנט 12 זײַטען

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 10057, פון אַדמיניסטראַציע 10047.

פרייטאָג, פּ' ברכה י"ח תשרי תרצ"א | 10 października 1930 r. | 23-טער יאָהרגאַנג

אין לאָדז און אין באַד 6 וואַהל-קרייזען געהען די דײַטשען צוזאַמען מיט'ן ציוניסטישען בלאָק

נאָך נישט פעסטגעשטעלט, ווער עס וועט פיגורירען אין לאָדז אויפ'ן ערשטען אָרט

צי וועלען זיין צוויי ציוניסטישע ליסטעס אין גאַליציען?

אינטערוויאָו מיט יצחק גרינבוים

אויסנוצענדיג די געלעגענהייט, וואָס דער פּרעזעס פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין פּוילען און אָנפיהרער פון ציוניסטישען בלאָק ה' יצחק גרינבוים געפינט זיך אין לאָדז אויף דער ציוניסטישער קרייז-קאָנפערענץ, האָט דער מיטאַרבייטער פון „לאָדזער טאָגעבלאַט" געהאַט מיט איהם אַ געשפּרעך וועגען די אַקטועלע פראַגען פון דער יודישער וואַהל-קאַמפּאַניע צום סיים.

אונזער מיטאַרבייטער האָט געשטעלט פראַגען און ה' גרינבוים האָט געגעבען קורצע תשובות.

קודם כל האָבען מיר זיך בעמיהט אַריינצובריינגען קלאָרקייט אין דעם פּלאָנטער, וואָס האָט זיך געשאַפען אין גאַליציען. אונזער ערשטע פראַגע איז דערום געווען:

— אויב די ציוניסטען פון גאַליציען וועלען נישט צוריקציהען זייער מלוכה-ליסטע, צי וועט דאַן דער אַלגעמיינער ציוניסטישער בלאָק אַרויסשטעלען אויך אין מזרח-גאַליציען איהרע ליסטעס?

נאָך אַ שטיקעל ישוב-הדעת האָט ה' גרינבוים געגעבען פאָלגענדען ענטפער:

— די אָנטיילנעמער פון דעם ציוניסטישען בלאָק אין מזרח-גאַליציען וועלען אַרויסשטעלען זייערע ליסטעס, וואָס וועלען זיין, פערשטעהט זיך, פערבונדען מיט דער מלוכה-ליסטע פון אונזער ציוניסטישען בלאָק.

דער דאָזיגער ענטפער איז, ווי מיר זעהען, אַנ'אויסמיידענדיגער, מען קאָן אָבער צווישען די שורות אַרויסלייענען, אַז ה' גרינבוים איז ענטשלאָסען אַרויסצושטעלען אין מזרח-גאַליציען מיט בעזונדערע ליסטעס פון אַלגעמייגעם ציוניסטישען בלאָק, וועלכע וועלען במילא פיהרען אַ קאַמף מיט דער דאָרטיגער ציוניסטישער ליסטע.

די צווייטע פראַגע אונזערע איז געווען:

— צי וועט דער ציוניסטישער בלאָק אין פּוילען אונטערשטרייכען אין זיין פּלאַטפאָרם בולט און קלאָר זיין בעציהונג צו דער איצטיגער רעגירונג, צו דעמאָקראַטיע און פּאַרלאַמענטאַריזם?

פּרעזעס גרינבוים האָט געענטפערט:

— געוויס. מיר וועלען גענוי פאָרמולירען אונזער שטאַנדפּונקט צו די דאָזיגע פּראָבלעמען.

מיר האָבען דאַן געפרעגט:

— צי איז שוין פעסטגעשטעלט, ווער עס וועט קאַנדידירען אויפ'ן ערשטען אָרט פון דער ציוניסטישער ליסטע אין לאָדז?

— ניין. די קאַנדידאַטורען אין די וואַהל-קרייזען וועלען ענדגילטיג פעסטגעשטעלט ווערען אויף דעם צוזאַמענפאָהר פון די וואַהל-קאָמיטעטען, וואָס וועט פאָרקומען דעם 12 ה. ח. אין וואַרשאַ.

— צי וועט דער בלאָק מיט די דייטשען געשאַפען ווערען.

— יאָ, דאָס איז שוין אַ געשעהענער פאַקט.

פון אונזער זייט ווילען מיר צוגעבען, אַז לויט די ידיעות, וואָס מיר האָבען בעקומען פון זיכערע קוועלען איז נעכטען געשלאָסען געוואָרען דער אָפּמאַך מיט די דייטשע בירגערליכע פּאַרטייען און ער נעמט אַרום 6 וואַהל-קרייזען. דער אָפּמאַך איז געשלאָסען געוואָרען אויף אַזאַ אופן, אַז אין 6 וואַהל-קרייזען, וואו די יודען צוזאַמען מיט די דייטשען האָבען אויסזיכטען צו בעקומען מאַנדאַטען, זאָלען אין דריי קרייזען פיגורירען יודען אויפ'ן ערשטען אָרט און אין דריי — דייטשען.

די יודען וועלען אָבער האָבען דערביי דעם פאָרצוג, וואָס די דאָזיגע בשותפ'ות'דיגע קרייז-ליסטעס וועלען זיין אַנגעשלאָסען אין דער מלוכה-ליסטע פון ציוניסטישען-בלאָק.

אויף אונזער לעצטער פראַגע, צי דער ציוניסטישער בלאָק האָט אויסזיכטען אַדורכצופיהרען מאַנדאַטען אין קאָנגרעס-פּוילען אויך אַ חוץ וואַרשאַ, לאָדז און ביאַליסטאָק, האָט פּרעזעס גרינבוים געענטפערט, אַז אויסזיכטען זענען פאַרהאַן און נאָך אַ ריי וואַהל-קרייזען, אָבער גאַראַנטירען דערפאַר קען מען נישט. דאָס איז אָפּהענגיג קודם-כל אין דער אַלגעמיינער צאָהל וואַהל-בעטייליגטע און בעזונדערס אין דער אַקטיוויטעט פון די ציוניסטען אין דער וואַהל-קאַמפּאַניע.

קר.

Bank Spółdzielczy

Kupców i Przemysłowców

w ŁODZI

Spółdz. z ogr. odpow. — Tel. 136-46 i 188-34

39 צעגעלניאַנאַ 39

פראָנט 1-טער שטאָק | פראָנט 1-טער שטאָק

נעמט אָן וועקסלען, פראַכטען און פערשידענע דאָקומענטען אויף אינקאַסע אויף אַלע פּלעצער אין גאַנץ פּוילען ביי אַ מינימאַלער פּראָוויזיע און צאָהלט אויס דעם זעלבען טאָג, ווייזט איבער געלד אויף גאַנץ פּוילען, נעמט אָן ווקלאַדען איינלאַגען, נדן-געלדער און קלענערע אָפּשפּאָרונגען אויף די בעסטע בעדינגונגען, מאַכט די קאָנטאָ און גיט אַרויס אַוואַנסען אויף 'אינקאַסאָ

ערלעדיגט אַלץ פּינקטליך און רעעל.

די באַנק איז אָפען פון 9 ביז 2 מיטאָג און פון 4–6 אָוונד.

ישיבת „תומכי-תמימים"

ליובאַוויטש

לודז, פּאַלודניאָווא 25.

הנהלת הישיבה מודיעה בזה כי על הזמן החורף הבע"ל יש מקומות פנוים בעד בחורים שיש להם ידיעה והבנה עצמית בלימוד גפ"ת התלמידים מערי השדה החפצים להתקבל לישיבתנו מוכרחים להביא תעודות מהרב דמתא שלהם וישיגו הצטרכותם בכבוד.

זמן קבלת התלמידים עד ר"ח מרחשון.

הנהלת הישיבה.

פּאָלאַ יאַנקיעלעוויטש

הערמאַן קליינמאַן

פערלאָבט

לאָדז. אָקטאָבער 1930.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער שוועסטער, שוועגערין און טאַנטע פּרל. פּאָלאַ מיט הער הערמאַן קליינמאַן ווינשען מיר אַ הערצליכען מזל טוב און אַלדאָס גוטס.

איזאַק יאַנקיעלעוויטש און פאַמיליע

אונזער ל. פּאָלאַ יאַנקיעלעוויטש צו איהר פערלאָבונג מיט ה' הערמאַן קליינמאַן גראַטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק

געשוויסטער, שוועגערינס און שוואָגערס

אַכטונג „בית-לחם" ווסכאָדניאַ 68/70

אַזוי ווי ביים יודישען הילפס-פעראיין „בית-לחם" איז ערעפענט געוואָרען

די ערשטע וואַרם- און ערנעהרונגס-שטוב

פאַר אָרימע יודישע קינדער פון די פּאָווישעכנע שולען

האָט די פערוואַלטונג פון „בית-לחם" בעשלאָסען אום צו פערגרעסערן די טעטיגקייט פאַרצונעהמען שבת-צו-נאַכטס חוהמ"ס, ד. 11 אָקטאָבער, 8 אָוו.

„אַ קאָנצערט-ראַוט"

אין ענגלישען זאַל, אַל. 1 מאַי 2 (פריהער „אַררט")

פערבונדען מיט פערשידענע איבעררעשונגען, 2 אָרקעסטערס, פאַנטאָזיע לאָטעריע, אויפטריט פון ערשטקלאַסיגע אַרטיסטישע קרעפטען, טענץ ביז אין דער פריה, בופעט אויפ'ן אָרט. איינטריט נאָר 1 זל.

בעמערקונג: מ'בעט זעהר אונטערצושטיצען דעם קאָנצערט-ראַוט, ווייל די הכנסה געהט נאָר לטובת די קינדער-היים.

בעקאַנטמאַכונג.

די פערוואַלטונג פון דער פירמע „ה. טאַבאַטשניק און קאָמפּ." פאָדערט אויף אַלע מיטאינהאָבער פון „גאַשטשיני דוואָר" אויף דער

אַלגעמיינער פערזאַמלונג,

וואָס קומט פאָר מוצש"ק דעם 11 אָקטאָבער, 6 אַ זייגער אָוונד אין לאָקאַל פון דער פירמע אין לאָדז, פּאָדזשעטשנאַ 10, כּדי אַרומצורעדען די לויפענדע ענינים פון דער פירמע, וואָס לאָזען זיך נישט מעהר אָפּשלעפּען. די אָנוועזנהייט פון אַלע מיטגלידער איז נויטיג. אין פאַל, ווער פון די מיטגלידער וועט נישט קומען, וועט די פערוואַלטונג דעצידירען אָהן איהם.

די פערוואַלטונג.

ווײַן אויף ימים-נוראים!

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז צו די אָנקומענדע ימים-נוראים איז מיין געשעפט פערזעהען אין גרויסען אויסוואַהל מיט די וועלט-בעריהמטע

ווײַנען פון דער פירמע שולדענריין

אין וואַרשאַ, פראַנציסקאַנער 11

גענוי צו די זעלבע פרייזען ווי איז דער אויבּיגער פירמע.

חוץ דעם איז מיין געשעפט שטענדיג פערזעהען אין אַ רייכען אויסוואַהל מיט „BEZ"-ווײַן (אָהן אַלקאָהאָל), רויט-ווײַן פאַר דיאַבעטיקער (צוקער-ליידענדע) ווי אויך אַלע סאָרטען „כרמל"-ווײַנען.

ביי געלעגענהייט ווינש איך צום נייעם יאָהר מיינע ג' קונדען, געסט ווי אויך אַלע, מיט וועלכע איך שטעה אין געשעפטליכער פערבינדונג — אַ כתיבה וחתימה טובה.

מיט אַכטונג גוטמאַן, לאָדז

פּל. וואָלבאָשטשי 11, — טעל. 158-20

וויכטיג פאַר דער יוד. בעפעלקערונג

פון דרום'דיגען טייל פון אונזער שטאָט (שייבלערס ראַיאָן)

וואו עס האָט זיך געעפענט אַנ'אָפּטיילונג

Kilińskiego 120

קאַצענעלזאָנ'ס גן-ילדים

(פּריוואַטע אַנשטאַלט) און אַ מאָדערנער 7-קלאַסיגער שול מיט אַ רעגירונגס-פּראָג, וואָס נעמט אויך אַריין אַ גרויסער מאָס העברעאישע לימודים און רעליגיע. — קינדער (פון 4 יאָהר אין פּריוואַט-שולע און פון 6 יאָהר אין שולע) ווערען איינגעשריבען יעדען טאָג פון 10–1 פאַרמ. אין דער קאַנצעלאַריע פון דער שולע

קילינסקיעגאָ 120

Kilińskiego 120

די לייטונג פון אָרטאָדאָקסישען לעהר-אַנשטאַלט

„דרכי-נעם" פון ה' ג. א. ליס אין לאָדז

קילינסקי 50 טעלעפאָן 215-36

אַל. 1 מאַי 20 טעלעפאָן 200-43

מעלדעט דערמיט, אַז אין אונזערע מוסטערהאַפטע גן-ילדים'ס זענען נאָך פאַרהאַן איינציגע פרייע פּלעצער.

גלייכצייטיג מעלדען מיר די געעהרטע עלטערן, אַז ביז דעם בעקומען פון מאַגיסטראַט די געהעריגע ערלויבניש אויף אויטאָבוס-פערקער אין שטאָט פאַר אונזערע תלמידים, האָבען מיר דערווייל אַנגאַזשירט איינציגע פעהיגע און גענויג פעראַנטוואָרטליכע מענשען אויף צו פיהרען די קליינע קינדער פון די ווייטע געגענדען.

די לייטונג.

גרינבוים'ס רעפעראַט וועגען די סיים-וואַהלען אויף דער ציוניסטישער קרייז-קאָנפֿערענץ אין לאָדז

די בעריכטען וועגען דער אַלגעמיינער לאַגע אין ציוניזם.—גרינבוים רעפֿערירט וועגען די בעשלוסען פֿון אַקציאָנס-קאָמיטעט.—שטעלט פֿעסט דעם וואוקס פֿון ציוניסטישען איינפֿלוס.—פּרנס האָפּמאַן קריטיקירט שאַרף גרינבוים'ס פּאָליטיק בנוגע די סיים-וואַהלען און זאָגט, אַז ד"ר טהאָן דאַרף ווערען דער פֿיהרער פֿון די ציוניסטען אין פּוילען. — די קאָנפֿערענץ אַקצעפּטירט גרינבוים'ס פּאָליטיק.

אין לאָקאַל פֿון „הזמיר" איז נעכטען האַלב 12 בײַטאָג געעפֿענט געוואָרען א קאָנפֿערענץ פֿון די ציוניסטישע אגודות אין לאָדזער וואָיעוואָדשאַפֿט. עס זיינען געקומען 110 דעלעגאַטען פֿון 40 שטעט און אויך פֿיל געסט.

ד"ר ראָזענבלאַט עפֿענט די קאָנפֿערענץ, בעגריסט די דעלעגאַטען און בעגריסט דעם פּרעזידענט פֿון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין פּוילען, יצחק גרינבוים. די דעלעגאַטען מאַכען דעם גאַסט א שטורמישע אָוואַציע.

דערויף ווערט געוועהלט א

פּרעזידיום

אין פֿאָלגענדען צוזאַמענשטעל: ד"ר ראָזענבלאַט, פֿרוי רעזניק, מנדעלסאָן, שטעמפּעלהאַט, לימאַן, רוסקאָווסקי, זשעדבאַרסקי, אַמער און עקשטיין. אַלס סעקרעטאַר ווערט אײַנגעלאַדען ה' רונגאַרד.

דעם פֿאָרזיץ פֿון דער קאָנפֿערענץ נעמט אונטער ד"ר ראָזענבלאַט. ער בעגריסט יצחק גרינבוים'ען אַלס די צענטראַלע פֿיגור פֿון ציוניזם אין פּוילען. בײַ די איצטיגע שווערע פּאָליטישע פֿערהעלטנישען אין פּוילען, ווען די יודען קומט אויס צו פֿיהרען א פֿערביטערטען קאַמף פֿאַר זייערע נאַציאָנאַלע און פּאָליטישע רעכט, איז די פֿליכט פֿון יעדען בעוואוסטזיניגען ציוניסט זיך צו שטעלען אונטער דער פֿאָהן פֿון מוטיגען פֿיהרער יצחק גרינבוים — רופֿט אויס ד"ר ראָזענבלאַט. דער פֿאָרזיצענדער דריקט דערבײַ אויס די מיינונג פֿון דער קאָנפֿערענץ, אַז טראָץ אַלע מיינונגס-פֿערשידענהייטען אין ציוניזם איז אין בעצוג צו גרינבוים'ען, זאָגען צו אַלע דעלעגאַטען און צוזאַמען מיט זיי די מאַסען, וואָס שטעהען אונטער זיי, צו שטיצען יצחק גרינבוים'ען און זיין קאַמף.

ה' רוסקאָווסקי רופֿט אויס: „יחי יצחק גרינבוים". דער זאַל כאַפּט אונטער דעם אויסרוף; ווידער ברעכט אויס א שטורמישע אָוואַציע. דער עולם שטעהט אויף פֿון די ערטער און בעגריסט דעם פּרעזידענט פֿון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

די בעגריסונגען

דער ערשטער נעמט דאָס וואָרט אין די בעגריסונגען דער פֿאָרשטעהער פֿון לאָדזער „מזרחי" ראַטמ. י. מ. ביאַלער. איצט, ווען יודען האָבען פֿערביטען אַפֿילו דעם דה-יומא אויף סאַנאַציע, אויף סלאָוועק און באַרטעל, איז די אַרבײַט פֿאַר'ן ציוניסטישען אידעאַל א בעווייז, אַז מיר שטעהען אויף א העכערער מדרגה און זענען גרייט אויף דער גרעסטער אויפֿאָפּפֿערונג פֿאַר'ן אויפֿבוי פֿון א"י. מיר סאָלידאַריזירען זיך דערבײַ מיט דער שטעלונג פֿון אונזער מנהיג פֿאַרבשטיין בנוגע דער קאָנסאָלידאַציע מיט די ציוניסטען.

ווייטער בעגריסען די ה"ה: מרחיב (קק"ל), פֿרוי רעזניק (וויזאָ), בלומענטאַל (מרכז העברי), לימאַן (קרן היסוד), מאַרגאָליס (התאחדות המרכזי), רייכנאַלד (הרצליה), פּוליק (צעירי מזרחי), ווײַנבערג (גוש עבודה), ראַבינאָוו (שומר הלאומי), לובינסקי (ברית טרומפּלדור), בערגמאַן (העבראַאישע לעהרער אין א"י). שריפֿטליכע בעגריסונגען ווערען געלייענט פֿון „התאחדות" אין פּוילען און פֿון לאָדזער „הזמיר".

יצחק גרינבוים'ס רעפעראַט
וועגען דער לאַגע אין ציוניזם

יצחק גרינבוים בעקומט דאָס וואָרט צום רעפעראַט וועגען דער לאַגע פֿון ציוניזם און אין ארץ-ישראל.

— ווער עס האָט בעאָבאַכטעט די אַרבײַט פֿון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין פּוילען, וועט נישט קאָנען זאָגען, אַז אין די ציוניסטישע רייהען הערשט א יאוש בנוגע ארץ-ישראל, ווי עס האָט זיך אויסגעדריקט איינער פֿון די דעלעגאַטען. אדרבה, אין לעצטען יאָהר איז געוואַקסען און פֿערשטאַרקט געוואָרען די ציוניסטישע אַרבײַט אין פּוילען. פֿאַר'ן קרן-קימת האָט פּוילען היי-יאָהר געשאַפֿען די גרעסטע סומע, נעמליך 1 מיליאָן זל., אונגעפֿעהר אַזוי פֿיל איז אויך געשיקט געוואָרען פֿאַר'ן קרן-היסוד. אויך אונזער חלוציש בעוועגונג איז פֿערשטאַרקט געוואָרען. די ציוניסטישע דעמאָנסטראַציעס דאָס לעצטע יאָהר האָבען בעוויזען, אַז אונטער אונז שטעהט דער רוב פֿון פּוילישען יודענטום.

אַריבערגעהענדיג רעדען וועגען דער לאַגע אין ציוניזם, וועגען דער ציוניסטישער פּאָליטיק אין א"י, זאָגט דער רעדנער צווישען אַנד.:

— אויב די ענגלישע רעגירונג האָט אַמאָל געמיינט, אַז דאָס, וואָס געשעהט אין א"י, געהערט צו די פֿאַסירונגען, וואָס קאָנען פֿאַסירען אין א פֿערוואָרפֿענעם ווינקעל פֿון פֿאָדער-אזיען, האָט זי זיך דאָס מאָל איבערציינגט, אַז זי האָט געלעבט אין א טעות. דאָס קאָלאָניאַל-מיניסטעריום איז פֿערוואָרפֿען מיט פֿיל טויזענדער פּראָטעסט-דעפּעשען געגען די ארץ-ישראל-אונרוהען. ענגלאַנד איז געוואָיר געוואָרען, אַז מיליאָנען אויגען פֿון דער גאַנצער וועלט קוקען זיך צו, וואָס עס פֿאַסירט אין פּאַלעסטינא. די וועלט פֿרעגט זיך, ווי אַזוי א פֿאָלק אָהן האַרמאַטען, א פֿאָלק, וואָס קאָן אַפֿילו קיין אויפֿשטאַנד נישט מאַכען, ווי אַזוי אַזא פֿאָלק קאָן זיך פֿערמעסטען ווידערצושטעהן דער ענגלישער גרוים-מאַכט. דער ענטפֿער איז דער יודישער מסירת-נפֿש פֿאַר דער גרויסער אידעע.

אויך די אַראַבער אין א"י האָבען דערשפּירט אונזער כח און לאַגע, זיי האָבען געזעהען, אַז זייערע שטערונגען איז אויפֿבוי פֿון א"י האָבען נישט קיין גענוגענדע פּעולה, האָבען זיי דעריבער בעשלאָסען אויף א בלוטיגען אופֿן אָפּ-

צושניידען די יודישע פּלענער און דערנאָך עס פּאָליטיש צו דיסקאָנטירען. דערגרייכט האָבען זיי פֿאַר זייערע צילען מיט די דערוועלינגע טומלדיגע שטערונגען און דער בהלה, וואָס האָט זיך בשעתו געהאָט געשאַפֿען אַרום א"י. אין דערזעלבער ציים האָט דער יודישער ישוב אָבער בעוויזען, אַז ער איז אײַנגעוואָרצעלט אין לאַנד און ער קאָן זיך אַנטקעגנשטעלען ווי א לעבעדיג פֿאָלק, מיט געווער אין האַנד, מיט'ן בעוואוסטזיין, אַז מען קאָן, מען דאַרף און מען מוז זיינען אין ארץ-ישראל.

ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז די פּאָליטיק פֿון „צדוק הדין" קאָן ווייטער נישט געפֿיהרט ווערען. דער מזבח, אויף וועלכען מיר האָבען געבראַכט קרבנות, איז דורך דער פּאַלעסטינישער אַדמיניסטראַציע צושטערט געוואָרען. אַפֿילו פּראָפֿ. ווייצמאַן האָט אײַנגעזעהען, אַז ער מוז אונבעדינגט מיט זיין ביז-איצטיגער שיטה און זיך שטעלען אין קאַמף. דעריבער האָט ער זיך געוואָנדען צום פֿעלקער-בונד און בפֿירוש געזאָגט אין א בריף, אַז אָהן לאַנד און אָהן מענשען קאָן קיין נאַציאָנאַלע היים נישט געשאַפֿען ווערען.

יצחק גרינבוים פֿערענדיגט: דער פּאַרטיי-ראַט האָט וועגען דעם אויסגאַנג פֿון דער זיצונג פֿון אַקציאָנס-קאָמיטעט אָנגענומען רעזאָלוציעס. ער האָפֿט, אַז די קאָנפֿערענץ טהיילט די מיינונג פֿון פּאַרטיי-ראַט, אַז אין א"י -

אויפֿבוי מער קיין רוה-פּויזע נישט זיין. דאָס וואָלט געווען א פֿערברעכען. (אַפּלאָדיסמענטען).

מחמת רעד. א. גאָלדבערג איז נישט געקומען קיין לאָדז, האָט ה' גרינבוים אויך געהאַלטען דעם

רעפעראַט וועגען די סיים-וואַהלען

— עס איז פֿעסט, עס איז געשעהען — האָט יצחק גרינבוים אָנגעהויבען זיין רעדע וועגען דער ברענענדסטער פֿראַגע פֿון פּוילישען יודענטום — די ציוניסטען געהען זעלבסטשטענדיג צו די סיים-וואַהלען. איך מוז אונטערשטרײַכען: אין א בלאָק מיט דער „אגודה" וואָלט איך אונטער קיין שום אומשטענדען נישט געגאַנגען (רוישענדע אַפּלאָדיסמענטען, בראַוואָ און הידד-אויסרופֿען און „נידער מיט דער אגודה"). ה' גרינבוים זאָגט:

— „נידער" דאַרף מען שרײַען, ווען די בעטרעפֿענדע זענען דאָ אויפֿ'ן אָרט.

עס ווערט רוהיג און ער רעדט ווײַטער:

— די „אגודה" האָט געוואָלט אחדות. דאָס וואָרט איז שעהן, אָבער דער ציל איז דאָך קיין ציל נישט. אחדות הייסט ווען מענשען פֿעראייניגען זיך צוליב איין ציל און'ס קאַמף פֿאַר איין זאַך. און נישט אין קאַמף פֿאַר מאַנדאַטען. מאַנדאַטען זענען נישט מעהר, ווי א מיטעל צום ציל, און נישט קיין צוועק. ווען די יודישע פֿיהרער זאָלען זיך אין סיים לענקען לויט דער פּאָליטיק פֿון דער „אגודה", וואָלט עס געווען א קללה לדורות. אײַגענטליך וואָלט די „אגודה" אויך אַזוי געוואָלט טראַכטען, ווען זי וואָלט נישט געהאַט קיין גערייצטען אַפּעטיט צו מאַנדאַטען. דער אַפּעטיט צו די סיים-בענקלעך איז בײַ זיי אָבער צו-גרויס, און דער ראַזינער אַפּעטיט פֿיהרט זיי אַראָפּ פֿון וועג, אויף וועלכען זיי וואָלטען געדאַרפֿט אײַגענטליך געהן.

בײַ אונז, ציוניסטען, זענען וואַהל-קאַמפּאַניעס נאָר עפּיזאָדען אונ'ם קריג, וואָס מיר פֿיהרען פֿאַר אונזערע רעכט, פֿאַר אונזער גלײַכבערעכטיגונג, פֿאַר'ן עלם אויף נאַציאָנאַלער זעלבסטפֿערוואַלטונג. יעדע וואַהל-קאַמפּאַניע דאַרף פֿעסטשטעלען די לאַגע, אין וועלכער מיר געפֿינען זיך. די איצטיגע רעגירונג אין פּוילען דעמאָראַליזירט די יודישע בעפֿעלקערונג מעהר ווי די רעגירונג פֿאַר דער מאַי-איבערקעהרעניש אין 1926. די איצטיגע רעגירונג שאַפֿט צווישען די פּוילישע יודען א ספּעציעלען שיכט פֿון יודען „מקורבים למלכות", שאַפֿט א שטאַנד פֿון מאַכערס, וואָס פֿערקויפֿען די יודישע אינטערעסען אין הורט און ענצעל. דער וועג פֿון ווישליצקי'ן האָט פֿיל נאָכאַהמער אין שטעט און שטעטלעך אין פּוילען. פֿאַר דער מאַי-איבערקעהרעניש איז אין דעם פּרט פֿאַר יודען געווען בעסער. דאַן איז נישט געמאַכט געוואָרען קיין אונטערשיד צווישען א יוד מיט א יוד. דער באַנקיר שערעשעווסקי איז געווען דער זעלבער מיוחס בײַ דער מאַכט, ווי דער אָרימסטער פֿון די יודען. מיינט איהר אפֿשר, אַז אין די רעגירונגס-קרייזען ווייסט מען נישט, ווער עס זענען די ווישליצקים? מען ווייסט גענוי, ווער עס זענען די יודען ווישליצקי, מינצבערג און זייערע גלײַכען. איהר זאָלט ווייסען, אַז אין יענע קרייזען האָט מען ליבערשט געוואָלט אונז. מיר ווילען אָבער נישט זיין קיין „מקורבים". מיר ווילען פֿיהרען א זעלבסטשטענדיגע פּאָליטיק. יאָ, מען קאָן אונז „קויפֿען",

דאָס זאָג איך אָפֿען, — נאָר דער פּרייז וועט זיין — נישט מעהר און נישט ווייניגער, ווי די

ערפֿילונג פֿון אונזערע פֿאָרדערונגען

אַנדערש איז נישטאָ קיין פּרייז, פֿאַר וועלכען מיר וואָלטען זיך „פֿערקויפֿט".

די וואַהל-קאַמפּאַניע דאַרף דאָס בעווייזען. זי דאַרף בעווייזען, אַז דאָס גאַנצע פּוילישע יודענטום איז מסכים מיט אונז, און נישט מיט יענע, וואָס מאַכען עס ביליגער, פֿערקויפֿען די בלוטיגסטע יודישע אינטערעסען, וואָס ליציטירען זיך מיט אונז אין מינוס.

די אַנטי-ציוניסטישע אָרטאָדאָקסיע האָט לחלוטין פֿערשווינדען די פֿראַגע פֿון

צוואַנגס-זונטאַג-רוה

פֿון די „אגודה"-פֿיהרער איז נאָך נישט געהערט געוואָרען קיין איין וואָרט וועגען דעם. פֿערקעהרט, זיי זענען נאָך צופֿרידען דערמיט, זיי זענען מצדיק דעם דין איבער אונז.

ה' גרינבוים כאַראַקטעריזירט קירשבראָונ'ס פּאָליטיק אין סיים. אַז סלאָוועק איז געווען פֿאַר א יודישען ענין, איז אויך קירשבראָון געווען פֿאַר. דאָס אַרײַנקריגען די יודען אין סאַנאַציע-לאַגער דריקט אַראָפּ די דאָזיגע יודען צו דער מדרגה פֿון די ליבערמאַנס און דיאַמאַנטס, וועלכע זענען אײַגענטליך יודען, אָבער קיין יודישע אינטערעסען פֿערטרעטען זיי נישט, קאָנען זיי נישט פֿערטיידיגען.

אויך עטיש איז געווען אונמעגליך צו געהן מיט דער „אגודה" אין א בלאָק, מחמת אין 1922, ווען מיר זענען מיט זיי געגאַנגען האַנד אין האַנד, האָבען זיי נאָכ'ן אַרויפֿקריגען זיך אויף די בענקלעך אין סיים, אונז פֿעראַטען. אויך איצט האָבען זיי נישט געוואָלט קיין „אחדות" אויף א פּראָגראַמאַטישען יסוד, נאָר א טעכנישען בלאָק. דאָס הייסט: נאָך די וואַהלען וועט די „אגודה" זיך געהן צו דער סאַנאַציע און מיר וועלען זיך געהן אונזער דרך...

מען קאָן דאָך נישט — רופֿט אויס דער רעדנער — לאָזען זיך שפּײַען אין פּנים אַרײַן און אין פּנים פֿון די יודישע וועהלער-מאַסען. און, אַז מען געהט נישט מיט דער „אגודה", קאָן מען דאָך אוודאי און אוודאי נישט געהן מיט אַזעלכע פּאַרטײַען, וואָס זייערע אָנפֿיהרער זענען ווישליצקי און ראַסנער. די „אגודה" האָט זיך מיט זיי משדך געווען, נאָר עס איז שוין קלאָר, אַז די „אגודה" וועט דאָ האָבען דעם אמת'דיגען דורכפֿאַל. זי וועט פֿערליערען צעהנדליגער טויזענדער שטימען, וואָרום מען טאָר נישט פֿערגעסען, אַז מענשען זענען לעבעדיגע וועזענס, וואָס רעאַגירען, און נישט קיין טויטע ציפֿערן.

ה' גרינבוים פֿערגעסט נישט דערבײַ צו זאָגען א שבח דעם „מזרחי", וואָס זי האָט אויסגעהאַלטען דעם נסיון און בעשלאָסען צו געהן מיט'ן ציוניזם געגען דער „אגודה".

מיט מזרח-גאַליציען האָבען מיר אָבער נישט קיין גליק. זיי האָבען אונז שוין צוגעטראָגען אַ „אונזערע", דערנאָך געשטערט די קאָנסאָלידאַציע פֿון יודישען „קאָלאָ" און איצט מאַכען זיי ווידער שבת פֿאַר זיך, אויף זייער שטײַגער.

ה' גרינבוים ענדיגט זיין רעדע:

— אויב דער צ.ק. פֿון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע וועט בעשליסען זיך אָפּצוטיילען פֿון מזרח-גאַליציען, בין איך גרייט צוריקצוציהען מיין מאַנדאַט. אַזוי פֿיהרען, ווי אונזערע ציוניסטען אין מזרח גאַליציען פֿיהרען, איז געפֿעהרליך.

מיט געזאַנג פֿון „התקוה" ווערט געשלאָסען די פֿאַרמיטאָג-זיצונג.

צווייטע זיצונג

די צווייטע זיצונג האָט זיך אָנגעהויבען מיט'ן רעפעראַט פֿון ה' גאָלדשטיין (וואַרשאַ) וועגען אָרגאַניזאַציע-ענינים.

פֿונ'ם רעפעראַט איז צו זעהן, אַז אין דער לאָדזער וואָיעוואָדזטווא געפֿינען זיך היינט צו טאָג אין 46 שטעט ציוניסטישע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע צעהלען 4,500 דעקלאַרירטע מיטגלידער.

דעקלאַראַנטען פֿאַר'ן „קרן היסוד" זענען פֿערהאַן אין לאָדזער וואָיעוואָדזטווא 1414, וועלכע צאָהלען יעהרליך 270 טויזענד זל. אַזא סומע איז אויך געזאַמעלט געוואָרען אין לעצטען יאָהר אין לאָדזער וואָיעוואָדזטווא פֿאַר'ן נאַציאָנאַל-פֿאָנד.

די אַקטיווסטע פּונקטען אין דער לאָדזער וואָיעוואָדזטווא זענען: לוטאָטאָוו, זדונסקאַ וואָליאַ און אָזאָרקאָוו, די שוואַכסטע פּונקטען: פּיעטרקאָוו און ראַדאָמסק.

צום סוף רופֿט דער רעדנער אַלע דעלעגאַטען פֿאָרצוזעצען די אָרגאַניזאַציאָנעלע אַרבייט און צו בעטייליגען זיך אַקטיוו אין די זאַמלונגען פֿון די ציוניסטישע פֿאָנדען. — דעם צווייטען רעפעראַט

וועגען „הוצרת הארץ"

האָלט אינזש. זשעלינסקי. דער רעדנער פּרובט זיך אויף א רייהע אויטאָריטעטען פֿון ארץ-ישראל, וועלכע האָבען לעצטענס בעזוכט פּוילען, און בעקענט זיך דאָ מיט'ן מצב פֿון דער האַנדווערקעריי און לאַנדווירטשאַפֿט. זיי האָבען פֿעסטגעשטעלט, אַז טישלעריי, למשל, שטעהט אין ארץ-ישראל אויף אַפֿיל העכערער מדרגה, ווי אין פּוילען דאָס איינציגע איז מיט ביהנען-צוכט, אייל-אויסאַרבייטונגען א. ד. ג.

דער רעפערענט רופֿט דערבײַ די דעלעגאַטען צו פּראָפּאַגאַנדירן אין דער יודישער גאַס די אידעע צו שטיצען די יודישע אויסאַרבייטונגען פֿון ארץ ישראל.

דערויף הויבען זיך אָן די

דעבאַטעס

ה' זאַנדער פֿון לאָדז (רעוויזיאָניסט) קריטיקירט אין א גאַר שאַרפֿע פֿאָרם ווייצמאַנ'ס פּאָליטיק, וואָס האָט, לויט זיין מיינונג, געבראַכט צו דער ירידה פֿון ציוניזם. ער פֿאָדערט אויף די קאָנפֿערענץ צו פֿערלאַנגען ווייצמאַנ'ס דימיסיע.

נאָך ה' זאַנדער'ס רעדע ווערט געקליבען א פֿערמאַנענטע-קאָמיסיע פֿון 15 פּערזאָן, אין וועלכער עס געהען אַרײַן 4 לאָדזער און 11 פּראָווינצער.

דאַן בעקומט דאָס וואָרט דער ציוניסטישער פּרנס אין דער לאָדזער קהלה ה' ראובן האָפּמאַן.

ה' האָפּמאַן ערקלערט אין אָנהויב, אַז ער וויל רעדען אויסשליסליך וועגען דער איצטיגער וואַהל-קאַמפּאַניע צום סיים.

מ'האָט אונז, ציוניסטען, — זאָגט ה' האָפּמאַן — געשטעלט פֿאַר א געשעהענע זאַך. קיין אַלגעמיין-יודישער בלאָק איז נישט געשאַפֿען געוואָרען, ווייל אַזוי האָט געוואָלט ה' גרינבוים. צו וואָלט נישט בעסער געווען, ווען די אגודה'ניקעס וואָלטען אַרײַן אין סיים מיט דער הילף פֿון אונז, ציוניסטען, איידער זיי זאָלען געקליבען ווערען אויף דער ליסטע פֿון דער סאַנאַציע?

ה' גרינבוים, — זאָגט ווייטער פּרנס האָפּמאַן — רעדט כסדר וועגען קאַמף, וואָס מיר דאַרפֿען פֿיהרען פֿאַר אונזערע רעכט. ה' גרינבוים מוז געדענקען, אַז אין סיים רעפּרעזענטירט ער דאָס גאַנצע יודישע בירגערטום פֿון פּוילען. און ה' גרינבוים'ס שפּראַך, זיינע קאַמפּס-לאָזונגען זענען ניי"ז אין גייסט און אין די אינטערעסען פֿון יודישען בירגערטום. די פּאָליטיק פֿון ה' גרינבוים וועט דערפֿיהרען דערצו, אַז מיר וועלען זיין אויסגעשפּילט. דורך אַזאַ פּאָליטיק וועלען די ציוניסטען פֿערלירען די קהלות אין פּוילען. דער פֿיהרער פֿון פּוילישען יודענטום, — פֿיהרט אויס ה' האָפּמאַן, — דאַרף זיין נישט ה' גרינבוים נאָר ד"ר יהושע טהאָן.

די רעדע פֿון ה' האָפּמאַן איז געשטערט געוואָרען דורך כסדר'דיגע צווישענרופֿען. א חוץ דעם ה' האָפּמאַן איז קיין איינער פֿון די דעלעגאַטען פֿון קיין שום פֿראַקציע נישט אַרויסגעטרעטען געגען גרינבוים'ס פּאָליטיק.

די רעוויזיאָניסטען, וועלכע האָבען זעהר פֿיל גערעדט און כסדר זיך פֿערשריבען צום וואָרט, האָבען נאָר קריטיקירט די ציוניסטישע עקזעקוטיווע מיט ווייצמאַנ'ען בראָש. דערבײַ האָבען זיי געפֿרעגט גרינבוים'ען, פֿאַרוואָס זיצט ער מיט ווייצמאַנ'ען צוזאַמען, וועלכער פֿיהרט אַזאַ פּחדנות-פּאָליטיק און מיט די „אגודה" האָט ער נישט געוואָלט געהן אין איין בלאָק צוליב זייער פּחדנות-פּאָליטיק.

די דעבאַטען האָבען זיך פֿערצויגען ביז 2 בײַנאַכט. עס האָבען נאָך גערעדט די ה"ה בראַיעווסקי (לאָדז), אַראָנאָוויטש (אָזאָרקאָוו) גרינבוים (פּאַביאַניץ), מאַיער (וועלעוו), יעלענסקי (קלאָדאַווע) דעלעגאַטען פֿון טאָמאַשאָוו, זדונסקאַ-וואָלאַ, און מאַרגוליעס (לאָדז).

די רעזאָלוציעס וועגען די סיים-וואַהלען

נאָך די רעדעס פֿון די דעלעגאַטען, האָט ה' יצחק גרינבוים אַלעמען געענטפֿערט מיט א רעדע, וואָס האָט געדויערט בערך 2 שעה.

צום סוף זענען אָנגענומען געוואָרען פֿאָלגענדע רעזאָלוציעס:

וועגען דער וואַהל-טאַקטיק פֿון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע:

די ציוניסטישע וואָיעוואָדזטווא-קאָנפֿערענץ אין לאָדז בעגריסט דעם חבר יצחק גרינבוים פֿאַר זיין שאַפֿען דעם „בלאָק צו בעשיצען די רעכט פֿון דער יודישער נאַציע אין פּוילען".

די קאָנפֿערענץ שטעלט פֿעסט, אַז דער בלאָק פֿון דער ציוניסטישער ליסטע איז דער איינציגער, וואָס איז בערעכטיגט צו קעמפֿען פֿאַר אונזערע נאַציאָנאַלע רעכט. די קאָנפֿערענץ פֿאָדערט אויף אַלע חברים און נאַציאָנאַלע יודען צו שטעלען זיך צו דער אַרבײַט און צו פֿיהרען דעם קאַמף פֿאַר פֿולע נאַציאָנאַלע און בירגערליכע רעכט פֿון די יודען אין פּוילען.

די קאָנפֿערענץ דריקט אויס איהר פֿערביטערונג צוליב דער האַנדלונג פֿון דער לעמבערגער ציוניסטישער עקזעקוטיווע, וואָס דראָהט צו ברעכען דעם ציוניסטישען פֿראָנט.

די קאָנפֿערענץ אַפּעלירט צו דעם ציוניסטישען געוויסען פֿון די צ.ק.-חברים אין לעמבערג, קראָקא און וואַרשאַ, אַז זיי זאָלען זעהען אויסמײַדען דעם ברודער-קאַמף אין דער ציוניסטישער מחנה.

אויב עס וועט דאָך נישט קומען צו קיין פֿערשטענדיגונג, דאַרף ערלויבט ווערען די גאַליצישע ציוניסטען (ד. ה. דער אָפּאָזיציע — רעד.) זיך אַנצושליסען אין בלאָק פֿון דער ציוניסטישער ליסטע אין קאָנגרעס-פּוילען.

די דאָזיגע רעזאָלוציעס זענען אָנגענומען געוואָרען איינשטימיג.

בײַם געזאַנג פֿון „התקוה" איז די קאָנפֿערענץ געשלאָסען געוואָרען דרײַ בײַנאַכט.

* * *

זיינער האַלב 4 האָט יצחק גרינבוים פֿערלאָזט לאָדז.

ראַדיאָ פּראָגראַם

פֿרייטאָג 10 אָקטאָבער

לאָדז, (233,8) 11.58—12.05 שעה - צייכען, 12.05—13.15 גראַמאָפֿאָן פּליטען מוזיק, 13.15—13.20 פֿאַרלעזען פֿון טעגליכען פּראָגראַם ווי אויך קינאָ און טעאַטער רעפּערטואַר, 14.30—14.55 פֿאַרלעזונג (טר. פֿון וואַרשע), 16.15—17.15 גראַמאָפֿאָן פּליטען מוזיק פֿון וואַרשע, 17.15—17.40 פֿאַרלעזונג פֿון פּראָפֿ. אַדאַם טשאַרטקאָווסקי (טר. פֿון וואַרשע), 17.45—18.45 טאַנץ מוזיק (טר. פֿון וואַרשע), 18.45—19.10 פֿערשידענעס, 19.10—19.25 קאָמוניקאַט פֿון דער לאָדזשער האַנדעלס-קאַמער און פֿאַרלעזען פֿון פּראָגראַם אויף שבת, 19.25—19.35 גראַמאָפֿאָן פּליטען מוזיק פֿון וואַרשע, 19.35—19.50 ראַדיאָ פּרעסע זשורנאַל פֿון וואַרשע, 19.50—20 גראַמאָפֿאָן פּליטען מוזיק פֿון וואַרשע, 20—20.15 מוזיקאַלישער שמועס (טר. פֿון וואַרשע).

שבת 11 אָקטאָבער

לאָדז, (233,8) 11.58-12.05 שעה - צייכען, 12.05-13.15 גראַמאָפֿאָן פּליטען מוזיק, 13.15—13.20 פֿאַרלעזען פֿון טעגליכען פּראָגראַם ווי אויך קינאָ און טעאַטער רעפּערטואַר, 15.35—15.50 אַרטימעטישער ווינקעל (טר. פֿון וואַרשע), 15.50-16.10 פֿאַרלעזונג (טר. פֿון וואַרשע), 16.10—17.15 גראַמאָפֿאָן פּליטען מוזיק פֿון וואַרשע, 17.15—17.40 „פֿון די אַלטע טאָרקאַצגען אויפֿ'ן וואַוועל" (טר. פֿון קראָקא), 17.45—18.15 אויוויציעס פֿאַר קינדער (טר. פֿון וואַרשע), 18.15-18.45 קאָנצערט פֿאַר דער יוגענד (טר. פֿון וואַרשע), 18.45-19.10 פֿערשידענעס, 19.10—19.25 קאָמוניקאַט פֿון דער לאָדזשער האַנדעלסקאַמער און דאָס פֿאַרלעזען פֿון פּראָגראַם אויף זונטאַג, 19.25-19.35 גראַמאָפֿאָן פּליטען פֿון וואַרשע, 19.35—19.50 ראַדיאָ פּרעסע זשורנאַל פֿון וואַרשע, 19.50—20 גראַמאָפֿאָן פּליטען פֿון וואַרשע, 20—20.15 מעלאָדעקלאַמאַציעס פֿון איגוס. יאַגראָבאָווסקי (טר. פֿון וואַרשע).

די איינציגע אין לאָדז באָד-אַנשטאַלט,
וועלכע שעפּט זיין איינציגע טעג וואַסער אויס טיפֿעם אַרטעזער-ברונעם
KĄPIELE „ROYAL"
זשעראָמסקיעגאָ 53, טעל. 179-77
שוויצבעדער I און III קלאַס (רוסיש און רוימיש)
וואַנעס I און II קלאַס ווי אויך קוראַציע - בעדער
טעגליך טעטיג
שוויצבעדער מאָנטאָג און מיטוואָך אויסשליסליך פֿאַר פֿרויען
פּעדיקור אויפֿ'ן אָרט.

לאירושי חברנו יוסף קלינסקי
אם מרת הבתולה המהוללה חי' גוטליב
הננו מברכים בברכת מזל-טוב חמה ולבבית
„חברה תפארת צעירים"
בלודז ווסכודני' 51.

אויף די גינסטיגסטע בעדינגונגען
און די ביליגסטע פּרייזען!
די איינציגע שטעל, וואו איהר קענט בעקומען צו די ביליגסטע פּרייזען און אויף די גינסטיגסטע בעדינגונגען און גרעסטען אויסוואַהל און אין אַלע קוואַליטעטען סאַמעט, וואַש-זיידעס, מעטעאָרז, מאַנגאַל, מאַראָקעו, קרעפּ-סאַטען אין אַלע פֿאַרבען, ווי אויך די בעסטע זיידע אויף יוביצעס איז נאָר ביי
י. ס. קליגער
פּיעטריקאַוו. 31
אין הויף, רעכטס, דאָס 1-טע געוועלב
קומט און איבערצייגט אייך!

א קאָנדיטאָריי
וועלכע עקזיסטירט זייט'ן יאָהר 1908 מעכאַניש איינגעריכטעט אויסצופֿערטיגען צוקערוואַרג און שאָקאָלאַד איז צו פֿערקויפֿען צוליב פֿאַמיליען-אומשטענדען. זגיערזשער 24, קאָנדיטאָריי.

Zakład Freblowski
(z ogródkiem)
דער ערשטער העבראַאיש-פּוילישער
גן-ילדים
ביי דער שולע און גימנאַזיום
פֿון י. קאַצענעלזאָן
ס'ווערען אָנגענומען קינדער אין דער פֿאַרמיטאָג און נאָכמיטאָג-גרופּע אין עלטער פֿון 4—6 יאָהר.
מיט אָנמ. לדונגען אין קאַנצעלאַריע פֿון גימנאַזיום צעגעלניאַנאַ 28.

Dr Klozenberg
נערווען-דאָקטאָר
צוריקגעקעהרט

לאדזער טאגעבלאט

דער רעדאקטאר נעמט-אן פון 6 ביז 7 אין אווענד
נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16
טעלעפאנען: רעדאקציע 100-57, אדמיניסטראציע 100-47

די פאליטיק פון דער וואך

די רעוואלוציע אין בראזיליע. – שווארצע קאווע און רויט בלוט אויף די גאסען פון די בראזיליאנישע צענטערן. – מוסאליני א מזוג זוגום. – דער איטאליענישער קעניג ארום יוגאסלאוויע.

אין בראזיליען איז אויסגעבראכען א רעוואלוציע. די אויפשטענדיגע אפטיילונגען מארשירען זיגרייך אויף דער הויפטשטאט. די סיבות פונ'ם אויפשטאנד זענען פערשידענע, אבער די וויכטיגסטע סיבה קלינגט פאר אונז, איראפעער, נאיוו קאמיש. קיינער פון אונז, בעוואוינער פונ'ם איראפעאישען קאנטינענט, קאן זיך גארנישט פארשטעלען, אז קאווע, אט טאקע די שווארץ-ברוינליכע קאווע, וואס מיר טרינקען יעדען פריה-מארגען צום פריהשטיק, זאל דאס האבען בעוואויגען מיליאנען בראזיליאנער ארויסצוגעהן מיט שווערד און ביקס אין דער גאס ארוים און אליין זיך נעמען מאכען ארדנונג.

וואס עס קלינגט פאר אונז קאמיש, איז אבער אין בראזיליען א טרויעריגער פאקט.

בראזיליען פערמאגט גרויסע קאווע-פלאנטאציעס. דאס איז כמעט דער הויפט-פראדוקט פון לאנד, וואס ווערט ארויסגעפיהרט אויפ'ן עקספארט בכל תפוצות התבל. און שוין א לענגערע צייט, ווי קאווע איז געווארן אוים יחסן אויפ'ן וועלט-מארק. ערשטענס טאקע, האבען מענשען אנגעהויבען צו טרינקען אנדערע משקאות צום פריהשטיק און אווענדברויט און צווייטענס — דאס גערעטעניש. דאס פאראיאהריגע און הייאיאהריגע גערעטעניש אויף קאווע איז געווען אזוי גרויס, אז עס האט זיך ממש אנגעהויבען צו וואלגערן אין די גאסען און מ'האט אנגעבאטען בחצי-חנם. בראזיליען האט אנגעהויבען צו פיהלען אויף איהר פלייש די נעגעל פונ'ם שרעקליכען קריזיס. די רעגירונג האט געגען דעם העלדיש געקעמפט. זי האט געטון דאס גרעסטע, וואס זי האט נאר געקאנט. זי האט אסיגנירט גרויסע סומען פון בודזשעט אויף אפצוקויפען די קאווע, וואס איז געלעגען אנגעהויפט אין די שפייכלערס ביי די פלאנטאטארען, און זי ארויסצווארפען אויפ'ן וועלט-מארק. האט שוין אבער א לעבעדיגער זאך א טבע, אז מ'קאן איהם קיינמאל נישט פיל מאכען, און דער, וואס שיט אין איהם אריין, מוז ענדליך מיד ווערען. אזוי איז טאקע אויך געווען מיט דער בראזיליאנישער רעגירונג. די סומען, וואס זענען אסיגנירט געווארען אויף איינצוקויפען די קאווע, האבען זיך אויסגעשעפט. די סחורה איז פערפוילט געווארען אין די פארט-פלאצען און קיין פריש געלד אויף דעם צוועק האט שוין די רעגירונג מעהר נישט געהאט. דער ווירטשאפטליכער קריזיס האט זיך אזוי ארום נאך מעהר פערשארפט און די געגנער פון איצטיגען פרעזידענט און זיין רעגירונג האבען דאס אויסגענוצט צום פאליטישען קאמף.

פון די ידיעות, וואס זענען ביז איצט דערהאלטען געווארען, איז צו זעהען, אז די רעוואלוציאנערען איז געלונגען צו בעהערשען עטליכע גרויסע צענטערן פון דעם ריזיגען לאנד אין דרום-אמעריקא. פיל גארניזאנען פון רעגירונגס-מיליטער איז איבערגעגאנגען אויף דער זייט פון די אויפשטענדיגע. די רעוואלוציאנערען בענוצען זיך אפילו מיט מיליטערישע אעראפלאנען, און זיי באמבארדירען פון דער לופט די רעגירונגס-בנינים. די בראזיליאנישע פארשטעהערשאפטען אין אויסלאנד שטעלען אבער פעסט, אז זייער רעגירונג בעהערשט די לאגע, און עס וועט איהר געלונגען צו דערשטיקען דעם אויפשטאנד.

* * *

אין איראפא קלייבט מען די וואך נחת. דער בולגארישער צאר באריס, וועלכער האט לאנגע יאהרען געזוכט א פאסיגען שידוך, איז מיט אמאל א חתן געווארען מיט דער טאכטער פון איטאליענישען קעניג. דער שדכן איז געווען מוסאליני. דער פאשיסטישער דיקטאטאר וויל דורך דעם דאזיגען שידוך צוזאמענקניפען אנ'ענגערען בונד צווישען בולגאריען און איטאליען. בולגאריען איז איינס פון די געשלאגענסטע לענדער אין דער וועלט-מלחמה. יוגאסלאוויען איז אויסגעוואקסען אין דער לענג און אין דער ברייט אויפ'ן חשבון פון איהר בעזיגטען שכן אויפ'ן באלקאן. זעלבסטפערשטענדליך געהער דעריבער בולגאריען צו די אונצופרידענע לענדער פונ'ם איצטיגען סטאטוס קוואו און וואלט זעהר גערן געוואלט זעהן, אזוי גוט, ווי דייטשלאנד און איטאליען, א רעוויזיע פון די פרידענס-טראקטאטען. אצינד איז דער בונד צווישען איטאליען און בולגאריען געקניפט און געבונדען געווארען דורך דעם שידוך פון בולגארישען צאר מיט דער איטאליענישער פרינצעסין.

אין יוגא-סלאוויען האט מען טאקע שטארק מורא פאר דעם דאזיגען שידוך. מען זעהט דארט דערין מוסאליני'ס כוונה ארומצוצינגלען יוגא-סלאוויען מיט לענדער, וואס שטעהען אונטער'ן איינפלוס פון איהר שונא, איטאליען.

מוסאליני איז דער דיפלאמאט אין איראפא, וואס נוצט אויס אלע געלעגענהייטען פאר זיין שאך-שפיל. און אפילו דאס, וואס גאט האט געבענשט דעם איטאליענישען קעניג מיט שעהנע טעכטער נוצט ער אויך אויס פאר די אימפעריאליסטישע אפעטיטען פון איטאליען. מען שמועסט שוין איצט וועגען א צווייטען שידוך, וואס ער וויל אויספיהרען לטובת די אינטערעסען פון איטאליען. ער וויל, נעמליך, משדך זיין די צווייטע טאכטער פון איטאליענישען קעניג מיט'ן האבסבורגישען פרינצן אטא, וועלכער האלט זיך פאר דעם צוקונפטיגען מאנארך פון אונגארן. די אונגארישע מאנארכיסטען ווילען גערן, אז דער דאזיגער שידוך זאל אויסגעפיהרט ווערען, ווייל אזוי ארום, רעכענען זיי, וועט מיט מוסאליני'ס כח איינגעפיהרט ווערען די מאנארכיע אין אונגארן. מוסאליני ווידער וויל חתונה מאכען דעם ערב-קיסר פון אונגארן מיט דער צווייטער איטאליענישער פרינצעסין, ווייל אזוי ארום וועט ער געווינען פאר איטאליען נאך א לאנד, וואס שטעהט אונטער איהר השפעה און דער רינג געגען יוגא-סלאוויען וועט אזוי ארום אלץ ענגער ווערען פון מלוכות, וואס זענען געקניפט און געבונדען מיט אינטערעסען און פאמיליען-בענדער מיט איטאליען.

ב. ז-ן.

פיליפ האלסמאן פערפיהרט א נייעם פראצעס אין ריגע

ריגע (י. ט. א.) די ריגער לעטישע צייטונגען מעלדען, אז פיליפ האלסמאן האט בדעה זיך דערשלאגען, אז זיין פראצעס זאל פון דאסניי בעהאנדעלט ווערען אין ריגע. ער וועט זיך ווענדען צו דער לעטלענדישער פראקוראטור מיט א מעלדונג וועגען דער ערמארדונג פון זיין פאטער און בעטען, אז דער ענין זאל פון דאסניי אויסגעפארשט און בעהאנדעלט ווערען. האלסמאן איז איבערצייגט, אז אין ריגע, וואו די געריכטס-אטמאספער וועט נישט זיין געגען איהם, וועט ער אינגאנצען פריי-געשפראכען ווערען. אינגיכען וועט אנהויבען זיין טעטיגקייט האלסמאנס נישט-אפיציעלער פערטיידיגונגס-קאמיטעט, אין וועלכען עס געהען אריין פראפ. איינשטיין, געהארד הויפטמאן, יעקב וואסערמאן, פענלעווע, דער פרעזידענט פון דער פראנצויזישער ליגע פאר מענשען-רעכט וויקטאר באשא א. אנד.

יוד. פרט.-פעראיין אין פוילען. דירעקטאריאט פון פעראיינס - טעאטערן. בעפולמעכטיגטער: א. שטאקפעדער. — לייטער: א. בעזמאן.

לאדזער יוד. קאמער-טעאטער — נייער

„אררט"

ווייסער זאל „מאנטיימפעל" זאכאדניא 43. קינסטלערישער לייטער: מ. בראדערזאן

מאנטאג, ד. 13. אקט. 9 אווענד פייערליכע דערעפנונג פון סעזאן 1930/31 מיט די גרויסע פרעמיערע

גוט מארגן קאזע!..

אין 2 טיילען, 12 בילדער.

אנסאמבל לויט'ן א"ב. פרויען: זיסעל גירל, לאלא זילבערמאן, שיינע מרים, מאשע פעטערמאן, לילי פברי, אסתר ראזען. מענער: ש. גאלדשטיין, שמעון דזשיגאן, מאטעל קאן, יעקב ריינגלאס, ישראל שומאכער י. שיפער.

טעקסטן: משה בראדערזאן, משה נאדיר און י. אבערזשאנעק. מוזיק: ה. רובין, א. ביינעלמאן אין פאלקס-מאטיווען. דעקאראציעס און קאסטיומען: יצחק ברוינער און וו. ווינטרויב. מוזיק-לייטער: הערץ רובין. רעזשי: ש. דזשיגאן און י. שומאכער. בינע-אינספעקטאר: מ. קאן. ליכט-עפעקטען י. יעראז

דינסטאג, דעם 14-טן אקטאבער צוויי פארשטעלונגען 4 נאכמיטאג און 9.45 אווענט.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער פון 11 פריה ביז 2 ביטאג און פון 5 אזייגער אוו. שבת און יום-טוב א גאנצען טאג.

דוד שווארץ, דער יודישער אינזשיניער, וואס האט דער ערשטער געבויט א לופט-שיף

פארוואס האט מען פערשוויגען די פערדינסטען פון יודישען אינזשיניער קארל ארנשטיין

פון אינזש. משה סאפיר

אין צוזאמענהאנג מיט דער שרעקליכער קאטאסטראפע מיט „ר. 101" ווערט איצט ווידער א סך גערעדט וועגן דעם לופט-ענק, דעם אזוי גערופענעם „צעפעלין" וואלט דערום כדאי געווען דערמאנען דא איניגע, היינט שוין ב"ה היסטארישע, פרטים מכח דעם עצם געבורט פון אזעלכע לופט-קאלאסען, מכח די ערשטע געדאנקען צו בויען אזעלכע לופט-שיפן און ווער עס האט די גרעסטע פערדינסטען דערביי.

דער ערשטער, אין וועמענס מח עס איז בכלל געבוירן געווארן דער געדאנק צו בויען א לופט-שיף פון דעם מין ווי דער „צעפעלין" און וועלכער האט אויך געמאכט די ערשטע פרובען צו פערווירקליכען דעם געדאנק, איז געווען אן עסט-רייכישער יודישער אינזשיניער דוד שווארץ.

שווארץ האט מיט דריי צענדליג יאהר צוריק שוין געארבייט איבער א פלאן צו קאנסטרואירן א סטאביליע לופט-שיף מיט אלומיניום-בעקליידונג, אט אזוי ווי די שפעטערדיגע „צעפעלינען" זענען איינגענטליך געבויט געווארן. ער האט אין 1890 יאהר שוין פארגעלעגט זיינע פלענער דער עסטרייכישער רעגירונג, וועלכע האט נעבעך צוליב געלד-מאנגעל נישט געקענט זיך אריינלאזען נעהנטער אין דעם עסק. אין עטליכע יאהר ארום, אך גרויסע מאטערנישען און שתדלנות איז שווארצען דאך געלונגען צו פועלן, אז די דייטשע רעגירונג האט אקצעפטירט זיינע פלענער. דא האט זיך אפגעשפילט די גרויסע טראגעדיע, וואס פאסירט אפט מיט געניאלע ערפינדערישע גייסטער — ווען שווארץ האט בעקומען פון דייטשלאנד די טעלעגראפישע ידיעה, ער זאל קומען קיין בערלין צו א פראבע-פליה מיט זיין לופט-שיף, איז ער פון אט דער פרעהליכער בשורה אזוי איבערראשט געווארן, אז איבערלייענענדיג די טעלעגראמע, האט ער בעקומען א הארץ-שלאג און איז אין געשטארבען אויפ'ן ארט.

די לופט-שיף, וואס שווארץ האט קאנסטרואירט, איז צום ערשטן מאל דאך אויפגעשטיגען אין דער לופט און געשעהן איז דאס דעם 3-טען נאוועמבער 1897 אין בערלין אויפ'ן טעמפעלהאפער פעלד. צוליב דער להלוטין נישט פאכמענישער לייטונג מצד דעם מאשיניסט איז דער לופט-באלאן אבער דעמאלט גלייך צושטערט געווארן ביים שנעלען אראפלאזען זיך אויף דער ערד.

מיט דעם ענין האט זיך בכלל אפגעגעבען נאכ'ן טויט פון אינזשיניער שווארץ זיין אלמנה, וועלכע האט פערקויפט גראף צעפעלינ'ען דאס רעכט אויסצונוצען איהר מאנ'ס פאטענט.

מיר קענען נישט אפנעהמען פון גראף צעפעלין זיינע גרויסע פערדינסטען אויף דעם געביט. ער האט איינגעפיהרט א סך חדושים און אויסבעסערונגען ביי דער עצם ערפינדונג, אבער מיט שטאלץ מוזען מיר יודען בעטאנען, אז די יסודות, אויף וועלכע עס זענען אויסגעבויט געווארן שפעטער די צעפעלין-לופט-שיפען, זענען שוין געלעגען אין די פלענער און קאנסטרוקציעס פון יודישען אינזשיניער דוד שווארץ. א יושר גדול וואלט געווען, ווי מיר שיינט, אויך אט דעם נאמען זאל דערמאנט ווערען ביי די גרויסע ערפאלגען פון „צעפעלין", און פארוואס זאל מען טאקע נישט א נאמען געבען כאטש איינעם פון די לופט-ענקים נאכ'ן אינזשיניער און באמת'דיגען ערפינדער שווארץ?

אין דער גאנצער וועלט זענען בעריהמט געווארען די נעמען פון פיהרער, די אינזשיניערען, די טעכניקער און אלע, וואס האבען מיט זייער ארבייט מיטגעהאלפען צום גרויסען ערפאלג, בעת דעם ערשטען איבערפליה פון גרויסען אמעריקע-צעפעלין פון דייטשלאנד קיין אמעריקע איבערן גרויסען אקעאן, א געוואלדיגען רושם האט עס אנגעמאכט אין דער וועלט, פערשוויגען האט מען כמעט אין גאנצען, אז דער שעף-קאנסטרוקטאר פון דעם אמעריקע-צעפעלין איז געווען נישט קיין אנדערער ווי דער אינזשיניער קארל ארנשטיין, א זוהן פון ארימע, טויב-שטומע יודישע עלטערן אין פראג.

שוין אין זיין פריהער יוגענד האט ארנשטיין ארויסגעוויזען א גרויסע נטיה צו מאטעמאטיק. ביי דעם בוי פון די לעצטע זעכציג צעפעלינען האט ארנשטיין דירעקט מיטגעארבייט. די גרעסטע פון זיי האט ער אליין געבויט און פון דעם אמעריקע-צעפעלין, וואס האט מיט זיין נסיעה דערגרייכט א רעקארד אין פליהען, איז אינזש. ארנשטיין געווען „מעהר נישט" ווי דער שעף-קאנסטרוקטאר.

אין נישט קיין פולע דריי און האלב מעת לעת האט דער אמעריקע-צעפעלין דורכגעמאכט דעמאלט א וועג פון איבער 5000 מייל.

איצט געפינט זיך אינזש. ארנשטיין אין אמעריקע וואו ער בויט „צעפעלינען", אדער ריכטיגער „שווארצען" נישט פאר מלחמה, נאר פאר שלום-צוועקן.

פאר וויכטיגע ענטשיידונגען וועגען ארץ-ישראל

פארשטעהענדע דעקלאראציע פון דער ענגלישער רעגירונג וועגען איהר ארץ-ישראל-פאליטיק

סימפסאן וועגען דער לאגע אין א"י

דער פאליטישער קארעספאנדענט פון דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור מעלדעט מיט אין זיין בעריכט וועגען דער איצטיגער לאגע אין ציוניזם:

מיט'ן צוריקקעהר פון ד"ר ווייצמאן קיין לאנדאן, דארף מען ערווארטען, אז די אונטערהאנדלונגען צווישען דער יודישער אגענץ און דעם קאלאניאל-אמט זאלען געפיהרט ווערען אין א שנעלערען טעמפא, ווי ביז איצט. נאטירליך שטערט דערצו אין א געוויסער מאס דער פאקט, אז אין לאנדאן קומט איצט פאר די בריטישע אימפעריאל-קאנפערענץ. מען דארף זיך אבער ריכטען אויף א שנעלער ענטוויקלונג פון די געשעהענישען נאכדעם, ווי די רעגירונג וועט פערעפענטליכען איהר ערקלערונג וועגען איהר קינפטיגער א"י-פאליטיק. עס איז וואהרשיינליך, אז די דאזיגע פאליטישע דעקלאראציע זאל פערעפענטליכט ווערען נאך איידער עס וועט זיך צונויפקומען דער פארלאמענט. עס איז א פראגע פון עטליכע וואכען. ווי עס שיינט, וועט די דאזיגע דעקלאראציע זיך שטיצען אין א ברייטער מאס אויף די רעזולטאטען פון דער אויספארשונג, וועלכע ס'האט אין ארץ-ישראל געפיהרט סער דזשאן האפ-סימפסאן.

דער „ימא"-קארעספאנדענט דערוויסט זיך פאלגענדע פרטים וועגען דעם סימפסאן-בעריכט. סימפסאן דריקט אויס זיין בעוואונדערונג פאר די יודישע דערגרייכונגען אין ארץ-ישראל. ער לויבט אין שטארקע ווערטער דאס קאנסטרוקטיווע ווערק אין לאנד, וואס איז געשאפען געווארן א דאנק יודישען אונטערנעהמונגס-גייסט און איניציאטיווע. סער סימפסאן אונטערשטרייכט אבער גלייכצייטיג דעם אראבישען שטאנדפונקט און ווייזט אויף, ווי אזוי עס איז ענטשטאנען די אראבישע קאנצעפציע וועגען דער וואקסענדער געפאהר פון יודישער איבערהערשאפט אין א"י. די א"י-רעגירונג, שטעלט פעסט סימפסאן, האט וועניג געטאן, כדי צו זאמענצוברענגען די יודען און אראבער און גורם זיין, אז זיי זאלען זיך איינער דעם אנדערן פערשטעהן. די אראבער האבען מיט קנאה און חשד געקוקט, ווי יודען געווינען זייער שטעלונג אין לאנד, איינזעהענדיג דערין א סכנה פאר זייער לאנד, זייער עקזיסטענץ און זאגאר זייער פרייהייט און רעליגיע. דעם מארש פון יודישען פראגרעס האבען די אראבער בעטראכט אלס פארטשריט פון א שונא און אלס מעגליך-וואקסענדע געפאהר. די אראבער האבען זיך אפגעגעבען א חשבון, אז דאס לאנד, וואס ווערט איינגעקויפט דורך דעם קרן-קימת וועלען זיי קיינמאל מעהר נישט קאנען צוריקבעקומען. וואהרשיינליך פרובט סער סימפסאן האלטען גלייכגעוויכט צווישען יודישען און אראבישען שטאנדפונקט און איז בעמיהט צו געפינען א מיטעל-וועג צווישען ביידע טיילען פון 1. א"י-מאנדאט-ארטיקעל („יודישע נאציאנאלע היים" און „שוץ פון די רעכט פון די עקזיסטירענדע נישט-יודישע געמיינשאפטען"). ביז איצט האט דאס קאלאניאל-אמט נישט אנגענומען קיין בעשלוס וועגען ארויסגעבען דער יודישער אגענץ די 2800 אימיגראציע-סערטיפיקאטען, וואס זענען צוריקגעהאלטען געווארען אין מאי ה. י. דער ווירטשאפטליכער מצב פון א"י, וואס ווערט וואס ווייטער אלץ מעהר און מעהר געטראפען פון דער אלגעמיינער עקאנאמישער דעפרעסיע אויף דער גאנצער וועלט, זאל האבען פערגרעסערט די צוריקגעהאלטענקייט פון קאלאניאל-אמט לגבי דער בענייאונג פון דער א"י-אימיגרירונג. דאס קאלאניאל-אמט האלט, אז די ארבייטסלאזיגקייט אין א"י וואקסט אין א געוויסער מאס.

——=080=——

וויען, די שטאט פון מיינע טרוימען...

נאטיצען און פאקטען פון עסטרייך'ס הויפט-שטאט

(ספעציעל פאר'ן לאדזער טאגעבלאט) :-: פון ד"ר ה. רוזשאנער

נאך דעם קריג זענען אויפגעשוואומען פריש-געבאקענע גבירים און א סך גדולים, יחסנים זענען צו גרונד געגאנגען.. דאס קאן געזאגט ווערען נישט נאר, וואס שייך יחידים, אזוי איז עס אויך מיט גאנצע מענשען-גרופירונגען, מיט פערשידענע שטעט.

וויען געהער צו די אפגעקומענע אריסטאקראטען. עס איז דא נאך געבליבען דער פריהערדיגער גלאנץ. מען דערקענט אבער אויף יעדען טריט און שריט, אז עס איז נישט דאס, וואס אמאל. מענשען זענען דא העפליך, ליבענסווירדיג, עס איז דא אבער מעהר נישטא די גרענעצלאזע פרעהליכקייט און זארגלאזיגקייט, ווי פאר'ן קריג.

וויען רעכענט זיך מיט יעדען גראשען. דעם אויסלענדער ווארפט זיך עס איבעראל אין די אויגען. א טראמוויי-בילעט קאסט 32. גראשען; א קארטעל קיין אויסלאנד — 18 גראשען. אין די גאסען-טואלעטען קאסט דער בעזוך 18 גראשען (1. קלאס) און 17 גראשען — די 2 קלאס. יעדער וויענער, אנהויבענדיג פונ'ם שאפער און ענדיגענדיג מיט'ן אוניווערזיטעט-פראפעסאר, קרעכצען און בעקלאגען זיך אויף זייער שלעכטער מאטעריעלער לאגע.

נאך קוקענדיג אבער אויף דעם אלעם, האט וויען פאר'ן אויסלענדער דאך א שטארקע צוציהענדע קראפט. אנדערע ברייטע פריינדליכע שעהנע גאסען און סקווערען, די פרעכטיגע געביידעס, די פיל גרינס, די גראציעזע דענקמעלער אויף יעדען פרייען שטיקעל פלאץ — האט א וואונדערבארן איינפלוס, ווירקט בערוהיגענד אויף יעדען גאסט.

אין דער שטאט-אפערע איז יעדען אווענד איבערפולט, עס שפילען דארט ערשט-קלאסיגע קרעפטען; די פרייזען זענען שטארק אויפגעשרויפט. דעריבער מאכן בעזוכען דאס טעאטער אממייסטען אויסלענדער. — די פערשידענסטע לשונות פערהילכען די פאיעס און קארידארען, בעת די אנטראקטען. אין קינא איז דער טאן-פילם — דער מאן-געבער. עס איז אויך קיין וואונדער נישט אזא טאן-פילם ווי „דרייפוס" וואס ווערט געשפילט אין הערליכען „אפאללא"-טעאטער — איז א מייסטערווערק. מען פערגעסט פולשטענדיג, אז מען איז אין א קינא. יעדעס ווארט (עס איז א דייטשער פילם) איז נישט נאר פולשטענדיג דייטליך, נאר מען קאן אונטערשיידען די קלענסטע נואנסען. די רעדע פון עמיל זאלא בעת'ן פראצעס, ווען ער פערטיידיגט, ווי א לייב דעם אומגליקליכען דרייפוס און דאס פובליקום רעאגירט, ווי א ווילדע חיה און זידעלט און שימפט דעם „פערראטער" — אלץ איז אזוי רעאל, אזוי וואהר, אזוי פרעציז, אז עס פערשאפט ווירקליך א גענוס, וואס מען בעקומט זעהר זעלטען.

א חוץ דעם אלעם, א חוץ די פראכטפולע סביבה, ווי דאס בעקאנטע וועלט-באד באדען (פאר רעוומאטישע קראנקע און אלס ערהאלונגס-ארט), וועלכעס געפינט זיך נישט מעהר, ווי א שעה רייזע אין א בעקוועמען טראמוויי-וואגאן, איינגעארדענט, ווי א רעסטאראן-וואגאן, זעמערינג — 2 שעה רייזע — פערמאגט וויען נאך עפעס, מיט וואס עס קאן שטאלצירען — דאס זענען איהרע קליניקען און שפיטאלען. אט, למשל, די לופוס-הייל-אנשטאלט (לופוס איז א הויט-קראנקהייט, וואס ווערט אפט פערארזאכט דורך א טובערקולאז). אין גאנץ איראפא זענען פאראן נאר 2 אזוי מאדערן איינגעארדענטע שפיטאלען — אין וויען און אין קאפענהאגען. פראפעסאר פאלק, דער דירעקטאר פון דעם שפיטאל, האט מיר געוויזען די נייעסטע דעטאלמיטלען, וואס ווערען דארט בענוצט געגען דער הארטנעקיגער קראנקהייט.

אין סאפיען-שפיטאל ביי דער קייזער-שטראסע ארדינירט מאנ-מעגליך פראפעסאר בלום, אויך אנ'איראפעאישע קאפאציטעט. די פערשידענסטע קאמפליקאציעס, וואס קאנען נאר געמאלט זיין ביי שוועדע, כראנישע אנצינדונגען פון אורין-קאנאל, בלאז א. א. וו. ווערען דא קינסטליך און מיט דעם גרעסטען ערפאלג בעהאנדעלט.

ביי דער אלזער-שטראסע געפינט זיך דאס אלגעמיינע קראנקענהויז. עס איז א גאנץ שטעטעל, אין די הויפען זענען פאראן עטליכע געשעפטען, א פריזיער א. ד. גל. הונדערטער קראנקע געפינען דארט זייער ישועה. פראפעסאר ארצט, דער איבעראל בעקאנטער דערמאטאלאג, ארומגערינגעלט פון א גאנצען שטאב אסיסטענטען, דרינגט אריין אין דער געשיכטע פון יעדען קראנקען. אליין קלאפט און פולסירט דא אינטענסיוו און פלאנמעסיג. דא ווערען בעהאנדעלט פרויען מיט פערשפרייטע אדערן אויף די פיס, דארט ווערען געמאכט סאלווארסאן — איינשפריצונגען; אין א בעזונדערער אפטיילונג ווערען קאטעריזירט (צוגעברענט) פערשידענע הויט-געוואוקסען א. א. וו.

מען מוז אבער צוגעבען, אז די מאטעריעלע לאגע פון די וויענער דאקטוירים (א חוץ פערשטעהט זיך די גדולים) איז א טרויעריגע. דערפאר אבער פאר די אויסלענדישע דאקטוירים, וואס קומען אהער פון צייט צו צייט, אום צו פערפולקומען און פערטיפען זייערע קענטעניסען, איז וויען געבליבען, ווי פריהער, די אנגענעמסטע, ליבליכסטע שטאט — „די שטאדט מיינער טרוימע"..

Panflavin-
w PASTYLKACH
dla ochrony
przed
zapaleniem gardła i zaziębieniem
Do nabycia w aptekach

1½ מיליאן דאלאר אויף פילאנטראפישע צוועקען

ניו-יארק. (יטא) די טעג איז געעפענט געווארן די צוואה פון דניאל גוגענהיים, דעם אמעריקאניש-יודישען „קופער-קעניג", וואס איז דא געשטארבען פאריגע וואך. אין זיין צוואה האט דער פערשטארבענער אפגעשריבען אנדערטהאלבען מיליאן דאלאר פאר דער גוגענהיים-פונדאציע, וועלכע שטיצט פערשידענע פילאנטראפישע צוועקן.

——=080=——

קלאנג-קינא-טעאטער
CASINO

היינט און טעגליך! | היינט און טעגליך!

א פראגראם פון הומאר און געלעכטער!

Harold Lloyd

– אין זיין ערשטע קלאנג-קרעאציע –

„די תענוגים פון געפאהר"

קאפיטאלע קאמעדיע, וועלכע שפראצט מיט הומאר און אויסערגעוועהנליכע סיטואציעס, און רופט ארויס ביי די צושויער א געלעכטער ביז טרערן!

אנפאנג פון די סעאנסען 4, 6, 8, און 10 אווענד, שבת און זונטאג פון 12—3 צו די נידריגסטע פרייזען.

סימפסאן אויף דער סצענע

פון ד"ר יהושע טהאן

און לעצטען יאהר איז אין דער יודישער געשיכטע צוגעקומען עטליכע נעמען, וועלכע זי האט געמוזט ביי זיך פערנאטירען. ס'רוב זענען דאס אונאנגענעהמע נעמען מיט א שווערען ענגלישען קלאנג, ווי שאו, וועב וועל פאספילד א. ד. ג. מיט די ראזיגע נעמען איז פערבונדען דער חשק צו שטערען דעם יודישען אויפבוי אין א"י, זיין אויפבלוה און ענטוויקלונג אונ'ם לאנד פון די אבות. און אויף דער סצענע האט זיך בעוויזען נאך אן ענגלישער נאמען, וועגען וועלכען מיר ווייסען נאך ניט צי ער ברענגט אונז ערובים און שטערונגען אדער הילף און פערלייכטערונג.

ארום דעם בעריכט, וואס דער „ספעץ" פון מאקדאנאלד'ס רעגירונג, מער סימפסאן האט אפגעגעבען אין קאלאניאל-אמט, געהען ארום פערשידענע קלאנגען, גינסטיגע און אומגינסטיגע. און אזוי ווי מען ווייסט שוין פון דער פראקטיק, אז אומגינסטיגע ידיעות האבען שוין אזא טבע, וואס פריהער און וואס גיכער מקוים צו ווערען, קאן מען זיך טאקע ריכטען, אז די נייע איינשטימונגען פון מאנדאט, וואס עס האט אויסגעפינען לארד פאספילד בשותפות מיט זיין געהילף דעם ד"ר שילס, וועלען געפינען אין סימפסאנ'ען א שטארקען אנלעהן און שטיצער.

לאמיר זיך דערמאנען: וואס האט געזוכט מער סימפסאן אין ארץ ישראל? קורץ און שארף געזאגט, האט ער דארט געהאט צו געפינען די עולה, וואס איז געטאן געווארען די אראבער, און אויסצוזוכען א מיטעל, וואס זאל שיצען די ארימע יתומים געבעך געגען די ראזיגע עוולות. די שאו-קאמיסיע, וועלכע האט ניט געהאט די אויפגאבע דערצו, און אויך ניט פעהיג געווען צו אזא זאך, האט טראץ דעם אלעם ענטדעקט די שרעקליכע געפאהר, וואס די יודישע נאציאנאלע היים קאן ווערן פאר די אראבער, אז אין צווייטען אדער אין דריטען דור וועלען זיי שוין ניט האבען קיין ערד, אויב עס וועט ווייטער ערלויבט זיין פארטצוזעצען דעם „פערניכטענדען" ווערק צו פערוואנדלען א מדבר אין א בליהענדען גארטען, און לאנקעס וואו עס פאשען זיך קעמלען, אין א בליהענדען ישוב פון מענשען, ווארום, ווי קאן מען דאס צולאזען, אז אין א פאר צעהנדליג יאהר ארום זאל דער בעדואינער מוזען טרייבען זיינע קעמלען אביסעל ווייטער אראפ אין דער מדבר, כדי דארט פאר זיי צו געפינען פאשע. און דעריבער האט געזאגט דער הומאניטערער און אינטעליגענטע בערנארד שאו, מוזען די יודען אפגעשטעלט ווערען אין זייער „טייוולאנישער" ארבייט צו שאפען א נייע מענשליכע ציוויליזאציע, און מער שאו האט ארויסגעגעבען א פסק, אז די מדבר זאל שוין בעסער אויף אייביגע דורות בלייבען וויסט און ליידיג, אבי דער בעדואינער און זיין סימפאטישער קעמעל זאל גאר ניט געשטערט ווערען פון זייער טויזענד-יעהריגער טראדיציע. מער שאו, וועלכער געהער צו א פאלק, וואס האט ליב די ביבעל, איז גאנץ זיכער אין דער מיינונג, אז דער היינטיגער מענטש דארף זיך ניט הערען האלטען פון אברהם אבינו און זיין ברודערן-זוהן לוט, און וואס עס איז גוט געווען פאר יענע נאמאדן-פארבטינע לייט, מאר אויך היינט ניט געענדערט ווערען. זעהט איהר אויף אנ'אינזעל, וואו עס האבען ניט געטרעטען די היליגע פיס פון די אבות מוז טאקע יא איינגעפיהרט ווערען די ציוויליזאציע, אבער אין אזא היליג לאנד, ווי ארץ ישראל, מוז שוין די מדבר פערבלייבען א מדבר...

אזוי איז מעהר אדער ווייניגער דער קולטורעלער נוסח פון דעם שאו-בעריכט, וועלכער איז שוין אנגעוויזען אויף א זעהר שארפען אופן פעגעסטגעשטעלט געווארען פון דער מאנדאט-קאמיסיע און פון די וויכטיגסטע אינסטאנצען פון פעלקערבונד.

לארד פאספילד, אלס מענש אין די הייכע יארען, וואס ריכט זיך שוין גאר בקרוב צושטעלען פאר'ן בית דין של מעלה, אלס פרומער מענש, וואס וויל אודאי ניט לאדען אויף זיך דעם שווערען חטא פון פייניגען א פאלק וואס האט אנ'עלטער זכיה, און דער היליגער ביבעל, האט ער בעשלאסען צו שיקען, קיין ארץ ישראל א בעדיי-דענטען פאכמאן מיט דער מיסיע, אז ער זאל איהם בעפרייען פון דער ראזיגער פעראנטווארטליכקייט. בלי שום ספק האט לארד פאספילד געוואלט הערען פון סימפסאנ'ען, אז עס קאן שוין מעהר קיין רייד ניט זיין פון א יודישער קאלאניזאציע, ווי עס איז געפיהרט געווארען ביז איצט. די טויזענד-יעהריגע רעכט פון דער מדבר מוזען גענומען ווערען אין אכט.

עס איז דעריבער די פראגע, צי מער סימפסאן וועט זיך ארויסווייזען אלס געהארכזאמער בעאמטער, אדער ער וועט אויף זיך נעמען די ראל פון א פרייען פאכמאן? און די צווייטע פראגע איז: צי נאך דער לעקציע, וואס ער האט בעקומען פון דער מאנדאט-קאמיסיע, וועט ער זיך נאך אלץ וועלען האלטען אזוי אונשולדיג, ווי אין דער צייט פון דער שאו-קאמיסיע?

מיר שיינט, אז אויף דער צווייטער פראגע דארף מען ענטפערן מיט „ניין", ווארום לארד פאספילד האט דאך דארט מסתמא געמוזט הערען, אז ער פערדרעהט פשוט דעם תוך און די טענדענץ פון מאנדאט, די מאנדאט-קאמיסיע האט איהם דאך גאנץ דייטליך און קלאר געלאזט הערען, אז זי ווייס, און אז זי האט שוין פון אנהויב געוואוסט, אז אין ארץ ישראל זענען דא אראבער, און טראץ דעם איז געשאפען געווארען דער מאנדאט און זיין איצטיגער פארם, און שטעלט מיט זיך פאר דעם הויפט-געזעץ פון דער מאנדאט-מאכט.

די מאנדאט-קאמיסיע זאגט צום לארד פאספילד, אז זי איז אינגאנצען ניט מסכים אויף זיין צביעות'דיגער היליגונג. געוויס. די אראבער טאר מען ניט טאן קיין עולה, אבער די יודישע נאציאנאלע היים מוז געבויט ווערען. און אזא פאל איז ניט אויסגעשלאסען, אז לארד פאספילד זאל האבען א ביסעל איינגעשרומפט זיין אפעטיט, און ער וויל שוין ניט אראפשלינגען דעם גאנצען מאנדאט. ער שטעלט זיך צופרידען בלויז מיט א טייל, און דעם צווייטען טייל וויל ער ניט אויספיהרען. עס איז נאר די פראגע ווי גרויס עס איז ביי איהם דער טייל, וואס ער האט בדעה אויסצופיהרען און צי סימפסאנ'ען וועט געלונגען צו זעטיגען זיין אפעטיט.

עס איז דאך בעוואוסט, אז ער האט זעהר פיל געוויילט אין ארץ-ישראל און דער געזעלשאפט פון יודישע פאכלייט, איבערהויפט האט ער זעהר פיל פערבראכט מיט ד"ר רופין, וועלכער האט איהם שטענדיג געוויזען זיינע אויסרעכנונגען און איהם אויפגעוויזען זייער ריכטיגקייט. ד"ר רופין האלט, ווי בעוואוסט, אז אויף די נאהענטסטע 10—20 יאהר איז ביי די איצטיגע ארבייטס-מעטאדען פארהאן פלאץ פאר ווייטערדיגע 35 טויזענד קאלאניסטען-פאמיליען. וואס שייך די שטאטישע קאלאניזאציע שטרעבט דאך לעת עתה קיינער ניט זי צו בעגרענצען. עס איז אבער קלאר, אז די שטאטישע עמיגראציע איז פיל אפהענגיג פון דער ענטוויקלונג פון דער לאנדווירטשאפטליכער קאלאניזאציע. רופין, ווייזט גענוי אויף אויף דער לאנד-קארטע, וועלכע שטחים מען קאן דירעקט נעמען אונטער'ן אקער-אייזען, און וועלכע עס מוזען ווארטען אויף א ספעציעלער הכשרה. אלץ איז ביי איהם געשטיצט אויף גענויע אויסרעכנונגען. מיר האבען געהאט און מיר האבען גאר אויך איצט דעם איינדרוק, אז סימפסאן איז געבליבען אונטער'ן איינפלוס פון ד"ר רופינ'ס ציפערען, און ער זאל אויך האבען אויסגעארבייט זיין בעריכט אין דער ריכטונג. עס געהען טאקע ארום קלאנגען, אז סימפסאן קומט אין זיין בעריכט צו אזעלכע רעזולטאטען.

עס זענען אבער פארהאן אנדערע ידיעות, וואס זענען פשוט אלארמירענד. מען דערצעהלט, אז סימפסאן איז פונקט ווי אלע זיינע פארגענגער טאקע פשוט ענטציקט פון די יודישע לייסטונגען, אבער פון דער צווייטער זייט זאל ער זיין דער אפאסטאל פון דער קאנצעפציע צו בעגרענצען די עמיגראציע און דעם פערקויף פון ערד. טייל שטעלען אויף פעסט, אז סימפסאן זאל האבען ארומגעשניטען ד"ר רופינ'ס פראיעקט אויף א גאנץ דריטעל, און ער שטרעבט נאך אריינצופיהרען 35 טויזענד נייע קאלאניסטען-משפחות אין לאנגע יארען. אויב דאס זאל זיין אמת, וואלט עס געווען א שטארקער קלאפ פאר דער ענטוויקלונג פונ'ם יודישען אויפבוי.

נאטירליך וואלט א רעכאטע אין דעם פאל נאך געווען פריהצייטיג. ווארום ביז צו דער צאהל פון 35 טויזענד נייע קאלאניסטישע משפחות וועט נאך אפלויפען א שעהן ביסעל צייט. די ראזיגע ארבייט אליין מוז נאך דויערן א צעהנדליג יאהר, און אזוי לאנג וועט דאכט זיך אפילו די לייבאר-פארטיי אויך ניט עקזיסטירען. מען דארף זיך אבער איינמאל פאר אלע מאל קלאר מאכען, אז אפילו טעארעטיש קאנען מיר זיך שוין ניט לאזען בע'עולה'נען.

מען האט אונז שוין גענוג אנגעווארפען בלויע און ווייסע ביכער. מיר מוזען זיך כאטש איינמאל אויפשטעלען און ווייזען אונזער דאקומענט. מיר ווייסען דאך איצט, אז מיר זענען ניט על כל פנים אליין אויף דער וועלט. דאס וואס ווערט אנגערופען געוויסען, עקזיסטירט נאך אויף דער וועלט, און עס איז נאך אויך פארהאן די אכטונג צום געגעבענעם ווארט און צו דער אייגענער אונטערשריפט. דער פעלקערבונד האט ניט קיין פיזישע קראפט, ער האט אבער א זעהר שטארקען מאראלישען כח. און דער ראזיגער כח מוז זיגען און איבערוועלטיגען די בייזע רוחות אין קאלאניאל-אמט.

Używajcie do pieczenia
proszku
PIEKIN
wyrobu krajowego

אורוגוואי

דער קומענדיגער יודישער צענטער צווישען בראזיליען און ארגענטינע

(ספעציעל פאר'ן „לאדזשער טאגעבלאט")

פון יעקב נאכבין

א דאנק דער נאך מלחמה'דיגער איינוואנדערונג פון יודען אין דרום אמעריקע איז אויך אורוגוואי געווארען א קליינעם נעסט פון א שטיקעל יודיש לעבען צווישען יענע ווייטע דרום מקומות. אורוגוואי איז די קלענסטע רעפובליק אויפ'ן דרום אמעריקאנער קאנטינענט. אין שטח נעמט זי ארום ניט מעהר ווי 186,924 קוואדראט קילאמעטער מיט א בעפעלקערונג פון אנדערהאלבען מיליאן איינוואוינער. ד. ה.' אז דאס גאנצע לאנד אין דער פארם פון א רעפובליק מיט א רעגולערער ארמעע מאכט אויס קוים א פערט חלק פון דער שטאדט ניו יארק. אורוגוואי גרענעצט זיך מיט בראזיליען, ארגענטינע און פאראגוואי. איהר הויפט שטאדט מאנטעווידעא ליגט אויפ'ן טייך לא פלאטא און איז איינע פון די וויכטיגסטע פארט שטעט פון דער אטלאנטישער זייט.

אלע שיפען, וואס געהען קיין בוענאס [illegible] מאנטעווידעא, דארט קומען ארויף די ארגענטינער גרענעץ בעאמטע, וואס קאנטראלירען דעם צאל און די אימיגראציע. פון מאנטעווידעא קיין בוענאס איירעס איז סך הכל 8 שעה מיט'ן וואסער, אזוי אז אין משך פון די 8 שעה ווערט אלץ קאנטראלירט און אין בוענאס איירעס זענען שוין די פאסאזשירען פריי פון גרענעץ קאנטראל.

די אורוגוואיער ווירטשאפט איז דער עיקר אנ'אגרארע, דאס לאנד פערמאגט א זעהר קליינע אינדוסטריע, בערגבוי און פיה-צוכט. דאס ראזיגע קליינע מדינה'לע שטעהט זיכערער מיט איהר ווירטשאפט ווי אלע אנדערע רעפובליקען אין דרום-אמעריקא, איהר געלד איז טייערער, ווי דער אמעריקאנער דאלאר. דאס נעמט זיך דערפון, וואס איהר עקספארט איז גרעסער פון אימפארט און דער מלוכה אוצר איז גארניט מיט גאלד, אויף וועלכען אורוגוואי איז גארניט שולדיג אין אויסלאנד. די צירקולאציע פון די גאלדענע מטבעות אין אורוגוואי ווערט געשאצט אין פראפארציאנעלען פראצענט צו דער צירקולאציע פון זילבערנע מטבעות אין בראזיליען, נישט קוקענדיג דערויף, וואס בראזיליען איז 45 מאל גרעסער פון אורוגוואי אין שטח און עטליכע צוואנציג מאל גרעסער אין בעפעלקערונג.

די ערד איז א פרוכטבארע, דער קלימאט זעהר א גוטער. דעריבער האבען איראפעאישע אימיגראנטען געשאנקען פיל אויפמערקזאמקייט דער ראזיגער קליינער רעפובליק, און ווייל זי ליגט זעהר נאהענט פון ארגענטינע האט זי פיל גענאסען פון דער ארגענטינישער ווירטשאפטליכער ענטוויקלונג. אלס שטריך פון אורוגוואי'ס גינסטיגקייט פאר אימיגראציע קאן דינען דער פאקט, וואס אין יאהר 1900 האט די רעפובליק פערמאגט א סך ווייניגער, ווי א האלבען מיליאן איינוואוינער און איצט איז איהר בעפעלקערונג געשטיגען צו אנדערהאלבען מיליאן. צוויי דריטעל פון דער דארטיגער צוגעקומענער צאהל איינוואוינער בעשטעהט פון איראפעאישע אימיגראנטען.

פאר דער מלחמה האבען שוין דארט געלעבט עטליכע יודישע פאמיליעס, וואס זענען אהין אריבערגעקומען פון ארגענטינע. צוליב דעם נאהענטען האנדעלס קאנטאקט צווישען די צוויי הויפט שטעט (מאנטעווידעא און בוענאס איירעס) האבען ארגענטינישע יודען געפיהרט מסחרים מיט אורוגוואי. די ערשטע יודישע פאמיליעס אין מאנטעווידעא האבען זיך פערנומען אויסשליסליך מיט פעדלעריי און זענען גיך נתעשר געווארען. די אימיגראציע בעגרעניצונגען קיין ארגענטינע פון יאהר 1924 און שפעטער האבען פערוואנדעלט מאנטעווידעא אין א גרענעץ בערזע פון יודישע עמיגראנטען, די אלע וועלכע האבען ניט געקאנט אריינקומען אין ארגענטינע אויף אלגעמיינעם אופן, האבען געזוכט פערשידענע אומלעגאלע וועגען, כדי זיך אריינצושמוגלען דורך אורוגוואי. דערפאר האבען זיך יודישע עמיגראנטען דארט אפגעשטעלט איבערגעגעבען זייער גורל אין די הענט פון „גרענעץ שווארצער". ניט ווייניג יודישע פאמיליעס זענען אויף יענער גרענעץ בערויבט געווארען. פיל זענען אויך אומגעקומען אין די כוואליעס פון טייך אורוגוואי ביים אריבערגעהן די ארגענטינישע גרעניצען. אפטמאל האבען די גרענעץ שווארצער אליין אריינגעווארפען אין טייך די בערויבטע יודישע מענער, פרויען און קינדער. אנדערע ווידער זענען פון צרות בעגאנגען זעלבסטמארד.

אזעלכע ידיעות, וואס א מאל מעהר טראגיש, האבען דער יודישער עמיגראציע פון מזרח אייראפא געוויזען, אז מען מוז זיך אפזאגען פון דער לעבענסגעפעהרליכער שטרעבונג אריינצוקומען קיין ארגענטינע דורך אומלעגאלע וועגען. די יודישע אימיגראנטען, וועלכע האבען זיך שוין געהאט געפונען אין די איראפעאישע טראנזיט לענדער, האבען סוף כל סוף שלום געמאכט מיט'ן גורל. אז מען מוז זיך אבשטעלען דארטען, וואו עס איז ערלויבט אפצושטעלען זיך, און אויפקלאפען נייע אכסניות צווישען בראזיליען און ארגענטינע אין דער פרייער רעפובליק אורוגוואי.

די הויפט-שטאט מאנטעווידעא איז זעהר א שעהנע, מאדערנע פארט-שטאט מיט א קנאפען האלבען מיליאן איינוואוינער, וועלכע ליגט, ווי געזאגט, אויפ'ן טייך לא-פלאטא. דאן זענען פארהאן נאך צוויי וויכטיגע שטעט ווי סאלטא און פייסאנדו, אויך האפען-שטעט, וועלכע ליגען אויפ'ן טייך אורוגוואי.

אין מאנטעווידעא זענען פארהאן גארבערייען, אינדוסטריעס פון טאבאק, חלב, קאנסערווען, מעבעל, בארשטען און אנדערע קליינע פאבריקאציעס און א רעאלימיזיר ענטוויקעלטער האנדעל מיט אינלענדישע פראדוקטען. די רעפובליק ווערט גערעכענט צווישען די דעמאקראטישסטע אין דרום אמעריקע. זי ווערט רעגירט פון א זעהר ליבעראלער קאנסטיטוציע און די קירכע אין לאנד האט גאר קיין שייכות ניט מיט די מלוכה-ארגאנען.

נישט געקוקט אויף דעם, וואס עמיגראנטען פון פערשידענע פעלקער האבען זיך דא גאנץ גוט איינגעארדענט, איז פאר'ן יודישען עמיגראנט פונדעסטוועגען געבליבען כמעט פרעמד די קאניונקטור פון דער אורוגוואיער לאנדווירטשאפט. יודען האבען זיך ס'רוב קאנצענטרירט אין דער הויפט-שטאט ביי קליינע מסחרים און זעהר ווינציג ביי האנדווערקעריי, דערהויפט, ביי אזעלכע פאכען, וואס בעצאהלען זיך מעהר, ווי למשל: שניידעריי, סטאליעריי, שוסטעריי און אנדערע בראנזשען. היינט צו טאג לעבען אין דער אורוגוואיער רעפובליק בערך זעקס טויזענד יודען ביי פערהעלטניסמעסיג גוטע בעדינגונגען, אבער נאך אלץ נישט מיט'ן בעשטימטען געדאנק, אז דא וועט בלייבען זייער היים.

עס זענען אויך פארהאן א פאר מנינים ספרדישע יודען פון דער אלטער טערקיי, וועלכע בעשעפטיגען זיך מיט מאנופאקטור מסחר, און לעבען לחלוטין אפגעטיילט פון די אשכנזישע יודען. די לעצטע אבער זענען נישט נאר א מעהרהייט, נאך אויך דער טעם פון פונ'ם געזעלשאפטליכען און קולטורעלען לעבען אונ'ם יודישען אורוגוואי. לכתחילה איז דא דער יודישער ישוב אינגאנצען געווען אונטער דער געזעלשאפטליכער השפעה פון ארגענטינע. צוליב דער נאהענטקייט פון מאנטעווידעא מיט בוענאס-איירעס, האט די ערשטע נישט געשפירט קיין נויטווענדיגקייט צום פיהרען א זעלבסטשטענדיג געזעלשאפטליך לעבען.

מאנטעווידעא איז כמעט געווען א מין יודיש פערשטעטעל פונ'ם גרויסען יודישען בוענאס-איירעס. די ארגענטינישע יודישע טעגליכע פרעסע פלעגט דארט פערשפרייט ווערען אין פיל עקזעמפלארען און אויסלענדישע געסטע, ליטעראטור, אדער געזעלשאפטליכע, וועלכע פלעגען בעזוכען ארגענטינע, פלעגען מוזען אריבערפאהרען זיך קיין מאנטעווידעא, ווי אין א שטעטעל, וואס איז פערבעקענט געווען אין סכום פון די יודישע שטעטלעך אין ארגענטינע.

די לעצטע יאהרען אבער האבען ארונטערגעבראכט א ריכטונג פון זעלבסטשטענדיגקייט אונ'ם יודישען אורוגוואי. די סדר'דיגע צוזאמענשטעלונג האט געצוואונגען, אז אין מאנטעווידעא זאל געשאפען ווערען א יודישער אימיגראנטען-שוץ-פאראיין, וואס ווערט געשטיצט פון „היאס-יקא-עמיגדירעקט" (היקעם). די אימיגראנטען האבען זיך אויסגעבויט א יודישע ביבליאטעק און אנדערע געזעלשאפטען, קולטורעלע און פילאנטראפישע, וואס שטעהען אויף דער וואך פון די דארטיגע נויטווענדיגקייטען. צוריק מיט יאהרען נאך האט מאנטעווידעא געפרובט ארויסגעבען אן אייגענע יודישע צייטונג, אבער דאס יודישע לעבען אין מאנטעווידעא איז נאך געווען צו יונג און צו קליין אויסצוהאלטען אנ'אייגענעם פרעסע-ארגאן. לעצטענס האט ווידעראמאל אנגעהויבען צו ערשיינען א וואכענשריפט אונטערן נאמען „אורוגוואיער יודישע פרעסע" און ווי עס איז צו זעהן, ענטוויקעלט זיך דארט דאס יודישע לעבען מיט די כוחות, וואס די עמיגראציע ברענגט אהין.

די יודען אין אורוגוואי פיהלען ביי זיך איינגעוואוינט, אז אויך דאס ראזיגע קליינע מדינה'לע וועט מוזען אנהאלטען א זעלבסטשטענדיג יודיש לעבען און אז דער ארגענטינער-חלום איז סוף-כל סוף נישט א געלונגענע פאנטאזיע, וואס האט געקאסט צופיל יודיש לעבען. מאנטעווידעא וועט אזוי ארום מיט דער צייט ווערען א חשוב'ער יודישער צענטער צווישען ריא-דע-זשאנעירא און בוענאס-איירעס, וואס וועלען, אפשר, מיט דער צייט קומען צו א דערגענצונג דא אין די געזעלשאפטליכע און קולטורעלע ארבייטען פונ'ם דרום אמעריקאנער יודענטום. (ימ"א).

סטראשונ'ס ביבליאטעק אין ווילנא

וואו פארצייטיגע רבנים און היינטוועלטיגע אפיקורסים לערנען תורה ביי איין טיש

(פון א בעזוך אין ווילנע) - פון מ. גערץ

ווען אויף דער וועלט וואלטען רעגירען נאכדענקער און דיכטער, וואלט די וועלט גאר אנ'אנדער פנים געהאט. אפשר וואלט מען אויף אנ'אמת'ן איבערגעשמידט די שווערדען און ביקסען אין פעדערען און אקער-אייזענס און ניט פארקעהרט, ווי איצט, ווען מען שמידט איבער פעדערען און אקער-אייזענס אין שווערדען און ביקסען...

און ווילט איהר זעהען בעשייניגערליך, אז אלע מלחמות הערען אויף [illegible], ווען עס טרעפען זיך ביי איין טיש דיכטער און דענקער, אפילו פון די געגענגעזעצטע ריכטונגען און אנשויאונגען — געהט אריין אין סטראשונ'ס [illegible] אין ווילנע.

ביי איין טיש וועט איהר טרעפען רבנים, און זייערע שטרייטלעך און קאמעטעס, און היינטוועלטיגע אפיקורסים און פרעמדשען און גאליפע הויזען. ביי איין טיש קענט איהר טרעפען דעם רבנישען גדול און דעם מאדערנעם געלערנטען, דעם אלטמאדישען דרשן און היינטמאדישען דיכטער, דעם פערצייטיגען דיין און מלמד און אויפגעקלעהרטען שרייבשטעלער און פארטיי-פיהרער. אלע זענען זיי פערטיפט און פערטראכט מיט אלע זייערע חושים אין די ספרים, וואס רינגלען זיי ארום און שלום ושלוה, פריידע און רוה הערשט אין אלע ווינקעלעך. קיינער שטערט נישט דעם צווייטען, קיינער פרובירט נישט אפילו מיט א ווארט זיך אריינצומישען אין רשות פון אנדערען.

ביי איין טיש זיצט דער פערצייטיגער רב-מחבר, וועלכער נישטערט און זוכט אין די אלטע ספרים מאטעריאל פאר זיין יום טוב'דיגער דרשה, פאר וועגע חידושי תורה ער מאכט זיין [illegible] און [illegible], וואס אויפ'ן טיש, מאכט זיינע הנחות און איז פארטהאן אין די עולמות העליונים. ער שטראהלט פון שמחה און שעפט מיט גרויס הנאה פון די אייביגע אלטע קוואלען. לעבען איהם זיצט דער היינטוועלטיגער דיכטער, שרייבשטעלער אדער פארטיי-פיהרער, וועלכער זיפט מיט א פולען מויל פון די גייסטיגע אוצרות, וואס אונזערע זיידעס האבען אונז איבערגעלאזען.

אין סטראשונ'ס ביבליאטעק איז דער פערצייטיגער רב און דער היינטוועלטיגער פרייענקער גלידער פון איין גייסטיגער משפחה.

יעדע צייט האט איהרע [illegible], פאר א יום טוב וועט איהר דא טרעפען אין דער מערהייט רבנים, דרשנים, מלמדים און לעהרער, וועלכע גרייטען מאטעריאל יעדער פאר זיך. דער רב — פאר זיין דרשה, דער לעהרער — פאר זיין פארטראג. קומט א יובילעי אדער א יאהרצייט פון א ליטעראַרישען גדול אדער פארטיי-פיהרער, וועט איהר דא טרעפען אין דער מערהייט שרייבער און זשורנאליסטען, וועלכע שעפען זייערע געדאנקען פון די אנטיקע ספרים, וועלכע פעהלען זיי אין דער היים.

אין אמאליגע יאהרען האט איהר דא געקענט טרעפען מערעמ'ען, אבראמאוויטש'ן, ד"ר נחמן סירקין, זרובבל, בער ראטנער, דעם גאון ר' שלמה הכהן א. א.

יעדערער האט ארויסגעטראגען און טראגט ארויס דאס, וואס זיין הארץ גליסט, וואס זיין נשמה גארט און וואס זיין שכל זאגט איהם אונטער. דא ווערען געזעטיגט אלע הונגעריגע און געשטילט אלע דורשטיגע...

דא וועט איהר טרעפען מיט אקוראטע ארבייט דעם הארציגען זיידענעם תלמיד חכם און משכיל, דעם גרויסען ווילנער קענער, דעם פערוואלטער פון סטראשונ'ס ביבליאטעק, חייקעל לונסקי, וועלכער וועט אייך דערצעהלען פון דער אלטער און נייער ווילנע, פון איהרע גרויסע יודען און גרויסע מענשען — איהר וועט ווערען יחסנ'דיג און האפערדיג: אונזער יחוס הייבט זיך ניט אן פון נעכטען. מיט אונזערע זיידעס האבען מיר זיך ניט וואס צו שעמען!

די ביבליאטעק פון דער ווילנער קהלה איז אויפ'ן נאמען פון ר' מתתיהו סטראשון, ז"ל (1817 — 1885), וועלכער האט אפגעשריבען אין זיין צוואה דער ווילנער קהלה די ספרים מיט א הויז דערצו, און איז אפיציעל געווארען א רשות הרבים אין יאהר 1893. סטראשונס ירושה איז בעשטאנען פון 6000 ספרים פון דער תלמודישער און העברעאישער ליטעראטור און 1000 ספרים יודאאיקא (אין דייטש). אין יאהר 1903 איז צוגעקומען אין ביבליאטעק נאך עטליכע הונדערט ספרים פון דעם בעוואוסטען געלערנטען, ר' שמואל יוסף פין, ז"ל (1818 — 1890), דער מחבר פון „האוצר", „קריה נאמנה" און רעדאקטאר פון „הכרמל". אין זעלבען יאהר איז אין דער ביבליאטעק צוגעקומען קרוב 1000 ספרים פון געלערנטען ר' יהודה בעהאק, ז"ל (1820 — 1900) מחבר פון „עץ יהודה". אין יאהר 1910 איז צוגעקומען נאך 3600 השכלה ספרים פון בעוואוסטען משכיל און למדן ר' חיים לייב מארקאן, ז"ל. אין יאהר 1919 איז די ביבליאטעק בערייכערט געווארען מיט איבער 2000 ספרים אין חכמת ישראל, וואס זענען געבליבען פון גרויסען געלערנטען ר' בער ראטנער ז"ל מחבר פון 12 בענדער „אהבת ציון וירושלים" און צוויי בענדער אויפ'ן סדר עולם רבה. אין יאהר 1926 זענען צוגעקומען א פאר טויזענט לומדישע ספרים פון גרויסען למדן ר' מרדכי עפשטיין ז"ל ווי אויך עטליכע הונדערט חסידישע ספרים פון ווילנער למדן און פילאנטראפ ר' יוסף לעווין, ז"ל. אין יאהר 1927 איז אין ביבליאטעק צוגעקומען נאך א פאר טויזענט ספרים פון ביבליאגראף, מחבר פון „אוצר הספרים" ר' יעקב בן יעקב ז"ל. לעצטענס, אין יאהר 1929 — בערך 1000 ספרים פון דעם ווילנער למדן און משכיל ר' אליהו סופר, ז"ל, ווי אויך א פאר טויזענד ספרים פון דעם ווילנער פוילישען אוניווערזיטעט, וועלכער בעקומט צו איין עקזעמפלאר פון העברעאישע און יודישע ספרים, וואס דרוקען זיך אין פוילען, ווי אויך א סך ספרים צוגעשיקטע און נדבות פון מחברים און יחידים. די ביבליאטעק פערמאגט איצט 16,000 רבנ'ישע ספרים, 10,000 העברעאישע, 5,000 יודישע און 5,000 יודאאיקא. סך הכל 30,000 ספרים. צווישען זיי 150 זעלטענע מאנוסקריפטען, 5 אינקונאבלען (פון 15-טען יאהרהונדערט, און די ערשטע יאהרען בעת מען האט ערפונדען דעם דרוק). עטליכע אוניקומים און א סך אנטיקען. די אלע ספרים זענען געדרוקט אין כמעט 200 דרוקערייען, אנהויבענדיג פון גאר די אלטע ביז די סאמע נייעסטע.

די ביבליאטעק בעזוכען 75 פראצענט שילער, 10 פראצענט בעלי-מלאכות 5 פראצענט רבנים, 5 פראצ. שרייבשטעללער און 5 פראצ. סתם יודען.

די מערקווירדיגע ביבליאטעק האבען בעזוכט די פערשידענארטיגסטע יודישע גדולים. יעדער יוד, וואס קומט קיין ווילנע, האלט פאר זיין חוב צו בעזוכען

(ענדע—זייט 11)

גאליציאנער ציוניסטן ציהען ניט צוריק זייער ליסטע

רעגירונג בעקומען אין אמעריקא א קורץ־טערמיניגע הלואה פון 3 מיליאן דאלאר

גאליציאנער ציוניסטען ציהען נישט צוריק זייער ליסטע

לעמבערג (טעלעפאניש צום „לאדז. טאג.") כדי קלאר צו מאכען די לאגע האט דער עקזעקוטיוו פון די גאליציאנער ציוניסטען נאכאמאל גערופען אויף היינט א זיצונג. נאך א לענגערע דיסקוסיע איז מיט א מעהרהייט שטימען בעשלאסען געווארען צו אקצעפטירען די האנדלונג פון זייערע פערטרויאונגס־מענער און נישט צוריקציהען די בעזונדערע ליסטעס.

גרינבוים'ס ווענדונג צו די גאליציאנער ציוניסטען

זיי בלייבען אבער ביים אלטען צו גיהן זעלבסטשטענדיג

וואַרשאַ, (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) גרינבוים האט זיך געווענדעט מיט א בריף צו דער עקזעקוטיווע פון די גאליציאנער ציוניסטען אין וועלכען ער וועיזט אן, אז די שולד פאר'ן נישט־צושטאנד־קומען ביז איצט פון ציוניסטישען בלאק, פאלט אויף ד"ר ראזמארינ'ען און ד"ר שמאראק. ער, גרינבוים, איז גרייט געווען נאכצוקומען אלע זייערע וואונשן, אבער זיי האבען זיך צוגעאיילט און אריינגעטראגען פריהער די סעפאראטע ליסטע. צום סוף פערענטפערט זיך גרינבוים פאר זיינע שארפע אויסדרוקען אויפ'ן חשבון פון די גאליציאנער אין מאמענט פון אויפרעגונג און בעט די פאליטישע קאמיסיע פון די גאליציאנער ציוניסטען נישט צו דערלאזען צו א ברידער־קריג און צוצושטעהן צום ציוניסטישען בלאק.

3 מיליאן דאלאר הלוה האט די רעגירונג בעקומען אין אמעריקא

וואַרשאַ. (טעלעפאניש צום „לאַר־זער טאגעבלאט") די נעכטיגע „א.ב.צ." ברענגט א סענסאציאנעלע ידיעה, אז די רעגירונג האט בעקומען אין „אירווינג קאלומביא־נייושאנעל־באנק" אין ניו־יארק א קורץ־טערמיניגע הלואה פון 3 מיליאן דאלאר.

די הלואה זאל פערוואנדעט ווערען אויף איינצוקויפען אמארטיזאציע־אבליגאציעס פון דער פוילישער סטאביליזירונגס־הלואה, וואס האבען אונז זעהר א נידריגען קורס אין אמעריקא, כדי צו קאנען צאהלען די פראצענטער און אמארטיזאציע פון דער סטאביליזירונגס־הלואה אין אמעריקא.

די הלואה וועט האבען נאך איין בעדינגונג: זי וועט בעפרייען ענטשפרעכענדע סומעס און מלוה־בורזשעט.

אהן חתונה־אקטען וועלען עמיגראנטקעס נישט בעקומען קיין אויסלאנדס־פעסער

וואַרשאַ. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דאס אינערן־מיניס־טעריום האט ארויסגעגעבען א פער־ארדנונג צום עמיגראציע־אמט, נישט ארויסצוגעבען קיין פעסער צו פרויען־עמיגראנטקעס, וואס פאהרען צו זייערע מענער קיין אויסלאנד און האבען נישט קיין חתונה־אקטען.

האנדווערקער־עקזאמענס קאסטען נאר 50 זל.

וואַרשאַ. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אויף די בעמיהונגען פון האנדווערקער־פערבאנד, האט די האנדווערקער־קאמער אין פערשטענדי־גונג מיט'ן אינערן־מיניסטעריום, פער־קלענערט אויף 6 חדשים דעם פרייז פון די האנדווערקער־עקזאמענס אויף 50 זל.

רעוויזיע פון פראצעס געגען די 3 צום טויט פער'משפט'ע קאמוניסטען

לעמבערג 9 אקט. (ספעצ. צום לאדז. טאג.) היינט האט זיך דא אנגע־הויבען די רעוויזיע פון פראצעס געגען די 3 קאמוניסטען שמואל יוגענד, ישראל הירש און נפתלי פראפער, וועלכע זענען דורכ'ן לעמבערגער געריכט פון געשוואורענע פער'משפט געווארען אין חודש יוני ה. י. צום טויט אין דער העכסטער געריכט אין ווארשא האט דעם אורטייל מבטל געמאכט, פאדערענדיג א רעוויזיע פון פראצעס.

היינט זענען אויסגעהערט געווארען א רייה עדות. דער אורטייל ווערט ערווארט מארגען.

פראצעס אין א גרויסער פאבער אפערע אין ווארשא

וואַרשאַ. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אין ווארשאווער קרייז געריכט האט זיך היינט אנגעהויבען א גרויסער פאבער־פראצעס. אויף דער בע־שולדיגונגס־באנק זיצען 3 אונטער־אפי־צירען, וועלכע זענען אנגעקלאגט אין פעלשען דאקומענטען און בעפרייען פאר־בארווע.

אלס אנגעקלאגטע שטעהען אויך צעהן יונגעלייט, דערונטער עטליכע יודען וועלכע זאלען דורך די דערמאנטע אונ־טער־אפיצירען זיין בעפרייט געווארען פון מיליטער־דינסט.

די אנגעקלאגטע פערטיידיגען א רייה בערימטע ווארשאווער אדוואקאטען ווי שורלעי, שימאנאווסקי א.א.

קאנגרעס צו בעקעמפען דעם פרויען־האנדל

קאמף געגען פרויען־האנדעל

וואַרשאַ (טעלעפאניש צום „ל.ט.") די היינטיגע פארמיטאג־זיצונג פונ'ם קאנגרעס צו בעקעמפען דעם פרויען־האנדעל איז געווען געווידמעט דער פראגע וועגען דער עמיגראציע פון איינ־זאמע פרויען און דעם שוץ, וואס דארף זיי געגעבען ווערען, כדי זיי צו פערהי־טען פון אריינפאלען אין דער נעץ פון פרויען־הענדלער.

א לאנגען רעפעראט וועגען דער פרא־גע האט געהאלטען פרוי בוזאנאווא, מיטגלידערין פון פוילישען קאמיטעט צו בעקעמפען דעם פרויען־האנדעל. אין איהר רעפעראט קומט זי צו פאלגענדע אויספיהרונגען: נישט צו ערלויבען ארויסצופאהרען קיין אויסלאנד איינזאמע פרויען, אהן פריהערדיגען פעסטשטעל־לען דעם צוועק פון זייער רייזע און די מאראלישע זיכערקייט פון זייער דאר־טיגען אויפענטהאלט; די פוילישע קאנ־סולאטען זאלען קלויבען אינפארמא־ציעס וועגען די ארבייטס־געבער, אין דער עס ווערען געשלאסען ארבייטס־קאנטראקטען; ענגע צוזאמענארבייט פון דער רעגירונג מיט די ארגאנען צו בעקעמפען דעם פרויען־האנדעל. פאר פרויען־עמיגראנטקעס זאלען אנגע־שטעלט ווערען אין די אינלענדישע און אויסלענדישע אמטען ספעציעלע בע־אמטינס; אויפפאדערן די שיפס־גע־זעלשאפטען צו ערמעגליכען א קאנטרא־לע פון די שיפען פאר'ן אפפאהרען פון פארט, צי עס פאהרען נישט קיין פרוי־ען־הענדלער און צי די עמיגראנטקעס פאהרען אין ערטער, וואו זיי זענען מא־ראליש געזיכערט א.א.וו.

ארום דאזיגען רעפעראט האט זיך ענטוויקעלט אנ'אינטערעסאנטע דיס־קוסיע, וואס האט בעלויכטען די פראגע פון דער פראקטישער זייט.

טויט־אורטייל פאר ערמארדען זיין ווייב

לעמבערג. (טעלעפאניש צום „ל. ט.") אין א געריכט פון געשוואוירענע אין זלאטשעוו איז פארגעקומען דער פראצעס געגען פויער מיכאל גראיאוו, וואס איז בעשולדיגט געווארען אין ער־מארדען זיין פרוי דורך דערשטיקען.

די געשוואוירענע ריכטער האבען מיט 11 שטימען בעשטעטיגט די שולד פון אנגעקלאגטען און דער טריבונאל האט ארויסגעגעבען א טויט־אורטייל דורך הענגען.

פראצעס געגען חיים ראסנער סקאסירט

וואַרשאַ (טעלעפאניש צום „ל.ט.") היינט איז אין ווארשאווער געריכט בע־טראכט געווארען די אנקלאגע פון אוצט פערשטארבענעם אברהם שופרין געגען געוו. דעפוטאט חיים ראסנער, וועלכער, זייענדיג פרעזעס פון קאאפעראטיוו „סורוויט", האט ער צוזאמען מיט'ן סעקרעטאר פון דער זעלבער אינסטי־טוציע ליינער פינקעלשטיין און דיר. קופשיקער נישט צוגעלאזט דעם אנ־קלאגער אויף דער אלגעמיינער פער־זאמלונג פון דערמאנטען קאאפעראטיוו, נישט קוקענדיג דערויף, וואס זייענדיג א מיטגליד פון דאזיגען קאאפעראטיוו האט ער געהאט רעכט פארצוואוינען די פערזאמלונג.

ראסנער, פינקעלשטיין און ליפשיטשי־סקי זענען אנגעקלאגט געווארען לויט'ן ארטיקעל 507 פון שטראף־קאדעקס.

צוליב דעם, וואס דער דאזיגער פער־ברעך ווערט פערפאלגט דורך פריוואַ־טער אנקלאגע און אויך צוליב דעם, וואס דער אנקלאגער שופרין לעבט שוין נישט און זינט זיין טויט איז משך פון 3 חדשים נאכ'ן פאטער'ס טויט נישט אונטערשטיצט די אנקלאגע, האט דאס געריכט אויפ'ן סמך פון ארט. 3 פון שטראף־קאדעקס דעם פראצעס מבטל געמאכט.

7-kl Szkola dla żyd. inteligencji (Zakła Freblowski)

Kacenelson-Nachumow

ul. Pomorska 20 (tel. 183-40) Zapisv w g. 4—7 pop.

7-קל. שולע פאר קינדער פון יודישער אינטעליגענץ און (פרעבעל־שולע) קאצענעלזאן - נאחומאב פאמארסקא 20, טעלעפ. 183-40 (איינשרייבונגען פון 4–7 נאכמיטאג)

די שול־קאנצעלאריע נעמט אן איינשרייבונגען פון קנאבען און מעד־כען, וואס זענען איז שולצוואנג. אין פארבערייטונגס־קלאס (A) ווערען אנגענומען קינדער פון $5^1/_2$ יאהר. אין פרעבעל־שולע (שפיל־שולע) קינדער פון 3–7 יאהר.

די אונטעריכטס־שפראך אין שולע, ווי אויך אין פרעבעל־שולע איז פויליש.

פיר קנאבען פיר מעדכען א פערגרעסערטער קורס פון העברעאיש און אלע למודי־קודש אונטער דער הנהלה פון ר' י. ב. קא־צענעלסאן. א ספעציעלער קורס פון טענץ, ריטמיק, פלאסטיק לויט'ן פראג. פון טאנץ־שולען פיר קינדער אונטער פאכמ. לייטונג

פיר פיזיש־שוואכע קינדער, ווי אויך פיר אונבעמיטעלטע ווירד געעפענט א

נאכמיטאג־שולע | ביז 50 % ביליגער | נאכמיטאג־פרעבל־שולע

עכט נור אין אריגינעלע שאכטעל בעמערקונג! זאפראווע אויף דער וואג ארבייטען מיר נישט. ווארפט זאלכע אב אלס פאלשע סחורה

טעאטער און קונסט

יודיש טעאטער

די נייע יודישע טרופע אין „פילהאר־מאניע" האט אנגעהויבען דעם ווינטער־סעזאן מיט קאלמאנאוויטש'עס „די איי־בינגע מאמע". דאס איז אנ'אמעריקא־נער מעלאדראמע פון בעסערען מין, וואס איז גענוג עפעקטפול צו האבען ערפאלג ביים ברייטען עולם טעאטער־בעזוכער. צו דער אויפפיהרונג זענען געמאכט געווארען גאנץ זויבערע דעקא־ראציעס און די ראלען זענען בעזעצט דורך די בעסטע קרעפטען פון דער טרופע, צווישען וועלכע עס זענען פאר־האן איינציגע פעהיגע אקטיארען. די הויפט־ראלע שפילט די ארטיסטין פון קאמינסקי־טעאטער אין ווארשא פרוי עווא שטאקפעדער. פון די איבריגע אנ־טיילנעהמער צייכענען זיך אוים די ה"ח טאקסימאוו און קורץ.

עס איז נאך שווער צו שאפען זיך אנ'אורטייל וועגען די לייסטונגס־מעג־ליכקייטען פון דער נייער טרופע. מען דארף אפווארטען אויף די ווייטערדיגע אויפפיהרונגען.

היינט און מארגען ווערט ווייטער גע־געבען „די מאמע פון דער וועלט".

נייער „ארט"

דער דירעקטאריאט, וואס פיהרט אן מיט'ן יודישען טעאטער אין „פילהאר־מאניע" עפענט אויך מאנטאג אוועגד אין זאל פון „מאנטיפעל" א יודישען רעווי־טעאטער א. נ. „נייער ארט". דאס ערשטע פראגראם טראגט דעם נא־מען „גוט מארגען קאזע!"

פון די פוילישע טעאטערס

אין שטאט־טעאטער ווערט היינט געגעבען א פרעמיערע קארפענ־טער'ס קאמעדיע „קאוואלער־פאפא". שבת אוונד — פרעסע־פרעמיערע.

שבת און זונטאג ביי טאג געהט „דער שטריים וועגען סערזשאנט גרישא".

אין קאמערטאל־טעאטער ווערט ווייטער געגעבען „טעמפא איבער הונ־דערט".

אין פאפולארנו געהט שבת אוועגד אנ'אפערעטען־פרעמיערע „די לאלקע". היינט ווערט נישט געשפילט צוליב דער גענעראל־רעפעטיציע.

ערשטער קלאנג־קינא־טעאטער אין לאדז

SPLENDID

היינט פרעמיערע!

RIO RITA דער ערשטער קונסט־ווערק פון דער פילם־טעכניק, וואס איבערצייגט, אז די ערפינדונג פון קלאנג־פילם האט מיט רעכט געוואונען די סימפאטיע פון פובליקום.

Rio Rita

וואונדערליך געזאנג פון ליבע און מסירת נפש. די רייצענדע

BEBE DAWIELS

פערקערפערט די הויפט־געשטאלט פון א טעמפעראמענטפול ליידענשאפטליך און פערפיה־רעריש מיידעל. **John Boles** דער אונפערגלייכ־ליכער פילם־העלד

די שענסטע מעלאדיען. — פרעכטיגע אויסשטאטונג. — הארמאניע פון נא־טירליכע קאלירען און א באלעט פון 100 געשיקטע, רייצענדע גירלס. אנהויב טעגליך 6, 8 און 10 אוו. שבת און זונטאג 4, 6, 8 און 10 אוו. פאספארטוס און הנחה־בילעטען אונגילטיג ביז צום אפרופען.

מאגיסטראט פערפיהרט א פראצעס געגען דער אויטאבוס־סטאציע אויף וואלטשאנסקא

(§) דער מאגיסטראט האט איבערגע־געבען צו דער פראקוראטור די אונטער־נעהמער פון דער צענטראלער אויטאבוס־סטאציע אויף וואלטשאנסקא, ווייל זיי האבען דארט אויסגעבויט די סטאציע טראץ דער אפזאג פון דער בוי־קאמיס־יע פונ'ם מאגיסטראט, און זיי האבען נאך דערצו איבערגעריסען די התימות פון דער זעלבער קאמיסיע, וועלכע האט פער'חתמ'עט דעם פלאץ. דער אפזאג אויסצובויען דארט די סטאציע האט דער מאגיסטראט געגעבען צוליב דער אנקלאגע פונ'ם שכנות'דיגער עוואנגע־לישער קירך, וועלכע האט זיך בעקלאגט, אז דער רעש אויף דער סטאציע וועט שטערען דאס געבעט אין דעם פוס־פערקער צו דער קירך. א צווייטע אנ־קלאגע איז אויך אנגעקומען פון די ארומיגע שכנים. דער מאגיסטראט האט דעריבער בעשלאסען צו טערפיהרען א פראצעס.

ברית הציונים הרביזיוניסטים בלודז

שבת דעם 11 אקטאבער, 8 א זייגער אוונד קומט פאר אין אייגענעם לא־קאל (קילינסקיעגא 60) א רעפעראט פון ה' מיכאל גראיווער א. ד. ט. „בעריכט פון אונזער 4. וועלט־קאנפערענץ אין פראג". איינגאנג פריי.

14־טער פאליציי־קאמיסאריאט איז א נייעם לאקאל

(§) דער 14. פאליציי־קאמיסאריאט איז איבערגעטראגען געווארען פון נאפיור־קאווסקי־גאס 58 אין א נייעם לאקאל אויף ווארשעווער גאס 8.

העברעאישע נאכמיטאג־קורסען פאר יוגענד פון פאלקס־שולען אין „מרכז עברי"

די פערוואלטונג פון „מרכז עברי" מעלדעט דערמיט, דאס עס זענען רע־ארגאניזירט געווארען די עקזיסטירענדע קורסען פון העברעאיש־פאר יוגענד פון פאלקס־שולען. די קורסען וועלען פאר־קומען נאכמיטאג, אונטער דער לייטונג פון ספעציאליסטען.

איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט פון „מרכז עברי" (לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע צעגעלנ. 4 צימער 5) פון 8–10 אוונד.

אין דער ליובאוויטשער ישיבה „תומכי־תמימים"

נעפינט זיך א קבוץ פאר גרויסע בחורים.

זינט א יאהר איז ביי אונז אין לאדז געגרינדעט געווארען א ישיבה א. נ. תומכי־תמימים ליובאוויטש אויף פא־לודניאווא 25, אין וועלכער ס'האבען געלערנט 50 בחורים. די תלמידים הא־בען בעקומען זייער גאנצע אויסהאל־טונג ווי עסען, שלאפען א. אז. וו. 2 ר"מ און 2 משגיחים.

צו דעם נייעם זמן ווערט געעפענט א קבוץ גדול פאר גרויסע בחורים אונ־טער דער השגחה פון ר"מ מובה"ק. די צאהל תלמידים ווערט פערגרעסערט ביז 100.

מיט'ן בעסטען האפנונג אז די לאד־זער איינוואוינער וועלען אנערקענען די גרויסע אויפגאבע פון דעם מוסד הק' און ערפיהלען איהר פליכט מיט אנ'אפענע און ברייטע האנט.

PALACE אונווידערופליך לעצטע 3 טעג! (אנהייב 4 א זייגער) אונווידערופליך לעצטע 3 טעג!

„די 17־יעהריגע פרוי" (פערבאטענע פרוכט) נאר פאר דערוואקסענע

„ר. 101" זאל זיין געפאלען א קרבן פון א אטענטאט

דייטשער אויסערן-מיניסטער קורטיוס זאל רעזיגנירען פון זיין אמט

האקען-קרייצלער שלאגען יודען אויף די גאסען פון בערלין

אטענטאט אויף „ר. 101"

בעת איהר טרשטער פליה-פראבע איבער לאנדאן

לאנדאן 9 (ספ.) א גרויסע אויפרודערונג אין דער עפענטליכער מיינונג האט ארויסגערופען די ידיעה פון אן'אנגעזעהענער צייטונג, אז שוין בעת'ן ערשטען פרובע-פליה אין יולי ה"י איז מיט „ר. 101" שיעור נישט פארגעקומען א שרעקליכע קאטאסטראפע. דער קאפיטאן האט דאן פריהצייטיג בעמערקט, אז די צודעק פון די קליינע באלאנען, וואס געפינען זיך אינעווייניג אין דער קאנסטרוקציע פון דער לופט-שיף, איז דורכגעלעכערט אין 60 ערטער, וואס עס האט גורם געווען, אז דער גאז זאל ארויס.

מיט גרויס מיה איז דעם קאפיטאן דאן געלונגען צוריקצופיהרען די לופט-שיף צום פארט.

די מיליטער-מאכט האט דאן פערבאטען די מאנשאפט אונטער דראהונג פון מיליטער-געריכט צו דערצעהלען עפעס וועגען דעם אין דער עפענטליכקייט.

צוליב דער דאזיגער סענסאציאנעלער ידיעה, פערשפרייטען זיך ענגלאנד אלץ שטארקער די קלאנגען, אז „ר. 101" איז אויך איצט אומגעקומען צוליב א פערברעכערישען סאבאטאזש.

קורטיוס זאל ארויסטרעטען פון בריינינגס-רעגירונג?

בערלין, 9. אקט. (טג) „פאסישע צייטונג שרייבט אין אן'ארטיקעל וועגען דער דייטשער אויסערן-פאליטיק, אז די פאלקס-פארטיי וועט זעלבסטפערשטענדליך קיינמאל אזוי ווייט נישט געהן, עפענטליך אפצוטרעטען פון שטרעזעמאנ'ס סיסטעם אין דער אויסערן-פאליטיק. עס זענען אבער פארהאן דעפוטאטען פון דער פאלקס-פארטיי, וואס ווילען צווינגען קורטיוס'ן דורך א פראקציאנס-בעשלוס ארויסצוטרעטען פון דער רעגירונג, כדי די פאלקס-פארטיי זאל צו שטעלען און א וויכטיגער רום-מאנע פון דער רעגירונג.

עס איז נישט אויסגעשלאסען, אז דער טיום וועט זיין געצוואונגען נאכצוגעבען דער אפאזיציע געגען זיין אין שטרעזעמאנ'ס פאליטיק און צוריקצוטרעטען פון בריונינג'ס קאבינעט. עס איז אבער אויך מעגליך, אז געגען ווילען פון זיין פראקציע וועט קורטיוס פארט בלייבען אין דער רעגירונג, כדי פארצוזעצען דעם שטרעזעמאנישען קורס אין דער אויסערן-פאליטיק.

העכערונג פון דיסקאנט

בערלין, 9-טען (ספעצ. צום לאדזשער טאג.) דער הויפט-ראט פון דער רייכס-באנק האט היינט געהעכערט דעם דיסקאנטא-פוס פון 4 אויף 5 פראצ.

ארץ-ישראל— דער צענטער פון דער יוד. נ' ציאנאלער היים

הערבערט סעמועל'ס מייטש פון א"י-מאנדאט

לאנדאן, 9 אקטאבער (יט"א) נעכטען האבען פראפעסאר ווייצמאן און הערבערט סעמועל געהאלטען רעדעס אין אן'ענגלישען קלוב וועגען ארץ-ישראל אויפבוי. אין זיין רעדע האט הערבערט סעמועל צווישען אנדערען געזאגט, אז לויט'ן מאנדאט דארף נישט ארץ-ישראל ווערען די נאציאנאלע היים, נאר עס דארף דארט געשאפען ווערען דער צענטער פון דער יודישער נאציאנאלער היים.

געפונען 300 זילבערנע רובעל אונטער דער פאדלאגע פון א שוהל

מינסק, 9 אקטאבער. (יטא) „אקטיאבער" מעלדעט, אז אין שטעטעל באריסאוו האט מען געפונען איינגעגראבען אין א שוהל 300 רובעל אין זילבער. די ארטיגע סאוויעטישע מאכט-ארגאנען בעשולדיגען דעם שמש פון דער שוהל, אז דאס האט ער איינגעגראבען דאס געלד, וואס ער זאל זיך האבען ערווערבען דורך לינקע געשעפטען.

שניי-שטורם איבער מאסקווא

בערלין, 9. אקט. (טג) לויט מעלדונגען פון מאסקווא האט נעכטען דארט געבושעוועט א שרעקליכער שניי-שטורם. צוליב'ן געהיילטען שניי אין די קאמוניקאציע אויף דער באהן-ליניע לענינגראד—מאסקווא טיילווייז איבערגעריסען געווארען.

דרינגענדע טעלעגראמע!

דעם 24-טען ציהונגס - טאג פון דער איצטיגער 5-טער קלאס איז ווידער געפאלען אין אונזער קאלעקטור דאס גרעסטע געווינס פון טאג

№ 115887 אויף 50.000 זל.

אויך איז געפאלען

10.000 זל. אויף № 199627 5.000 זל. אויף № 35740 3.000 זל. אויף № 111819

די גליקליכסטע קאלעקטור

ב. ווינבערג, פיעטריקאווער 42 — פיליע נור פיעטריקאווער 163

גליקליכע לאסען צו דער 1-טער קלאס דארט שוין צו בעקומען.

הימלערווצעס שלאגען יודען אויף די גאסען פון בערלין

בערלין, 9. אקטאבער (י. ט. א.) אויף דער בילאוסטראסע ועגען האקען-קרייצלער בעפאלען יודישע דורכגעהער און זיי שטארק צושלאגען. איינער פון די איבערפאלענע יודען איז שווער פערוואונדעט געווארען, אזוי, אז מען האט איהם אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

נאציאנאלער טרויער-טאג אין ענגלאנד

לאנדאן, 9. אקט. (ספ. צום „ל. ט.") דער ענגלישער קאבינעט האט בעשלאסען צו ערקלערען א נאציאנאלען טרויער-טאג צוליב דער קאטאסטראפע מיט דער „ר. 101". וואהרשיינליך וועט דאס זיין דער קומענדיגער זונטאג. די אפיציעלע אויספארשונג פון די סיבות פון דער קאטאסטראפע וועט זיך אנהויבען ערשט נאך דער נאמינאציע פון נייעם לופט-פלאט-מיניסטער.

פרעזידענט דומערג ווענגען שלום

פאריז, 9 (טג) דער פראנצויזישער מלוכה-פרעזידענט דומערג האט היינט אין דער פארט-שטאט בערעסט געהאלטען א גרויסע פאליטישע רעדע, אין וועלכען ער האט צווישען אנדערען געזאגט, אז פראנקרייך וויל גאר לעבען בשלום מיט איהרע שכנים. ווען פראנקרייך רעדט וועגען זיכערהייט, פערשטעהט זי אונטער דעם נאר א סאלידע און גאראנטירטע זיכערהייט.

די פראנצויזישע מיליטער-כחות בעדייטען נישט קיין בעדראהונג פון וועלכען לאנד עס איז.

פרעז. דומערג פערופט זיך צום סוף אויף בריאנ'ס רעדע אין גענף, אלס בעווייז פאר דער פרידליכקייט פון דער פראנצויזישער אויסערן-פאליטיק.

סאוויעטישע נאטע צו דער נאנקינער רעגירונג

בערלין, 9. אקט. (טג) לויט מעלדונגען פון מאסקווא האט די סאוויעט-רעגירונג צוגעשיקט א פראטעסט-נאטע צו דער נאנקינער רעגירונג געגען דער אנטי-סאוויעטישער טעטיגקייט פון די ווייס-גווארדיסטען אין מאנדזשוריע.

צום סוף פאדערט די סאוויעט-רעגירונג צו ענטזאפענען די דאזיגע ווייס-גווארדיסטישע באנדעס.

צוזאמענשטויסען צווישען שטרייקענדע און פאליציי

מאדריד, 9. אקט. (טג) אין דרום-שפאניען, אין מאלאגא איז געקומען צו בלוטיגע צוזאמענשטויסען צווישען שטרייקענדע און דער פאליציי, בעת וועלכע 1 פערזאן איז דערהרג'עט געווארען און מעהרערע פערוואונדעט. אין מאלאגע שטרייקען 8000 ארבייטער.

פרעזידענט פון בראזיליען אין דימיסיע

לאנדאן, 9. אקט. (טג) לויט מעלדונגען פון ריא דע זשאנייראו האט דער פרעזידענט פון בראזיליען וואשינגטאן לואיז זיך אנגעגעבען אין דימיסיע.

לויט די לעצטע מעלדונגען איז דער פלאט אריבער אויף דער זייט פון די רעוואלוציאנערען.

ביי שמערצען אין מאגען און קישקעס, ביים מאנגעל אין אפעטיט, אנגעפלאזענקייט, ברענונג, אלגעמיינע צוריינצטקייט, דארף מען נוצען 1—2 גלעזער נאטירליך Franciszka Józefa ביטער-וואסער, וואס רייניגט אויס פולשטענדיג די פערדייאונגס-ארגאנען. צו פאדערן אין אלע אפטייקען און אפטייק-סקלאדעס.

די ערעפנונג פון דער יודישער פאלקס-אוניווערזיטעט

אין לאדז, שענקעוויטשא 3-5.

מארגען שבת 8.30 אווענד קומט פאר אין זאל פון „התאחדות" שענקעוויטשא № 3-5 די פייערליכע ערעפנונג פון דער יודישער פאלקס - אוניווערזיטעט פאר'ן יאהר 1930-31. די ערעפנונגס-רעדע וועט האלטען ד"ר ש. י. שווייג און דער בעליבטער דיכטער יצחק קאצענעלזאהן וועט לעזען זיין נייע ווערק „לילה בהרי ירושלים" (א נאכט אין די בערג פון ירושלים).

8-טוגן!

דאס

לאדזער טאגעבלאט

בעקומט מען טעגליך 6 א זייגער פריה אין אלע באהן-קיאסקען

(„Ruch")

פולע טאבעלע פון די געווינסען

5-טע קלאס — 27-טער טאג פון דער ציהונג

20.000 zł. 183191.

15.000 zł. 168821.

5.000 zł. 24893 79944.

3.000 zł. 22599 26139 30320 31740 127116 135524.

2.000 zł. 41133 85810 122085 144599 168673.

1.000 zł. 33778 82801 128171 131875 137641 179347 195363 201033.

600 zł. 691 11996 25446 28707 44529 62433 67923 84288 89796 93152 95063 152638 164880 167726 174365 181349 197666 209972.

500 zł. 129 786 7050 7927 10503 11058 11605 20220 21301 22006 22548 24130 24733 25230 26978 35916 38620 43370 48946 50364 50984 51663 52428 56890 58514 62822 65647 68812 69934 72869 77205 88321 88651 90308 91308 91260 94087 94622 95418 103211 106222 111543 115480 115865 118675 119114 121062 121137 122865 128022 129200 131107 131861 137420 137865 138714 141006 146030 147115 160797 163774 165445 176172 178391 179089 181353 182733 182755 182783 185149 186296 192642 193570 194498 197127 197550 198131 204827 206086 209384

299 342 645 1255 302 54 93 591 2475 80 516 710 3103 265 97 320 711 811 961 4503 17 5097 145 592 655 82 741 895 6003 37 202 60 65 778 7077 90 112 94 413 53 96 8075 150 334 548 9053 126 570 727 880 912 10244 438 576 59 603 944 11406 99 572 612 86 796 806 12179 346 66 68 895 701 990 94 13110 524 14226 52 461 534 910 15036 149 64 310 20 426 822 975 16143 69 236 [illegible]

811 992 73072 229 49 671 901 74133 224 34 499 607 41 60 709.

75294 626 68 721 76656 87 743 821 77017 74 129 449 782 977 78065 315 669 717 19 79097 543 713 901 52 80314 512 62 615 33 94 828 81014 148 246 328 74 94 787 822 82026 199 224 543 75 677 736 80 848 82014 130 461 587 977 99 84376 471 725 898 949 64 85004 116 296 431 578 716 86285 527 30 847 905 87010 199 505 11 88177 275 351 79 89090 209 17 414 22 558 708 895 90059 103 10 25 445 628 78 91277 421 573 606 911 73 92366 750 803 93277 458 734 35 41 94023 262 369 493 665 75 714 89 95128 379 419 692 742 879 961 98 96213 89 413 838 97115 70 236 410 68 639 776 98137 90 296 961 99077 304 442 544 638 42 728 925 94.

100003 833 101125 72 309 417 500 1 739 102107 12 358 433 81 601 33 90 994 103070 73 166 76 370 529 686 739 104084 117 82 277 95 511 664 105142 66 557 666 808 106020 133 319 495 556 717 21 802 54 107012 84 436 505 619 22 41 84 732 823 53 901 11 60 108184 339 543 621 45 717 851 973 109116 58 255 388 493 519 755 56 971 110271 522 81 635 740 111127 29 208 581 911 112051 119 99 439 623 113030 186 415 713 885 930 90 114122 36 73 76 231 34 74 338 451 99 856 115020 90 380 835 985 89 116586 606 13 96 972 117360 490 598 631 926 118220 95 119052 103 213 52 75 708 834 84 120036 273 900 40 121316 69 534 692 850 12212 286 337 409 11 618 123343 405 599 658 802 945 124823 49.

125002 42 161 302 453 718 44 126105 207 507 91 607 66 875 127052 56 183 313 515 817 964 74 128211 357 86 416 552 97 707 52 129043 66 206 30 561 81 840 71 130031 67 84 108 240 430 539 841 940 131107 214 99 132006 43 111 222 80 88 [illegible]

25.000 zł. 175997.

5.000 zł. 113584.

3.000 zł. 2463 24103 122842 130995.

2.000 zł. 28040 34958 112929 180985 187171.

1.000 zł. 7941 32916 35754 40800 72856 86914 104656 125508 150199 152581 155960 159748 160340.

600 zł. 9301 19598 36274 36685 70107 77613 105984 106194 108263 128688 151451 151751 166624 177302 185639 186645 200798 202208 202538 205448.

500 zł. 279 4941 9178 18046 16217 31170 322253 38611 53037 56536 56848 57138 58754 60624 63261 63855 74989 76155 77446 79433 81198 84757 87311 89402 90575 90753 92707 94723 101266 101608 101884 104506 108105 108920 111702 121189 113121 113528 114031 114715 120509 121324 121511 122167 124010 126379 129600 134191 135766 136193 137621 139006 139856 140219 141255 144059 151132 151816 156591 157821 159493 161728 162470 162561 162781 165727 165839 167090 170990 172814 175068 175661 175870 179088 182470 186432 192114 198737 200154.

137 476 811 51 949 1032 154 59 572 689 825 2069 227 325 95 504 938 3151 214 60 382 594 694 914 4167 611 739 837 65 937 5089 558 735 995 6129 514 29 769 895 913 7277 96 619 8151 293 818 50 71 709 54 66 81 819 9000 395 566 701 883 10152 821 34 11044 560 947 12579 832 903 13162 502 70 752 15127 258 350 439 835 90 15214 692 804 11 16470 17033 76 427 706 18529 611 842 952 19030 241 308 513 51 691 957 20063 228 348 506 [illegible]

142 229 69 493 73252 421 518 675 751 74042 528 29 657.

75351 404 717 85 76210 404 78 771 200 591 746 861 78117 275 325 36 400 97 758 812 964 79036 111 627 710 12 53 94 80145 411 78 500 98 666 785 978 87082 223 81 669 696 738 841 911 81 84 82204 322 658 750 78 83161 62 356 44 572 600 502 85351 69 784 825 945 97 86019 29 162 273.

87077 104 65 221 57 424 501 61 879 88075 272 548 94 666 7 280 707 842 89021 257 352 705 76 901 315 77 447 931 91381 487 908 92177 502 759 93008 27 28 54 263 500 613 85 721 93 954 91441 42 82 239 313 593 901 36 95058 100 364 475 659 871 542 96010 98 270 514 757 97156 82 689 897 98145 357 491 637 856 99006 487 899.

100109 201 54 58 334 601 101106 201 773 831 85 912 34 83 102113 312 59 515 738 869 103337 60 607 89 752 104100 105222 339 106233 654 822 107252 70 389 501 80 778 877 108372 523 53 66 674 761 90 977 109198 924 110006 45 155 206 334 36 688 866 111102 210 33 575 605 756 112642 77 707 27 44 811 972 113238 337 419 31 538 623 114102 31 262 320 76 525 64 952 115142 296 337 500 6 761.

116111 267 358 91 [illegible] 692 816 42 88 97 958 81 117026 61 254 [illegible] 72 11882 119157 201 550 683 737.

120001 84 197 556 658 90 851 985 121395 468 715 993 122182 246 62 424 549 123202 19 316 40 523 81 977 124281 495 777.

125217 78 426 546 668 82 767 800 913 126005 315 85 446 501 715 861 70 127443 67 655 826 129020 46 96 346 66 401 15 941 130337 606 807 21 131243 504 133025 55 89 215 23 301 412 539 916 98 134184 285 306 707 835 135286 910 33 136203 729 62 901 67 137107 64 233 138282 349 732 68 888 953 139076 391 618 935 66 140030 100 [illegible]

חוזק

הומאָר און סאַטירע פון דער וואָך

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק

דער ערשטער וואַהל-מיטינג

הארצקע טישלער'ס אַגיטאַציע-רעדע אין „פלאַראַ"

אונזער „חוזק"-רעפּאָרטער גיט אונז איבער הארצקע'ס דרשה כמעט ווערטליך:

חברים און חבר'טעס! דער גרויסער נרוכישער פילאָזאָף גראַף קאַלי האָט בעהויפּטעט, אַז ס'רוב וועהלער שלאָפן אין בעטען.

איצט, אַז מיר זענען שוין בעקאַנט מיט דער גרויכישער היסטאָריע, וועלען מיר אייך אויסרעכענען וועגען דעם ווי די רעגירונג האָט גייפּנעהיבעלוועט די וואַהל-אָרדינאַציע.

חברים און חבר'טעס! וואָס חוישעט איהר ווי די פערד? וואָס קאָרטשעט איהר ווי די אייזלען? קאַטשקעט וואָס איהר ווילט, לאָזט אויסרעדען אַ וואָרט!

די דעמבענע מוחות פון די אַנטיסעמיטישע רעפּוטאַטען — — —

ליבע חברים און חבר'טעס! מאַכט נישט קיין געוואַלדען, שרייט נישט. הוסט נישט, פייפט נישט! אַז איהר וועט הוסטען און פייפען און שרייען, וועל איך מוזען אויפהערען...

וואָס איהר פייפט נאָך?.. זעהר גוט, פייפט, ווער לאָזט אייך נישט פייפען? אָבער צו וואָס דאַרפט איהר נאָך וואַרפען אויף מיר פּאָמעראַנצען-שאָלעכץ און שטיקער עפּעל?..

חברים און חבר'טעס! אויב איהר ווילט דוקא אויף מיר וואַרפען פּאָמעראַנצען-שאָלעכץ און שטיקער עפּעל, קאָן איך אייך נישט פערווערען, אָבער צו וואָס זאָלט איהר מיר לעבען, דאַרפט איהר נאָך וואַרפען אויף מיר שטיינער מיט בעגלעך?

חברים און חבר'טעס! זאָגט מיר, ערדפּאַ, וואו איז אייער שכל? אַט וועט מען שוין וואַרפען אויף מיר דעם טיש אויך!.

פּע, איך האָב פיינט אַזעלכע קאַטאַוועסען. ס'איז גוט אַמאָל אַ וויץ, אַ שפּרעכע, אָבער וואַרפען אויף מענשען שטענגער'ס מיט מיטשען — אונז שוין אַבזעל צופּיל!

עָה. איהר הערט מאַכען נישט אויף? זאָגט איהר דאָך שוין אמת'ע רוצחים, גראָבע יונגען! איהר לעגט דאָך מיר אַט אַזוי אַוועק'רג'ענען! וואו איז אייער יושר, אייער מענשליכקייט? איך בין דאָך אַ מאַמע פון פינף קינדער. וואָס, איהר ווילט מיך טאַקע נישט הערען? אויב אַזוי, הייסט דאָס, אַז איהר ווילט נישט, כ'זאָל פאָרזעצען מיין רעדע... זעהר שעהן! אָבער — —

ליבע חברים און חבר'טעס? צי זענט איהר הייגט משוגע געוואָרען, צי וואָס? וואָס צעראַכט איהר עפּעס די טריבינע אונטער מיר? וואָס שלעפּט איהר מיך פאַר די הויזען?..

גראָביאַנעס, וואָס בוכטשעט איהר אין מיר אַריין? פאַרוואָס קומט מיך צו פּוכטשען?

יאַטען! אַ יללה זאָל אויף אייך קומען!.. איהר ווילט מיך נישט הערען? זעהר גוט! אָבער צו וואָס דאַרפט איהר צעטעבעמען די טריבינע אויף שטיקער?..

גוטע, שלעפּט נישט! שלעפּט נישט אַפילו פון אונטער מיינע פיס דאָס לעצטע ברעט, איכ'ל פאַלען...

משוגעט נישט, העי! וואָס, איהר שלעפּט טאַקע דאָס לעצטע ברעט אויך? שערגע מענשען. העי, שלעפּט מיך נוט ביים קאָלנער, וואָס בין איך עפּעס — אַ זעקעל קאַרטאָפעל? שטופּט מיך נישט אַזוי, איהר'ט מיך דאָך אַרונטערוואַרפען פון די טרעפּ! העי! הערט אויף מיך זאַצען אין די פּלייצעס, הערט אויף, איך האָב פיינט קאַטאָוועסלעך!.. פּע, איך וועל שוין פאַר אייך מעהר נוט האַלטען קיין רעדעס — אַ מכה!..

יאָדלער.

נאָר נישט קיין אינדיק

אַן'אימפּאָרטירטע חכמה פון סאָוויעט-רוסלאַנד

פון מאָסקווע איז אַן'אינספּעקטאָר אַרויסגעפאָהרען אין דאָרף אַריין דערוויסען זיך ווי וויים די פּויערים זענען קאָמוניזירט.

ווען דו וואָלסט געהאַט 2 קוה, פרעגט דער אינספּעקטאָר דעם פּויער, וואָלסטו אוועקגעגעבען איין קוה דער מלוכה?

יאָ ענטפערט דער פּויער.

ווען דו וואָלסט געהאַט 2 פערד, וואָלסטו אוועקגעגעבען 1 פערד?

געווים.

ווען דו וואָלסט געהאַט 2 וועגען, וואָלסטו אוועקגעגעבען איין וואָגען דער מלוכה?

גאַנץ זיכער.

און ווען דו וואָלסט געהאַט 2 אינדיקעס, וואָלסטו איין אינדיק אוועקגעגעבען דער מלוכה?

קיין אינדיק נישט, האָט דער פּויער געענטפערט.

פאַרוואָס? האָט זיך דער אינספּעקטאָר גע'חידוש'ט. א קוה יאָ, א פערד, א וואָגען יאָ, און אַן'אינדיק נישט?

ווייל אינדיקעס האָב איך גראָד — האָט דער פּויער געענטפערט

אַיידעלע זאַכען

כוכות-פילאָזאָפיע

מיט וואָס איז א טיט-מאַנדאַט גלייך מיט אַן'אתרוג?

ביידע הערען פּסול צוליב א קלייניקייט.

וואָס איז צווישען זיי דער אונטערשייד?

„פיטום ווקאָרמאַן" איז פּסול, און „מאַנדאַט ווקאָרמאַן" איז כשר.

סאָקראַטעס.

פאר וועמען?...

פון גראַח קאַלי.

כליאַפּעט נאָר א גאַנצער יום-טוב
דאָ פּאַמעלעך און באַלד שנעלער
ס'שפּריצט דער רעגען אין דער סוכּה
פולער מאַכט די יויך אין טעלער...

אַלץ פערזומפּט און אַלץ פערבלאָטיגט
אַלע וועגען, אַלע קוואַלען,
און דאָ קומען די גזלנים
און זיי רופען צו די וואַהלען...

גוואַלד, פאַר וועמען זאָל איך שטימען?
אַלע זענען דאָך צבועק'עס
אַלע זענען אַלט-בעקאַנטע
לאַנג בערימט פאַר פּאַסקודניאַקעס...

אַלע זאָגען מיר צו גליקען
און הבטחות זעהר שעהנע,
אַלע ווילען מיר דעם וועהלער
שפּעטער זאָגען „ישקינו"...

פון דעם „בונד", קאָזאַקען-שווערע
ביז „אגודה" און פאָלקיסטען
אַלע טראַכטען פון קאַריערע,
און פון באַהן-בילעט אומויסטען.

אַלע האַלטען מיך דעם וועהלער,
פאַר אַן'עזעל פון פאַרצייטען,
וואָס איז נאָר אויף דעם בעשאַפען
מען זאָל קאָנען אויף איהם רייטען...

אַלע מיינען זייער בייטעל,
אַלע ווילען זיך דערהויבען,
גוואַלד, פאַר וועמען זאָל איך שטימען —
וועמען זאָל איך איצטער קלויבען?...

וואַהל-אויפרופען

געטיילט אין גאַס און אויף מיטינגען

יודען, ווילט איהר האָבען ביליגע פרויטע, וועהלט מיך, וועל איך באַקען אין טיים.

אַנשעל מאיר פעקעלע.

חברים אַרבייטער,

ווילט איהר אַרבייטען 8 שעה, שיקט מיך אין סיים אַריין, וועל איך אַרבייטען 8 שעה ביים לייענען א דעקלאַראַציע ראַטכיאַ כוילעמרעסט.

לאַקאַטאַרען,

ווילט איהר האָבען דירות? טאָ מאַכט אונז ביידע פאַר רעפּוטאַטען, וועלכן מיר אויפהערען צו בויען קאָאָפּעראַטיווע הייזער, דען, אַז ס'וועלען נישט זיין קיין קאָאָפּעראַטיווען, וועלען זיין דירות לרוב.

עמנואל פּוליצינסקי
און טשאַקיסבלאַט

אַביסעלע סטאַטיסטיק

אַרויסגעכאַפּט פון א וואַרשעווער ציימונג

וואַהל-קייז משענסטאָכאָוו:

דער דאָזיגער וואַהל-קרייז צעהלט 11 טויזענד מאַנסליים לאָמיר אָננעמען, אַז יעדער מאַנספּערשוין האָט פיער ווייבער, קומט אויס צוזאַמען 54 טויזענד וועהלער, טייטש אַזאַ צאָהל שטימען, וויפיל מ'ברויך אויף א רעפּוטאַט.

אַ סיסטעמאַטישע גנבה

אין דער נאַכט פון 1-טען אויפ'ן 2-טען אָקטאָבער, איז אין דער רעדאַקציע פון „חוזק" אויסגעפיהרט געוואָרען א סיסטעמאַטישע גנבה, וואו מען האָט אַרויסגע'גנבעט פון מיסט-קאָרב אַלע נישט דרוקפעהיגע וויצען. א טייל פון זיי האָט מען שוין געפונען אין די וואַרשעווער אָוונט-בלעטלעך.

ראַסנער זוכט אַ פּאַרטיי

אין די הענד פון „חוזק" זענען אַריינגעפאַלען פאָלגענדע 2 בריוולעך:

I

צו דער אָרגאַניזאַציע פון די רעכטע פועלי ציון אין לאָדז.

מחמת דעם, וואָס מיר ליידען ביידע אויף איין קרענק: דאָס וואָס אייך פעהלט האָב איך, און דאָס וואָס איהר האָט פעהלט מיר — איהר האָט אַ פּאַרטיי און ! האָט נישט קיין מאַנדאַט, איך האָב אַ מאַנדאַט און האָב נישט קיין פּאַרטיי. לכן בעט איך אייך, איהר זאָלט מיך אַריינגעמען אין אייער פּאַרטיי. איך בין גרייט איינצוגעהן אויף אַלע קאָמפּראָמיסען.

מיט גרוס
חיים ראַסנער

II.

לכבוד ה' פּאַסאַל המובהק והמפואר רבן מו"ה חיים ראַסנער נ"י.

מיר וואָלטען אייער אָפּערטע זיכער אָנגענומען (הלמאי מיט'ן „בונד"...) נאָר מיר האָבען מורא, אַז איהר זענט פאַר אונז צו לינק...

די לאָדזער אָרגאַניזאַציע פון די רעכטע פועלי ציון אין לאָדז.

יודישע פערגלייכענישען

אַ בריף פון מאַריענבאַד

א יוד שרייבט א בריוו פון מאַריענבאַד צו זיין ווייב קיין לאָדז:

יעדען טאָג הייבען מיר זיך אויף פאַרטאָגס ווי צו סליחות. מיר זיך אַז יום-טוב'דיג ווי צו שמחה-תורה, פאַסטען ווי יום-כפור און לויפען צום וואַסער ווי ראש השנה צו תשליך.

אַזאַ אַפּיקורס?

פאַרוואָס האָסטו נישט געפאַסט צום גדליה?

צוליב צוויי טעמים: ראשית, ווען מ'וואָלט מיך געוועהן גע'הרגעט, וואָלט גדליה אויך נישט געפאַסט, והשנית, איז עס שוין א געשיכטע פון 2 טויזענד יאָהר. ער וואָלט היינט שוין סיי ווי נישט געלעבט.

סאָקראַטעס.

דער וואַהל-קאַמף

אויף דער פּראָווינץ

קאָנסטאַנטין. — די וואַהל מיטינגען זענען אָפּגעלעגט געוואָרען אויף חול-המועד, ווען די לאָדזער פּאַציענטען קיימען אהער מיט נייע שטעקענ'ס.

טאָמאַשאָוו — די ערשטע וואַהל-מיטינגען זענען אַריבער ביי א גערויבענער שטימונג — מ'האָט געהויבען הענד און אַראָפּגעלאָזט אויף פרעמדע באַקען.

פּיעטריקאָוו — א גרויסע מערלער האָבען זיך אוועקגעשטעלט ביי די וואַהל ביוראָס און לאָזען נישט צו די יונגעלייט קאָנטראָלירען די וואַהל רשימות. דאָס טוען די מיידלעך, כדי די יונגעלייט זאָלען זיך נישט דערוויסען די עלטער פון זייערע כלות.

פּאַביאַניץ — נעבען קרושע'ס ענדע'ס פאַבריק האָט מען געטראָפען א חסידיש ווייבעל מיט א מיטגליד פון סוחרים פעראיין, אין די פּאַרטיי-קרייזען שמועסט מען דערוועגן, אַז ס'האַלט ביים געשאַפען ווערען א ווירטשאַפטליכער בלאָק...

בזשעזשין — א הונגע פועלי ציון נוסטקע האָט פערבונדען דעם טשאָלענט מיט א „פאָלקס ציימונג". דער „בונד" אָרדענט דערויבער איין א פּראָטעסט מיטינג.

פאַרוואָס

זיצען ווייבער נישט אין סוכה?

ווען די יודען זענען אַרויס פון מצרים. זענען זיי געזעסען אין די סוכות צוזאַמען מיט די ווייבער, פאַרוואָס זענען היינט די ווייבער פּטור פון סוכה?

איז דער תירוץ:

ווען די יודען זענען אַרויס פון מצרים האָבען זיי ביי זיך געהאַט גאָלד און זילבער. היינט געהען די יודען אין סוכה אַריין מיט אויסגעלעדיגטע קעשענעס, און פון לעדיגע קעשענעס אַנטלויפען די ווייבער.

ליב שטאַבינסקי.

אַכטונג, חול-המועד'ניקעס!

אינסטרוקציעס פון „חוזק" פאַר פּראָווינצער חתנים און אַנדערע חכמים

1) פאַהרענדיג קיין לאָדז, דאַרף מען האָבען ביי זיך א פּאַס אָדער א מעטריקע. טאָמער ווערט איהר דערהרגעט פון א טראַמווי, אָדער פון אַן אויטאָ, זאָל מען ווייסען ווער איהר זענט.

2) לערענט אייך פריהער אויס געהען טאָמער ישט, מוזט איהר פאַרפּרייטען א ביסעל קליינגעלד.

3) ווילט איהר זיך „זאַבאַוויען", געהט נישט אין טעאַטער און נישט אין קינא — געהט בעסער אויף א וואַהל מיטינג. ס'מאַכט אייך בילינער און מ'קען זיך בעסער „באַוויען".

4) בחורים, געהט נישט אין קיין רעם מאַראַנען. זאָגט א שדכן, אַז איהר זענט געקומען קיין לאָדז זוכען א כלה. וועט איהר עסען אויפּזוצענדיג.

5) טאָמער געהט איהר „שויען" א כלה, און ס'זענען דאָ יונגערע שוועסטערען, ווייקעלט אייך אַרום מיט שטעךדראָהט, צו וואָס זאָלט איהר זיך שפּילען מיט פייער!... (די איבריגע אינסטרוקציעס — חול המועד פּסח.

האָגוג פייגעל.

אַ ליטוואַק פערקויפט די שטימע...

(אַ סוכּות-שפּאַס)

פון י. אַבערזשאַנעק

זיצען דריי יודען אין סוכה, און וואו דריי יודען זענען דאָך פיער פּאַרטייען. וואו דריי יודען, זענען דאָך פיער דעות. וואו דריי יודען, זענען דאָ פיער פּראָגראַמען. וואָס ביי אייניגע איז בלוי, איז ביים צווייטען גרוי, יעדער האָט זיך אַן'אַנדערן „אני מאמין". צעהנידלינגער „איזמען" האָבען מיר אויף דער יודישער גאַס. די גאַנצע יאָהרען לינגען זיי, די אַלע „איזמען" בעהאַלטען אין די מויז-לעכער, און קומט אָן וואַהלען, צעבלאָזט זיך יעדער מיט זיין קול שופר.

זיצען דריי יודען אין סוכה, און פון וואָס שמועסען יודען אין סוכה? אַנאַנדערן סוכות שמועסט מען, וועגען בעלי תפילות, וועגען „גוטע יודען", מ'זאָגט מבינות אויף אתרוגים, און טאָמער זיצט דער הויז-ווירט נישט אין סוכה, גיסט מען אויס אויף איהם דעם גאַנצען „שפוך חמתך"...

דאָס איז אָבער א געוועהנליכער סוכות. וואָס דאַרפען אָבער יודען גערעדט דעם היי-יאָהריגען סוכות? — וועגען וואַהלען, וועגען בלאָקען, וועגען פּאַרטייען, וועגען קאַנדידאַטען, וועגען פּלאַטפאָרמען און פּראָגראַמען, וועגען רעפּוטאַטען און סענאַטאָרען, וועגען די רעפּוטאַטען-פּענסיעס, און בעת מעשה האָט זיך יעדער געוואונשען: „אוי, טאַטע, פאָטער, מיר געזאָגט אַזאַ לאַכטיגע פּרנסה!.."

זיצען דריי יודען אין סוכה און שמועסען. יעדער פון די דריי „פערטרעט" אַן'אַנדערן בלאָק. איינער, ר' זיינוועל — דעם „בלאָק אויף צו פערטיידיגען די רעכט פון דער יודישער נאַציאָנאַליטעט אין פּוילען, ר' הערש מרדכי — דעם „אַלגעמיינעם יודישען נאַציאָנאַלען ווירטשאַפטליכען בלאָק און דער רעפּרעזענטאַנט איז לעהרער — דעם „נאַציאָנאַלען יודישען בלאָק פון קליינשטעטלען."

זיצען די דריי „בלאָקען" און ווענען פּערטייפּט — יעדער איז זיין מעלעך. ראָ, ביי די געפּיהלטע פיש, הערשט א זעלטענע „האַרמאָניע." אַלע זענען מסכים, — אַז א געפּיהלט שטיקעל פיש „פּאָ זשידאָווסקו" איז נישט קיין שלעכטע זאַך...

זיצען די דריי „בלאָקען" און פּאַסמאַקעווען זיך פון די פרישע געפּיהלטע פיש, און ווענען „נאַציאָנאַלען אחרות" רעדט מען קיין וואָרט נישט...

דאַנעגען, ביים אַריינגעבען די יויך, ווען די מאַנען'ס זענען שוין געוועזען אַביסעל גענעטיגט, האָט מען זיך גענומען אַדורכשמועסען. א זופּ און א וואָרט. א וואָרט און א זופּ. האָט מען אַזוי לאַנג געזופּט און געענטפערט זיך, אַזוי, אַז ביז מ'איז געקומען צום צימעס, איז שוין די „מלחמה" געווען אין פולען ברען.

אָט שטעהט ר' זיינוועל א צעקאָכטער. די זיידענע יאַרמאָלקע פערדריקט אויפ'ן שטערען, קלאַפּט און טוט אַריין אין דיגערט מיט זיין באַס-שטימע:

„ווער זענט איהר, איהר אַלע סוחרים'לעך און מוכרים'לעך, ווער קען אייך א גאַנץ יאָהר? איהר אַגוד'יבניקעס, וואָס האָט איהר א טשיינוק, וואָס? אייער אָרט איז ביים רבי'ן אין לאַפּען שייב, אָבער פּאָליטיק? ווי קומט איר, הס ר"מ, צו פּאָליטיק? צו פּאָליטיק לאָזט מיך צו. מיר האָבען אַ נאַציאָנאַלע ליניע, און וואָסערע ליניע האָט איהר? איהר האָט אויך א ליניע; די „ליניע" פון דער קאַלעיקע פון וואַרשע פיט גער...

ווערט ר' הערש מרדכי אַן'אויפגעקאָכטער, ווישט זיך אָפּ די ברעקלעך מעהרען-צימעס פון דער באָרד און רעדט מיט פייער און ברען:

ווי קומט איהר, ר' זיינוועל צום פּוילישען סיים? וואָס צעדרייט איהר זיך אַזוי דעם יאַשטשיק צוליב מאַנדאַטען צו פּוילישען פּאַרלאַמענט, וואָס? וואָס מיר ליניע און ווען מיר נאַציאָנאַליזם? דער סיים פערנעמט זיך מיט דער ווירטשאַפט, און צו „ווירטשאַפט" לאָזט מיך צו... ווער קען זיך נאָך אַזוי אויף די ווירטשאַפט ווי חסידים? כאַפּט אייך אַריין אין ערשטען בעסטען שטייבעל, וועט איהר זעהן א „ווירטשאַפט", אַז די אויגען וועלען אייך איבערגעהען... כאַפּט אייך, זייט מוחל אַריין אין די ערשטע, בעסטע ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציע, אין וועלכען סוחרים-פעראיין איהר ווילט, וועט איהר זעהען א „ווערטשאַפט", אַז ס'וועט אייך ווערען פינסטער פאַר די אויגען.. יאָ, מיר, און גאָר מיר, דער ווירטשאַפטליכער בלאָק איז דער „רוב מנין" און „רוב בנין" פון די ברייטסטע און לענגסטע פאָלקס-מאַסען, און נאָר אונז קומען די מאַנדאַטען...

„עך על ענק זאָגען דעם ריינעם אמת", רייסט זיך אַריין דער העברעאישער לעהרער, „מעך אינטערעסירט ניט ענקערע ביידענ'ס בלאָקען, מעך פעראינטערעסירט נאָר מיין נאַלוציי". ווער זענען ענקערע קאַנדידאַטען, ער זאָל נישט זיינדיגען מיט די רייד, נאָר שטאַנער און באַנער, ווי ער זעהט מיך א קראָקאָווער. מיר נאַלוציאַנער זענען סוחרים, און וואַהלען איז א מסחר, זאָל ער מיר שוין האָבען אַזאַ יאָהר... מיר האַלטען פון דעם כלל: אין רחימים ב'וואַהלען. און ער זאָג ענק, אַז דער איינציגער נאַציאָנאַלער בלאָק, וואָס האָט א „ליניע" איז נאָר דער „נאַציאָנאַלער יודישער בלאָק און קליינשטעטלען"...

האָט מען זיך גענומען „איבערוועגעןלען". צוערשט אין איידעלען טאָן, שפּעטער האָט מען גענומען העכערע טענער. מ'האָט שוין געהערט אַזעלכע „רעדליקאַטע ווערטלען", ווי: שוטה, לאָקש, אָקס, צעבראָכענער שאַרבען, עזות פנים, מחוצף, הפקר-יונג עם הארץ, לעקויש, תם, מקוה'ניק, מה יפות'ניק, זולל וסובא, טרפה'ניער גאָרגעל. ס'מושטוך איז שוין געלעגען אויף דער ערד. יעדער האָט געהאַלטען א לעפעל אין דער האַנד. די טעלער'ס זענען געלעגען צעפּיצעלטע אויף דער פּאָדלאָגע. ס'בויטעל, גאָפּעל, לעפעל מעסער איז געווען צעשפּרייט איבער אַלע ווינקעלעך, און ווער ווייסט, ווי ווייט די „מלחמה" וואָלט דערגאַנגען, ווען נישט ,, ווען נישט דער לומדאַס ר' העשעל דער פּראָוויזיאָנסט.

און מיטען דער „מלחמה" ווען די דריי „געגנערישע צרדים" זענען געשטאַנען איינער אַקעגען איבער דעם אַנדערען ווי די העהנער, גרייט איינער דעם צווייטען דורס צו זיין, איז אָנגעקומען ר' העשעל דער פּראָוויזיאָנוסט. האָט ר' העשעל דערזעהען וואָס עס טוט זיך, האָט ער א געשריי געטון אויף א קול:

א גוטע ווים-טוב אייך, יודען! וואָס טוט זיך דאָ ביי אייך אין סוכה? וואָס איז דאָ א סוכה, צו להבדיל א „סאַבראַניע?"... קריגען זיך נאָר? יום-טוב קריגען זיך? אַט אָ דאָס איז אייער „זמן שמחתנו?" „כאַט'ש ס'איז ניט פּריוואַטנאַ אַריינמאַלקיען זיך אין א פרעמדען ראַזגאַוואָר, אָבער ווסיאַ טאַקי, אַזוווגיטיע פּאָזשאַלויסטאַ, וואָס איך טאַלקיינע זיך". וואָס שרייט איהר, ווילט איהר מיר געזוגר זיין? וואַהלען, סיים, שטימען מיט גענליטגע טעג. אייער בלאָק, זיין בלאָק, יענעמ'ס בלאָק. גלויבט מיר, רבותי, ס'איז אַלס משעפּוכא, א שמעק טאַבאַק איז עס נישט ווערט...

ווייסט איהר גאָר וואָס? האָט ר' העשעל דער פּראָוויזיאָנסט די צעהייצטע יודען געמאַכטא פאַרשלאָג: איך האָב פאַר אייך א גוט געשעפט, א גלענצענד געשעפט.

נו, נו, לאָמיר הערען, האָבען אַלע אויפגעשפּיצט די אויערען.

הערט זיך איינעט, האָט ר' העשעל געזאָגט: איך העך, ווי איהר רייסט און כעס'ט זיך, וועגען מאַנדאַטען, וועגען שטימען, איך פערקויף אייך מיין שטימע. ווער ס'וועט געבען מעהר, דעם פערקויף איך מיין שטימע.

אָ... אָ... האָט זיך דער עולם געכאַפּט, און מ'האָט גענומען ליצטירען. אָנגעהויבען האָט זיך דער פּרייז פון 5 זל. און דערגאַנגען איז עס ביז 50 זל און געקויפט האָט ר' הערש מרדכי פאַר'ן „נאַציאָנאַלען ווירטשאַפטליכען בלאָק".

נאָכ'ן אָפּשליסען די „טראַנזאַקציע", איז געבליבען, אַז העשעל דאַרף מוצאי יום-טוב פון די ערשטע טעג אונטערשרייבען אַן'„אָפיציעלען קאָנטראַקט", אַז ער, ר' העשעל פערקויפט זיין שטימע צו ר' הערש מרדכי'ן פאַר א סומע פון 50 זל. אין מזומן. און מוצאי יום טוב איז מאַקע דער קאָנטראַקט אונטערגעשריבען געוואָרען.

אויף מאָרגען, דעם ערשטען טאָג חול-המועד, ר' הערש מרדכי איז נאָך געשמאַק געשלאָפען, קומט צו איהם אַריין ר' העשעל דער פּראָוויזיאָנסט און זאָגט צו איהם:

ר' הערש מרדכי, אָט האָב איך געבראַכט מיין שטימע, זייט אַזוי גוט און סילוקט די 50 זל. אין מזומנים, אַזוי מיר האָבען אָפּגעמאַכט.

חידושט זיך ר' הערש מרדכי: וואָס טוט זיך מיט אייך, ר' העשעל? אייער שטימע דאַרף איך דאָך ערשט אין א פינף וואָכען אַרום.

זייט מוחל, ענטפערט איהם ר' העשעל: וואָס איז אייך די נפקא מינה, ווען? אַט האָב איך זי שוין היינט צו אייך געבראַכט.

וועמען האָט איהר געבראַכט? איז ר' הערש מרדכי געוואָרען נייגעריג.

נו, מיין שטימע, אַט איז זי אין צוויטען חדר.

ווער איז אין צווייטען חדר? איז ר' הערש מרדכי נאָך מעהר געוואָרען נייגעריג.

וואָס הייסט, ווער? האָט ר' העשעל אויסגעטאַכט די מיר: מיין שטימע מיין שטימע ווייב... אַט האָט איהר מיין שטימע, און גיט אָהער די 50 זל...

אַט ווי אַזוי א ליטוואַק האָט אָנגעמיין אויף מערקיש דעם נאַציאָנאַלען ווירטשאַפטליכען בלאָק, און ווי אַזוי דער ליטוואַק ר' העשעל דער פּראָוויזיאָנוסט האָט פערהוטען פון א „מלחמה"...

—:ח:—

לאדז — 10 אקט. 1930 — זון אויפג. נג. 5.50 — זון אונטערג. אנג. 5.01
פרייטאג, י"ח תשרי תרצ"א — פ' ברכה — ליכט-צינדן 4.37

פון לאדזער וואהל-פראנט

„פראקעס" זאגען צו צו קעמפען פאר דער גלייכבערעכטיגונג פון אלע נאציאנאליטעטען אין פוילען. — ביי די יודישע סאציאליסטישע פארטייען. — פ. פ. ס. אינטערוועניר וועגען די קאנפיסקאציעס

(פ) נעכטען איז אין די לאדזער פאב-ריקען פערשפרייט געווארען אנ'אויפרוף פון די „פראקעס" געגען „צענטראלעוו" אינ'ם אויפרוף ווערט אויך צוגעזאגט צו קעמפען פאר דער גלייכבערעכטיגונג פון אלע נאציאנאליטעטען אין פוילען.

* * *

א דעלעגאציע פון פ.פ.ס. אין די פער-זאנען פון פרעז. זשעמיענסקי, ראפאל-סקי און לאוניק פורטאל האט נעכטען אינטערווענירט ביים שטאט-סטאראסטע דיכראלעוויטש געגען די אפטע קאנפיס-קאציעס פון דער לאדזער פעפעסישער פרעסע און פון דעם אויפרוף פון „צענ-טראלעוו". דער סטאראסטע האט געענט-פערט, אז די קאנפיסקאציעס קומען פאר אין הסכם מיט דער פראקוראטור.

דער ענטפער פון סטאראסטע האט נישט בעפרידיגט די דעלעגאציע, און זי וועט נאך אינטערווענירען ביים פראקו-ראר פון-קרייז-געריכט.

* * *

אלע קאנדידאטען-ליסטעס, וואס ווע-לען ארויסגעטראגען ווערען אין דער לאדזער קרייז-וואהל-קאמיסיע, וועלען טראגען דעם נומער, וואס עס האט די מלו-כה-ליסטע פון דערזעלבער ריכטונג.

* * *

(פ) זונטאג קומט פאר אין זאל פון שטאט-ראט א קרייז-קאנפערענץ פון פ.פ.ס וואו עס וועלען בעטראכט ווערען די ענינים פון דער וואהל-קאמפאניע.

* * *

דער וואהל-קאמיטעט „פועלי-ציון" האט אויף מיטוואך גערופען צוזאמענגערופען אין זאל „פילהארמאניע" א „מאביליזאציע"-פער-זאמלונג פון סימפאטיקער.

די רעדנער האבען אנטוויקעלט פאר דער פערזאמלונג די וואהל-פלאטפארם פון פ.צ. און פארוואס ס'איז נישט צו-שטאנד געקומען דער סאציאליסטישער בלאק. ס'איז אויך אנגענומען געווארען א רעזאלוציע.

* * *

מיטוואך איז אין לאדז פארגעקומען א קאנפערענץ פון אלע וואהל-קאמיטעטען פון פועלי-ציון אין לאדזער ראיאן.

* * *

(§) נעכטען איז פארגעקומען א זיצונג פון בונדישען וואהל-קאמיטעט וועלכער געהט צוזאמען אין א בלאק מיט די „אונאפהענגיגע" און די רעכטע „פועלי-ציון". אויף דער קאנפערענץ איז אויך אנוועזענד געוועזען ד"ר קרוק פון ווארשא.

א גוטער אויפטו פאר יודישע האנדווערקער

די צוגרייטונגס-קורסען ביי דער געז. „ארט" אין לאדז

די טעג זענען אין לאקאל פון די צוגרייטונגס-קורסען פאר האנדווערקער ביי „ארט" (פיעטריקאווער 18) פארגע-קומען דער עקזאמען פון ערשטען פער-ענדיגטען קורס. צום עקזאמען האבען זיך געשטעלט 16 שילער פון פערשי-דענע פאכען. פון זיי האבען 16 דעם עקזאמען אויסגעהאלטען. בעזונדערס האבען זיך די שילער אויסגעצייכענט אין די למודים פון לאנד-ידיעות וועגען פוילען. אריטמעטיק און סאציאלע גע-זעצגעבונג, וואס איז פערבונדען מיט'ן האנדווערקער.

די דאזיגע למודים וועלען די האנד-ווערקער דינען אלס נוצליכע געגנ-שטאנדען ביים בעלייגען דעם עקזאמען ביי דער האנדווערקער-קאמער.

דער עקזאמען האט בעוויזען, אז די געזעלשאפט „ארט" האט מיט די צוגריי-טונגס-קורסען פאר האנדווערקער אויס-געטון א גרויסע זאך דערמיט, וואס אין ערך א קורצע צייט האבען די שילער בעקומען א בעדייטענדע אויסבילדונג, וואס קען זיי אויף א סך אופנים נוצליך זיין.

מאגיסטראט פאדערט 70 טויזענד זלאטיס פון 2 כאדעקישע ראטמענער,

וואס האבען צוגענומען פאר זיך שטאטיש געלד

(§) די נאהענטסטע זיצונג פון שטאט-ראט זאגט פו צו זיין זעהר אינטערעסאנט און נאך מעהר שטורמיש. עס וועט נעמ-ליך בעטראכט ווערען די פאדערונג פון מאגיסטראט, אז די 2 כאדעקישע ראט-מענער גראשקאווסקי און וואלטשינסקי זאלען צוריקצאהלען דער שטאט 70 טויזענד זלאטיס, וואס זיי האבען אפ-גענומען אין משך פון דער קאדענץ, אלס האנאראר פאר די זיצונגען, וואס זיי האבען בייגעוואוינט אין אויפזיכטס-ראט פון דער עלעקטראווניע און פון דער טראמוויי-געזעלשאפט.

לויטא בעשלוס, וואס דער שטאט-ראט האט אנגענומען מיט א פאר יאהר צו-ריק, דארף דער האנאראר, וואס די דע-לעגירטע ראטמענער בעקומען פאר די זיצונגען אין די דערמאנטע 2 געזעל-שאפטען ארייגעטראגען ווערען אין דער שטאט-קאסע, ווייל עס איז געגובען גע-נומען געווארען אכט, אז זיי זיצען דארט נאר אלס ראטמענער, וועלכע דארפען פאר זייער ארבייט לטובת דער שטאט נישט בעקומען קיין געלד. אלע ראטמע-נער, וואס בעטייליגען זיך אויף די זי-צונגען פון דער עלעקטראווניע און דער טראמוויי-געזעלשאפט האלטען פון דעם בעשלוס, נאר די 2 דערמאנטע ראטמע-נער האבען דעם בעשלוס געבראכען און די גאנצע צייט צוגענומען דעם האנא-ראר פאר זיך אין דער קעשענע אריין. דער מאגיסטראט האט בערעכנעט, אז זיי האבען שוין ביז איצט באקומען א סומע פון 70 טויזענד זל. פאר די זיצונ-גען און דעריבער פאדערט ער צוריק דאס געלד.

מען האט זיך דעריבער צו ריכטען אויף א זעהר היימליכע און שטורמישע זיצונג פון שטאט-ראט.

ווידער א גנבה אין בנין פון געריכטס-זאל

(§) די לאדזער גנבים האבען, ווייזט אויס, זיך גענומען געשמאק צו בעאר-ביימען דאס לאדזער קרייז-געריכט און אין סאמע „הארץ פון דער געריכטס-קייט" אפצוטון אונגערעכטע זאכען.

פאר א פאר טעג צוריק האבען גנבים ארויסגעגנב'עט פון'ם געריכט דעם פאל-טען פון ריכטער פניעווסקי, און שוין נעכטען איז פארגעקומען א צווייטע גנבה. דאס מאל בעשטעהט די גנבה פון 2 זילבערנע פאפיראסען-טאשען, וואס דער וויצע-פרעזעס פון קרייז-געריכט זשולקאווא האט איבערגעלאזט אויפ'ן טיש פון צווייטען זאל נעבען צימער 28 פון אפעלאציע-געריכט. די גנבים האבען אויסגענוצט דעם מאמענט, ווען וויצע-פרעזעס זשולקאווא איז ארויס פון גע-ריכטס-זאל.

גאסט פון ארץ ישראל

אין לאדז ווילט דער בעקאנטער פעד-דאגאג פון א"י ה' אברהם ברגמאן. דער גאסט וועט א געוויסע צייט נעמען אנ-טייל אין דער ארבייט פון „מרכז עברי" שבת וועט ער רעפערירען אין „מרכז עברי" א.ד.ט. „די יוגענד, און איהר ראל אין אויפבוי-ווערק פון א"י.

פאלקס-אוניווערזיטעט

פון מארגען שבת קומען ווייטער פאר די נארמאלע רעפעראטען אין דער פאלקס-אוניווערזיטעט. די ערעפנונג קומט פאר שבת אין זאל פון „התאח-דות" מיט דער בעטייליגונג פון די ה"ה ד"ר ש. י. שוויינג און דיכטער יצחק קא-צענעלסאן.

אויספלוגען

די אפטיילונג פון דער געזעלשאפט פאר לאנד וויסענשאפט ארגאניזירט פאל-גענדע אויספלוגען:

שבת, ד. 11 ד ח. אין דער טעקסטיל פאבריק פון אינזש. אדלער.

ד. 11 און 15 ד. ח. קיין יוארישע (אפגאבע 25 זל.).

שבת, ד. 18 ד. ח. אין דער מ...יש פאבריק פון טאבאק אויסארבייטונ-גען.

זונטאג, ד. 19 ד. ח. אין דער פליט-סטאציע אין לובלינעק.

אראפגעגנב'עט א בוי-דעם וועש

(§) נעכטען ביינאכט האבען גנבים א-ראפגעגנב'עט פון בוידעם אויף זשע-ראמסקי גאס 87 די גאנצע וועש פונ'ם לאקאטאר ראדזשיקאווסקי.

טאג-בראניק

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1910

היינט, דארפען זיך צושטעלען צו דער רעגיסטראציע די געבוירענע אין יאהר 1910, (אין מיליטערישען ביורא פיעטריקאווער 212) דארפען זיך צו-שטעלען די וועלכע וואוינען אין 3 קא-מיסאריאט, וואס זייערע נעמען הויבען זיך אן מיט:

A, B, C, D

און פון 8 קאמיסאריאט -

L Ł M N O P

מארגען שבת פון 3 קאמיסאריאט —

E F G

און פון 8 קאמיסאריאט —

R S Sz T U

מיט 6 עמערס נאפט און א דיקען קנויט בעשיט מיט פולווער

האט ווארשאווסקי אינטערגעצונדען זיין זאקען פאבריק כדי צו בעקומען 28 טויזענד דאלאר אסעקוראציע

(§) מיט א פאר טעג צוריק האבען מיר געמאלדען וועגען דער שרפה אין ווארשאווסקי'ס זאקען-פאבריק אויף צימערס גאס 7. בעת דער שרפה האט מען גע-פונען עטליכע עמערס נאפט, און דער-פון האט מען ארויסגעדרונגען, אז ווא-רשאווסקי האט אליין אונטערגעצינדען די פאבריק, כדי צו בעקומען די אסעקו-ראנץ, וואס האט בעטראפען 28 טויזענד דאלאר.

די אויספארשונג האט טאקי פעסטגע-שטעלט, אז ווארשאווסקי האט געבראכט אין פאבריק אריין 6 הילצערנע פעס-לעך מיט 75 ליטער נאפט און 4 קאס-טענס שטרוי, וועלכע ער האט שפעטער בעגאסען מיט נאפט. דערנאך האט ער צוזאמענגעדרעהט א דיקען קנויט פון גארן און איהם אויך בעגאסען מיט נאפט און ער זאל נאך מעהר זיכער זיין האט ער דעם קנויט אויך בעשיט מיט פול-ווער פון א רעוואלווער-קויל.

דעם קנויט האט ער בעצויגען איבער 6 זאקען מאשינען, און אונטער יעדע מאשין צוגעשטעלט אנ'עמער נאפט. ארום 10 אזייגער איז ווארשאווסקי ארויס פון דער פאבריק, אנצינדענדיג פריהער דעם קנויט מיט א זאפאלקע.

ווארשאווסקי איז געווארען ארעסטירט צוזאמען מיט זיין געליבטע, וועלכע איז אבער באלד בעפרייט געווארען, ווייל עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז זי האט גארנישט געוואוסט פונ'ם טייוו-לישען פלאן פון איהר קאכאנעק.

ארעסטירט א הערשט פון א גנבים-באנדע

איז מיאוס ארייגעפאלען צוליב'ן ביטערען טראפע

(§) אין לאדז איז נעכטען ארעסטירט געווארען דער הערשט פון א געפעהר-ליכער גנבים-באנדע, יעזשי אנטשאק' וועלכער ווערט שוין א לאנגע צייט גע-זוכט דורך דער פאליציי אין גאנץ פוי-לען. דער ארעסט איז פארגעקומען ביי אויסטערלישע אומשטענדען, וואס דער-מאנט ממש א שפאנענדע קרימינאל-געשיכטע.

נעכטען נאכמיטאג איז א גבהיים-אגענט געגאנגען אויף גייערס מארק און בעמערקט פערבייגעהען עפעס א פערשוין, וואס זיין פנים האט איהם דערמאנט אין א פאטאגראפיע פון איי-נעם, וואס ווערט געזוכט דורך דער פאליציי, אבער ווער דאס איז צי אט ער זיך מאמענטאל נישט געקענט דער-מאנען. ער האט איהם אבער שוין נישט אפגעלאזט פון אויג און נאכגעגאנגען טריט ביי טריט. אויפ'ן וועג האט ער זיך דערמאנט, אז ער האט ביי זיך עט-ליכע פאטאגראפיעס פון געזוכטע פער-ברעכער, ער האט זיי ארויסגענומען און איינע דערקענט דעם פערשוין, וועלכען ער געהט טאקי נאך, אויף דער פאטא-גראפיע איז געווען אויפגעשריבען: פאר-זיכטיג מיט דעם פערשוין, ער טראגט ביי זיך שטענדיג געוועהר. דער געהיים-אגענט איז געפאלען אויף אזא המצאה: ער האט זיך געמאכט שכור און וואק-לענדיג זיך אויף די פיס האט ער פער-טשעפעט דעם פערשוין און צום סוף איהם פערבעטען אין א קנייפע אריין, וואו ער וועט איהם פונדעווען א כוסה. דער פערשוין איז מיט איהם מיטגעגאנ-גען און דער געהיים-אגענט האט בע-שטעלט בראנפען, ווען יענער איז שוין געווען גוט בעזאפען, האט דער „שיכור-רער" בעצאהלט דעם רעכנונג און איתם פארגעלעגט, אז זיי זאלען זיך אביסעל איבערפאהרען אויף אנ'א ויטא, דער פערשוין האט געוועזען מסכים נאר מיט'ן תנאי, אז פאר'ן אויטא וועט ער אליין שוין צאהלען.

ווען זיי זענען צו צום אויטא האט דער אגענט אונבעמערקטערהייט איינגע-רוימט דעם שאפער, אז ער זאל פאר-פאהרען צום אויספארשונגס-אמט אויף קילינסקי-גאס און זיך דארט אפשטעלען דער אויטא האט אנגעהויבען שנעל צו פאהרען און די שכורים דער „שכור'ער" אגענט מיט דעם בעזאפענעם פערשוין האבען זיך צעזינגען אויפ'ן גאנצען קול. פלוצלינג האט דער אויטא זיך אפגע-שטעלט. דא איז געווען נעבען דער פאליציי-קאמענדע. דער שאפער איז צו און געזאגט, אז דער מאטאר איז עפעס קאליע געווארען, און ער מוז זיך דא אפשטעלען איהם צורעכט-מאכען. דער אגענט איז דערווייל אראפ פון אויטא א קוק טון, וואס עס פעהלט דעם מאטאר און אין א פאר מינוט ארום איז ער צוריקגעקומען מיט עטליכע פאליציאנ-טען, וועלכע האבען דעם איבערראשטען פערשוין ארעסטירט און ארייגעפיהרט אין אויספארשונגס-אמט. דארט האט זיך ארויסגעוויזען, אז דאס איז דער לאנג געזוכטער הערשט פון א גנבים-באנדע יעזשי אנטשאק, מ'האט איהם תיכף אפגעפיהרט אין דער תפיסה אויף קאפערניק גאס.

יודיש-טעאטער פילהארמאניע נארוטאוויטש 20
יודישער ארט.-פעראיין אין פוילען—דירעקטאריאט פון די פערייניגטע-טעאטערן
בעפולמעכטיגטער: א. שטאקפעדער — לייטער: א. בעזמאן
אלע זענען ענטציקט! דאס טעאטער שטורמט פון אפלאדיסמענטען!
מאמעס שיקט אייערע קינדער! קינדער שיקט אייערע מאמעס
זעהט דאס הערליכע לעבענסבילד „די אייביגע מאמע"
פרייטאג, ד. 10. שבת, ד. 11. 4 נאכמ. און 9 אוו., זונטאג, ד. 12. 9 אוו.
דער גרעסטער שלאגער, וועלכער רופט ארויס ענטוזיאזם ביים עולם
די אייביגע מאמע
אין 3 אקטען 4 בילדער פון קאלמאנאוויטש. אין דער הויפט-ראל „פרידא"
טרעט אויף די בעוואוסטע ארטיסטין פון קאמינסקי'ס טעאטער
עווא שטאקפעדער
ס'נעמען אנטייל: גאנץ ניי-אנגאזשירטער ארט.-אנסאמבל פון ווארש. טעאטערס
פרויען: י. פלאום, ר. רענינא, ש. פלאום, ב. פאזנאנסקא. מענער: א. קורץ,
ד. לואי, מ. מאקסימאוו, ד. גרינהויז, י. וויינבערג, ה. פלאום, מ. פאזנאנסקי,
און מ. אייזענבערג.
אכטונג! עס ווערט אויפמערקזאם געמאכט, אז „די אייביגע מאמע" איז נאך קיינמאל אין לאדז נישט געשפילט געווארען.
דיריגענט ל. זעלמאן. בילעטען צו בעקומען אין זאל פון פילהארמאניע

פערקויפטע נשמות

שפאנענדער ראמאן

(165 פארטזעצונג)

— איך בעגעהר צו ווערען אייער פריינד.

די פירשטין האט זיך שטארק פערטראכט וועגען איהר לאגע. זי מוז אפנארען דעם פינסטערען פערשוין, כדי דער-ווייל צו געבען בריטשטייד'ן די מעגליכקייט איהם אונשעדליך צו מאכען.

— איך האב נישט ליב צו האבען ארום זיך קיין פיינד, נאר בלויז פריינד, — האט זי פלוצלינג זיך אנגערופען. — אלזא וואס זאל איך טון, כדי צו געווינען אייער פריינד-שאפט?

דער מאנאך האט נאר אויסגעקוקט אויף די שאלה. ער האט זיך פאמעליך אויפגעשטעלט און זיך דערנעהנ-טערט צו דער פירשטין, זאגענדיג אידער שטיל אויפ'ן אויער עטליכע ווערטער. זי האט א צוטער געטון, און די פערעל-ווייסע צעהנדלעך האבען זיך איינגעביסען אין די רויזע ליפען.

— איהר פאדערט א צו הויכען פרייז, — האט זי גע-זאגט נאך א ווייליגע נאכטראכטען.

— אך, אבער ווען עס האנדעלט זיך וועגען אזא ווינ-טיגע זאך?

— אלזא גוט, איך וויל געווינען א פריינד, אבער... היינט איז אונמעגליך!..

דער מאנאך איז געבליבען אונצופרידען מיט'ן ענט-פער.

— מען בעקומט נישט אזוי לייכט א פריינד, — האט האט ער א זאג געטון ערנסט.

— איך ווייס דערפון, דעריבער וויל איך טאקע אלעם טון פאר אייך. אבער היינט איז עס אונמעגליך. אין דריי טעג ארום וועל איך ערווארטען מיין נייעם פריינד.

— דורך דריי טעג וועט זיך דא גארנישט ענדערען — האט ער צוגעגעבען, אקצענטירענדיג יעדעס ווארט. — סיי ווי וועל איך וויסען וועגען אלעם וואס דא קומט פאר.

— אבער, וואס האט איהר מורא, איך בערבלייב דאך דא.

— איך ווייס, ... אנטלויפען פון דא וואלט געווען אונמעגליך.

— איך טראכט גארנישט וועגען דעם, — האט זי זיך אנגעצונדען. — איך פיהל מיך דא גאנץ זיכער. דער-ווייל מוז מען זיך רעכענען מיט די ווינשונגען פון דער פרוי, איך האב דאך דאס רעכט אזוי צו זאגען. אין דריי טאג ארום, וועל איך ערווארטען מיין נייעם פריינד, קיינער וועט טאונז דא נישט שטערען.

דער מאנאך האט פערשטאנען, אז ווייטער איינ'עקש'נען זיך האט קיין זין נישט, ווייל ער איז זיכער געווען אין זיין נצחון.

— איך האב געהאפט, אז איך וועל דא לענגער פער-בלייבען, — האט ער געענטפערט א פערטרויערטער, — אבער אין דריי טאג ארום וועל איך נישט אנגעמען קיין שום אויסרייד.

— איך וועל האלטען ווארט.

דערהערענדיג די ווערטער, האט דער מאנאך זיך גע-זעגענט מיט דער פירשטין און איז אפגעפאהרען קיין פא-ריז. די קארעטע איז בלויז-שנעל געפאהרען, ווי דער פייל פון בויגען. יעצט האט ערשט די פירשטין זיך פערטראכט איבער דעם פארשלאג פון דעם פינסטערען פערשוין, טוי-פענדיג פון כעס מיט די פים אן דער פאדלאגע.

נינעטשא איז שנעל געקומען צו לויפען, כאפענדיג קוים דעם אטעם.

— גנעדיגע מאדאם, וואס האט פאסירט?

— פערמאר די טיר, — דאס געשריגען די פירשטין.

— כאטש עס איז קיינער נישטא, וואס זאל אונטערהערען, אבער בעסער צו זיין פארזיכטיג.

— וואס האט געוואלט דער מיאוסער מאנאך?

— מיך אליין! — האט די פירשטין פערצווייפעלט אויסגערופען. — ער איז מעהר טייוועל, ווי א היילינגער. אימעטום האט ער זיינע שפיאנען, ער פארשט אונז אויף טריט און שריט, ער ווייסט וועגען אלעם, וואס דא קומט פאר.

ניגעמישא האט ארויסגעלאזט א מורא'דיגען געשריי.

— איז אלזא אלעם פערלוירען?!

— נאך נישט אלעם, — האט די פירשטין געענט-פערט. — אונטער דער מאסקע פון גלאנציל-טוגקייט, טראגט דער פינסטערער פערשוין א ווילדע ליידענשאפט.

— אך, וואס פארא דרייסטקייט!

— איך האב געוואונען דריי טאג צייט. ער האט צו-געזאגט ווארטען, אבער איך האב געמוזט שווערען, אז איך וועל אויספיהרען זיינע נעמטיגע פערלאנגען. ער האט מיך געצוואונגען דערצו מיט פערשידענע דראהונגען, אבער פונ-דעסטוועגען פאלט מיר נארנישט איין זיך אפצוגעבען אזא העסליכען מענש; איך עקעל מיך צו קוקען אויף אזא בע-שעפעניש.

— אבער?

— הערט אויס, נינעטשא! זיי וויסען, אז מיר ווערען אבסערווירט, מען היט אונז און מען לאזט אונז נישט אראפ פון אויג. דו מוזט דיך בעמיהען פאר יעדען פרייז ארויסצובעקומען ביינאכט פון שלאס און איך וועל דיר געבען א בריוועל צו בריטשטייד'ען. ער מוז מיך בעפרייען פון מא-נאכ'ס הענד.

דאס שטובמיידעל ראט א שאקעל געטון מיט'ן קאפ.

— אייער הויכהייט, דאס איז אונמעגליך. אויב דער מאנאך האט דא זיינע שפיאנען, וועלען זיי מיך זיכער כא-פען, און אויב זיי וועלען ביי מיר געפינען דאס בריוועל, דאמאלס וועט זיין זעהר שלעכט. א חוץ דעם ווייס איך נישט, וואו מען געפינט בריטשטייד'ען. איך קאן דאך נישט גלאט געהן בלאנדזשען איבער די קאטאקומבען.

— אלזא, וואס בלייבט איבער צו טון? — האט די פירשטין געפרעגט מיט פערצווייפלונג. — איך וויל נישט זעהן דעם פערשלאטענעם מאנאך, איך האס איהם, הגם ער קען מיר מיטהעלפען, אבער איך פיהל א עקעל צו דעם פערשוין.

נינעטשא האט זיך פערטראכט.

— איך ווייס שוין! — האט זי געזאגט נאך א ווייליע.

— די גנעדיגע מאדאם איז געווען פאר מיר אזוי גוט, אז איך מוז יעצט אבדינגען פון גרוים דאנקבארקייט.

— וואס ווילסטו זאגען דערמיט? — האט די פירש-טין געפרעגט מיט נייגיר.

ניגעטשא האט יאגג געשעפטשעט עפעס אויף דאס אויפ'ן אויער.

— וואס רעדסטו, — האט זיך די פירשטין אנגערו-פען. — וואס האלסטו אידם פאר אזא נאר? ניין, דאס איז אונמעגליך.

— און פונדעסטוועגען מעגליך.

— ווען עס וואלט נישט געלונגען, וואלט דער אויס-וואורף שטארק געווען אין כעס, — האט די פירשטין גע-זאגט א דערשראקענע.

נינעטשא האט ווידער עפעס אנגעהויבען פליסטערן אין דער שטיל.

— גוט, — האט זי געזאגט, — זאל געשעהן, דאס וואס איהר ווילט.

אין דריי טאג ארום האט געזאלט קומען דער מאנאך. אין דריי טאג ארום האט געזאלט קלאר ווערען, צי דער אטענטאט וועט געלונגען, אדער ליידען א דורכפאל.

(פארטזעצונג קומט.

די טויטע מאשין...

פון ד"ר א. מוקדוני

דער מענש, וואס ארבייט און שאפט האט זיך אויף טויט דערשראקען פאר דער ערשטער מאשין, ער האט זיך דערשראקען און האט פיינד בעקומען דעם מאנסטער, וואס קרומט נאך די טיעבעלען פון דעם לעבעדיגען מענשען, וואס מאכט איהם נאך בלינד, טעמפט און מיט קאלטען און טעמפען אומפעמט.

דער מענש, וואס ארבייט און שאפט האט דערשפירט א געפעהרליכען, גרויל-זאמען און גזל'נישען קאנקורענט אין דער טויטער מאשין.

האט ער זיך געווארפען אויף איהר און האט זי צוברעכען.

וואו נאר די טויטע, קאלטע און טעמפ אומפעמיגע מאשין האט זיך בעוויזען, זענען די לעבעדיגע און שאפענדע ארבייטער דערשראקען געווארען אויף טויט, זיי האבען זיך ארויפגעווארפען אויף דער מאשין און זי צושמעטערט.

די טויטע, קאלטע מאשין נעמט אויף לעבעדיגע מענשען, זי קומט איהם צו אויפהונגערען, זי קומט צו ארויסרייסען זיין שטיקעל ברויט פון מויל, זי קומט צו פערפינסטערען און פערביטערען זיין לעבען.

אזוי האבען די פשוט'ע ארבייטענדע און שאפענדע מענשען געטראכט און גרויסער פערצווייפלונג.

האט מען געלאכט פון די דאזיגע פינסטערע מענשען, וואס האבען זיך דערשראקען פאר די גרויסע און וואונ-דערליכע העלדישע מעשים פון דער ערוואַ-כענדער מענשהייט. מען האט מיט פעראכטונג און מיט ליד געקוקט אויף די פינסטערע וואנדאלען, וואס צושטע-רען די וואונדערליכע פרוכט פון מענש-ליכען גייסט, מען האט הארט בע-שטראפט די ווילדע, וואס האבען זיך ארויפגעווארפען אויף די ערשטע געט-ליכע שפראצונגען פון דער ציוויליזא-ציע.

יעדע נייע מאשין איז בעזונגען גע-ווארען פון די געבילדעטע און יעדע נייע מאשין האט אנגעווארפען אנ'אימה אויף די, וואס ארבייטען און שאפען מיט זיי-ערע לעבעדיגע הענד.

און געזונגען האבען די בעזונגער פון דער מאשין און די נביאים פון דער ציוויליזאציע.

די מאשין איז געווארען דער אפגאט, און וואס ווייטער איז איהר מאכט אי-בער די מענשען געווארען גרעסער און גרעסער.

איצט איז די מאשין דער בייזער, אבער אלמעכטיגער אפגאט, צו וועלכען עס בוקען זיך, פאר וועלכען עס קניהען מיליאנען און מיליאנען מענשען.

— אלמעכטיגע מאשין.

א הייסער גלויבען, בענלייט, ווי דער שטייגער פון א פינסטערען אבערגלוי-בען און דער מאשין האט ארומגעכאפט די וועלט. מען ווארט אויף וואונדער, אויף נסים און אויף וועלט ערלייזונג פון איהר, פון דער טויטער, קאלטער און טעמפ אומפעמיגער מאשין.

און אין דעם דאזיגען ווייסטען גלויבען און אבערגלויבען אין דער אלמעכטי-קייט פון דער מאשין קומען זיך צונויפ מען דער אויסגעפאשעטער קאפיטא-ליזם און דער אויסגעמאטערטער קא-מוניזם. ביידע זענען מתפלל אין איין מנין צו דער מאשין, ביידע שפרינגען צוזאמען קדוש פאר דער אלמעכטיגער מאשין.

דער אידעאל פון דעם רוסישען קא-מוניזם איז צו פערמאשיניזירען רוסלאנד און די גאנצע וועלט; גרויסע רעדער, רימענע פאסען, קאבלינע קעסלען און אומגעהויערע שטאלענע געדערים. זיי וועלען זיין די נשמה פון דער ארימער וועלט.

און דיכטער, ווי קינדער, וואס קריגען דאס, וואס די עלטערע שפילען, זינגען לידער פאר דער מאשין, זאגען פאר איהר שירה.

און דער ארבייטענדער מענש שווייגט, מען האט איהם פערדרונגען, אבער ער איז אך אליין, מיט אין הארצען, דער שונא פון דער קאלטער און טויטער מאשין.

ער, דער ארבייטער, איז אמת, פון הונגער נישט געשטארבען, זיין פחד, אז די מאשין וועט ביי איהם דעם ביסען ברויט פון מויל ארויסרייסען, איז געוועזן א 'איבערגעטריבענער', דאס שטיקעל ברויט האט די טויטע מאשין ביי איהם נישט צוגענומען, אבער זי האט ביי איהם צוגענומען די ברכה פון דער אר-בייט, זי האט ביי איהם צוגענומען די שעפערישקייט פון זיין ארבייט, זי האט ביי איהם צוגענומען די פרייד, יעדעס ביסעלע זעלבסטשטענדיגקייט און פרייד אין זיין ארבייט.

די טויטע מאשין האט דעם לעבעדי-גען, שאפענדען מענשען געמאכט פאר איהר שטומען שקלאף, די קאלטע מא-שין האט דעם לעבעדיגען מענשען איהר טויטקייט אין דער ארבייט ארויפגע-צוואונגען, דער לעבעדיגער מענש איז געווארען דער קנעכט, דער פערשקלא-פטער עבד כנעני פון טויטע רעדער, שטאלענע צייהנער, רימענע פאסען און קאבלינע קעסלען.

זענען די, וואס ארבייטען און שאפען מיט די רעדער און דער שטיל די גרעס-טע שונאים פון דער טויטער מאשין.

אבער רביים דבקה'ן זיך און זענען מתפלל פאר דער מאשין, דיכטער זינ-גען שירים ותשבחות פאר איהר און גרויסע קעפ שטעהען פאר דער מאשין מיט'ן גרעסטען יראת הכבוד, שעהמט זיך דער פשוט'ער ארבייטענדער מענש ארויסצוווייזען זיין האס צום אלמעכ-טיגען אפגאט — צו דער מאשין.

און די מאשין קוקט אויף די מענשען, קוקט נאך אלץ וואס זיי טוען און מאכט נאך אלץ; מענשליכע הענד זענען שוין כמעט איבעריג, די וואונדערליכע, מיט-טעלדישע און שאפענדיגע מענשליכע הענד האבען שוין כמעט גאר נישט וואס צו טון, זיי קענען בלויז בעדינען די מאשין מיט עטליכע געצעהלטע מע-כאנישע בעוועגונגען.

און טויטע חפצים ווארפט ארויס פון זיך די מאשין, קיין לעבען, קיין לעבע-דיגען אטעם פון קיין מענשליכער דאר-צינקייט פערמאגען די חפצים נישט.

אזוי פול די וועלט איצט מיט טויטע חפצים.

טויטע שאפונגען פון דער טויטער מאשין.

זוכען מענשען א לעבעדיגען חפץ, עפעס א זאך וואס מענשליכע הענד האבען געשאפען צאהלען זיי פאר דעם גרויסע סומען, מעג עס זיין אלט, מעג עס אלט זיין הונדערטער יאהרען, אפי' לעבעדיגע הענד האבען עס געמאכט, אפי' עס הערט זיך מענשליכער אטעם פון זיי, אפי' מען דערשפירט לעבען אין זיי.

און די טויטע מאשין שטעלט זיך נישט אפ, זי מאכט וואס א טאג אלץ מעהר דעם מענשען איבעריג אויף דער וועלט, זי ווערט די גרויסע געביטערין אין לעבען און דער געוועזענער קעניג פון אלע [illegible], דער מענש, איז געווארען דער קנעכט פון דער מאשין.

און קיינער איז נישט זיכער, קיינער.

ווער האט למשל געקלערט, אז אין א שעהנעם פרימארגען וועלען אויפ-שטעהן צעהנדליגער טויזענדער מוזיקער און אויסגעפינען, אז זיי זענען איבעריגע אויף דער וועלט און אז די מאשין איז שוין אויך א קונסטלערין, אז זי קען זינגען און שפילען אויף אלע אינסטרו-מענטען?

די מוזיקער איז עס קיינמאל נישט איינגעפאלען, אזוי ווי עס פאלט נישט איין אלבערט איינשטיינ'ען צו מורא האבען, אז אט וועט קומען עפעס א מאשין און וועט אנשטאט איהם ענט-וויקלען זיין רעלאטיוויטעטס-טעאריע און דערטראכטען זיך צו אנדערע ווי-סענשאפטליכע טעאריעס.

ווען אין א שעהנעם פרימארגען צעהנדליגער טויזענדער מוזיקער געבלי-בען אהן ארבייט, צעהנדליגער טויזענ-דער מענשען שטעהען פאר דער זעהר נאהענטער געפאהר צו שטארבען פון הונגער.

אימיצער, וואס דארף זיך עסען, דארף נישט זארגען פאר א פרוי און קינדער, אימיצער, וואס איז א טויטע מאשין האט צוגענומען ברויט ביי א וועלט לעבעדיגע מענשען.

און דא האט די טויטע מאשין קיי-נעם קיין פונק פון ישועה נישט גע-בראכט; די מאשין איז שוין דא אפען גרויזאם. זי זאגט שוין דא גארנישט צו, זי גיט שוין דא גארנישט, זי טוט דא קיינעם קיין טובות נישט, אפילו נישט דעם וואס בענוצט זיך מיט איהר דירעקט.

אט שפילט איצט די מאשין אין טויזענדער קינא הייזער, זי שפילט אנ-שטאט די צעהנדליגער טויזענדער לע-בעדיגער שפילער. און קיינער האט דערפון כמעט ווי גארנישט. די בעזוכער פון די קינא הייזער, די דאזיגע מיליא-נען מענשען צאהלען נישט ביליגער פאר די בילעטען, זיי, די הויפט מחותנים, האבען גארנישט. מען הערט אויך נישט, אז די קינא הייזער זאלען זעהר רייך ווערען פון דער דאזיגער נייער מאשין און אויב יא — איז וועמען געהט עס אן?

די מיליאנען, וואס געניסען מוזיק, בעקומען פאר דעם זעלבען געלד טויטע מאשינען-מוזיק, מוזיק אהן א נשמה, מוזיק גע'פסל'טע, מוזיק פערשוועכטע. זיי צאהלען דעם זעלבען פרייז ווי פאר לעבעדיגע מענשליכע מוזיק. זיי בע-שווינדעלט פשוט די טויטע מאשין.

די מיליאנען האבען גארנישט פון דער טויטער מוזיק מאשינקע און דער-ביי האבען די דאזיגע מיליאנען נישט ווילענדיג געגעבען דער מאשין דעם גזלנישען מיט צו ארויסרייסען דעם בי-סען ברויט ביי צעהנדליגער טויזענדער מענשען.

איצט איז שוין רעכט, אז א מאשין זאל פלאגען, פייניגען, אויסהונגערן מענ-שען, קיינער וועט קיין ווארט נישט זא-גען, קיינער וועט נישט האבען קיין מוט צו זאגען עפעס געגען דער מאשין, די מאשין איז הייליג, די מאשין ווערט בעזונגען פון דיכטער, די מאשין ווערט ערקלערט, אלס די וועלט ערלייזערין פון די פראפעסיאנעלע וועלט ערלייזער.

און די מאשין איז געקומען און האט פאר אונזערע אויגען פערראומגליקליכט טויזענדער פאמיליעס פון די מוזיקער און קיינער האט זיך נישט דערשרא-קען, קיינער האט קיין קול נישט אויפ-געהויבען.

שא, די אלמעכטיגע מאשין, זי מעג אלץ.

ווען א טייך געהט ארויס פון די ברע-גען און פערראומגליקליכט א געגענד, אדער א ישוב פון עטליכע צעהנדליג טויזענדער איינוואוינער ווערט באלד א גרויסע בהלה.

א פערפלייצונג.

און דא האט א מאשין גענומען פיל ערגערס פון א פערפלייצונג.

א פערפלייצונג לאזט דאך אפ, דאס וואסער געהט צוריק און די מענשען קומען צוריק אויף זייערע ערטער, עסען דאס וועלכיגע ברויט, פיהרען ווייטער דאס וועלכיגע לעבען, אבער א א שפיל מאשינקע איז געקומען אויף לאנג, אפשר אויף אייביג און די געליטענע האבען שוין גאר קיין האפנונג נישט צוריקצוקומען צו זייער שטיקעל ברויט.

און וועגען אזא קאטאסטראפע וועגען אזא הריגה פון די הענד פון דער טוי-טער מאשין רעדט מען נישט.

די מאשין, די אלמעכטיגע מאשין.

א ווילדער אבערגלויבען האט אונז ארומגעכאפט.

די אלמעכטיגע מאשין, די וועלט ער-לייזערין.

אט געהען ארום פרומע גאטספארכ-טיגע בירגער צוקלעמטע פון זארגען פאר אונזער ארימער מאראל, זיי האבען כסדר מורא, אז זי זאל חלילה נישט בעשעדיגט ווערען, רוקען זיי זייערע נע-זער אין מעטאטערס, זוכען דארט עפעס, וואס קען אנריהרען אונזער מאראל! פארוואס זענען נישטא אזעלכע גוטע און פרומע בירגער, וואס זאלען נישט געהן זוכען שעדליכע מאשינען, וואס ברענגען קיין נוצען נישט דעם גרויסען עולם און נעהמען צו דעם ביסען ברויט ביי צעהנדליגער טויזענדער מענשען?

און דאך פארהאן א צענזור אויף שעדליכע בוכער, פארוואס זאל נישט זיין קיין צענזור אויף שעדליכע און אומ-זיניגע מאשינען?

ווען איינער א יחיד נעהמט צו ביי איינעם זיין פערמעגען, אדער די פע-היגקייט צו מאכען א לעבען, איז ער א פערברעכער, מען משפט איהם און מען פער'משפט איהם, פארוואס מעג ער דאס טון הינטער די פלייצעס פון א מאשין?

פארוואס מעג ער, מיט דער הילף פון א מאשין, ארויסווארפען אין גאס צעהנדליגער טויזענדער מוזיקער?

ווער דארף די דאזיגע מאשין? וועמען ברענגט זי נוצען? וואס שאפט זי?

און ווער ווייסט וואס פאר א מאשין וועט קומען מארגען?

מארגען קענען ארויסגעווארפען ווער-דען אין גאס, אנדערע צעהנדליגער טויזענדער מענשען, וואס ארבייטען און שאפען.

איז שוין די מאשין דער שטן'על, וועמען די מענשהייט האט די נשמה פערקויפט?

טויזענדער, צעהנדליגער טויזענדער מאשינען-משחיתים שטעהען און וואר-טען, אז מען זאל זיי ארויסלאזען אויף די ארבייטענדע און שאפענדע מענשען.

האט איינער, וואס איז בעקאנט מיט דעם מבול פון ערפינדונגען געזאגט, אז ווען מען לאזט ארויס אלע ערפינדונגען קומט ממש א קאטאסטראפע אויף דער וועלט.

אלץ, להלוטין אלץ וועט די מאשין טון, מענשען וועלען ווערען אינגאנצען איבעריג אויף זייער אייגענער וועלט.

עס וועט בלייבען בלויז א קליין הויפעלע פערנומענע מענשען, וואס בעדינען די מאשינען.

און ווייטער וועלען די בעדינער אויך ווערען איבעריג, מען וועט לאזען אין מאשין בעדינען די אנדערע.

רוקט זיך עפעס שוידערליכעס אויף דער ארימער וועלט אונזערע.

פארוואס נישט א צענזור אויף דער צעבושעוועטער מאשין?..

—:O:—

געלט?

ערצעהלונג

פון אלימלך שמולאוויטש

קאסטער גושינא איז נעגאנגען איבער דעם שטילען, ווייכען שאסע, ווי אין געלען צוריבענעם מארך, אהיים צו זיך אין דארף ארײן.

עס איז געווען צווישען טאג און נאכט און אין דער לופט האט זיך געפיהלט א זילטקייט פון מיסט. בלויע, זילבערנע סטאווען און עפעס א געהיימער צומער פון מיליארדער מיליארדען פרומע גרעזער, ווי דינע, גרינע ציינגלעך שטעכענ-דיג ארויס פון דער ערד. דער הימעל איז געווארען עפעס אזוי, ווי סאמעט ווייד-דעז-אטלאס-בלוי בעשפריצט מיט מאדנע שפרוצעלעך, ווי שפילקע-קעפלעך, צווישען וועלכע עס איז אויפגעגאנגען די לבנה.

וואו-נישט-וואו איז ארויסגעשפרונגען א בליץ, מרזיערעג, בלייכער הייזעל און באלד פערשוואונדען, ווי די זעריגע פון א טויטען.

אבער גושינא האט דאס אלץ נישט בעמערקט און זיינע אויגען איז געלע-גען דעם גלאנץ פון פערשידענפארביגען געלט, אין וועלכען עס איז ארומגע-שוואומען א שניי-ווייסער אדלער דער הערב פון זיין היים. פאר דעם געלט האט ער היינט אויפ'ן יאהר מארק אוועקגע-געבען א פעטען, אויסגעפאשעטען חזיר, וועלכען ער האט געכאוועט א גאנצען ווינטער ביז א שטיק אין מיט'ן זומער ארײן.

ער איז געווען מיד, אבער ווי נאר ער האט זיך דערמאנט די געוואלטיגע סו-מע פון צוויי און דרייסיג טויזענט מארק וואס ער האט בעקומען פאר דעם חזיר, איז פון איהם די מידקייט אנטלאפען.

דאס גראנאטענע הימל אויף זיין קאפ איז געווען, ווי א שטיק אפגעריסענע בלויקייט פון הימעל און אין דעם שווארצען לאקיר פונ'ם לעדערנעם דאשעק איז געלעגען א שטיק צובראכענע לבנה. יעדעס מאל האט ער א קוק געטון אויף די אויפשריפטען פון די שטיינער ביים וועג, וועלכע זענען געשטאנען, ווי ווייסע, קאהלע קעפ מיט שווארצע, פערגליווערטע אויגען, כדי צו זעהען, וויפיל ווייארסט ער איז שוין אפגעגאנגען און וויפיל ער האט נאך ביז אהיים צו זיך אין דארף אריין.

אבער עס איז נאך געווען ווייט, זעהר ווייט...

די שכנים פון דארף, וואו גזשינא האט געוואוינט, האבען שטארק נישט געהאל-טען פון איהם, ווייל ער איז געווען פרום און פלעגט קיינמאל נישט קומען אין קאשציאל אריין. אבער נאך מעהר הא-בען זיי איהם נישט געליטען דערפאר, וואס ער האט זיין ווייב אויך אפגע-רעדט פון „גלויבען“ און זיינע קינ-דער נישט געפיהרט צום גלח, ער זאל זיי טויפען. איצט אבער, געהענדיג אויפ'ן וועג, האט ער פאר יעדען הייליגען בילד, וואס ער האט באגעגענט אין מיטען פעלד, אדער אויף א הויכען בוים אין מיטען וואלד — פאר יעדען האט ער אנידערגעקניט און לאנג געבעטען. עפעס האבען איהם די בלויע הונדערטער, די גרינע פינפהונדערטער און די געלע פיאלעט-בלייכע טויזענטער, וועלכע ער האט געטראגען אין זיין בוזים, ווי דאס הארץ זיינס, דערווארימט, געמאכט א פרומער און ער האט געבעטען. עפעס איז עס געווען אזוי, ווי ער וואלט פאר דער גאנצער צייט, פאר אלע פרימאר-גענס און פאר אלע פארנאכטען פאר זיך, פאר זיין ווייב און פאר זיינע קינ-דער — פאר אלעאינאיינעם געבעטען, אומקעהרענדיג צו זיין אלטען אמאלי-גען גאט... אויף זיינע קניען איז געלע-גען א דיקער, פעטער שטויב, אבער ער האט איהם נישט אפגעווישט, ווי ער וואלט מורא-האבען, ער זאל דערמיט נישט אפמעקען דעם הייליגען סטעמפעל פון זיין גאט.

יעדעס מאל, ווען ער איז צוגעקומען צו אנ'ארט, וואו עס איז געהאנגען א הייליג בילד, האט ער זיין רעכטע האנט ארויפגעלייגט אויף דעם בוזים, וואו דאס געלט איז געלעגען, און געדאנקט און געלויבט גאט דערפאר און פאר דעם פעטען חזיר און פאר דעם נארישען קונה, וועלכען גאט האט בעשאפען און וועלכען ער האט היינט געקענט אזוי איבערטערען מיט א חזירישע פאר טוי-זענט מארק...

קומענדיג אין דארף, איז איהם אקעגע-געקומען זיין קליין 4-יאהריגע מיי-דעלע און, דערזעהענדיג דעם פאטער, איז זי ארויס מיט א בייזער געוויין.

— וואס ווייסטו? — האט זי גזשינא געפרעגט.

— וואו איז ס'חזיר?

— פארקויפט. — האט דער פאטער מיט פרייד געענטפערט און די קליינע האט זיך נאך מער צעוויינט, לויפענדיג פאראויס אנזאגען דער מוטער די טרוי-ריגע בשורה.

אבער גזשינאס ווייב, הערענדיג, אז איהר מאן איז שוין דא און אז ער האט דאס חזיר פערקויפט, איז דערפון גע-ווארען שטארק אויפגעלעבט און אזוי איבערגעראשט, ווי מען וואלט איהר קומען אנזאגען, אז איהר ערשטער גע-ליבטער, פון וועלכען זי וויל שוין לאנג פטור ווערען, איז פלוצלינג, ערגיץ וואו אין וואלד דערשלאגען געווארען. זי האט געוואלט ארויסלויפען פון שטוב, אקעגנלויפען איהר מאן און איהם וועגען אלץ אויספרעגען, נאך איידער ער וועט איהר דערפון דערצעהלען, אדער זי האט דאס נישט געקענט טון. אין יענעם פארנאכט איז גראד געווארען אכט טעג ווי זי האט צו איהר מאן דאס דריטע קינד געבוירען, נאכדעם ווי דאס צווייטע איז געשטארבען. זי איז געשטאנען פאר א טויטע בהמה און דאס קינד געבאדען אין לוי וואסער. מיט דער לינקער האנט האט זי עס פעסט אונטער געהאלטען און מיט דער רעכטער דערויף דאס לויע וואסער ארויפגעשפריצט און ארויפגעגאסען.

דאס קינד האט געשריגען און זיך געריסען, אבער די מוטער איז דערפון נישט געווארען מיטגעריסען. זי איז געשטאנען ביי דער באליע און גע-טראכט, פון וועמען דאס קינד איז — פון איהר מאן, וואס איז מיט איהר געזעצ-לעך געטרויט, אדער, פון איהר שטילען געליבטען, פון וועלכען זי וויל אזוי גערן פטור-ווערען.

זי האט גערעכנט אהין, גערעכנט אהער, אבער זי האט צו קיין בעשטימ-טען אויספיהר נישט געקענט קומען.

זי האט א קוק געטון אויף גזשינא'ן מיט עפעס א מאדנעם בליק, ווי זי וואלט איהם דערמיט וועלען פרעגען, צי האט ער נישט עפעס אין אינסטינקט עסוואס מוראדיגעס וועגען דעם דא-זיגען ניי-געבוירענעם, אכט טאגיגען קינד. אבער זי האט פון גזשינא'ס בליק גארנישט געקענט ארויסלעזען.

גזשינא איז געזעסען פאר דעם ווייסען אפגעהובלעוועטען טיש, איבער וועלכען עס איז געהאנגען א פערזשאווערטע זעג און עפעס א פאר אלטע אויסגע-בלאשענע פאטאגראפיעס מיט רויטע האלב פערשטויבטע שלייפלעך, וועלכע ער האט גארנישט און זיינען געהאט.

ער האט ארויסגענומען פון בוזעם דאס פעקל געלט און כאטש דאס געלט איז געווען גאנץ גלייך געלעגט, האט ער עס נאכאמאל אנגעהויבען מסדר צו זיין צו-ערשט האט ער גלייכגעלעגט די טויזענ-טער, דערנאך די פינפהונדערטער. דער-נאך די הונדערטער און נאר צום סוף דאס פערשידענע קלענערע געלט. און ווען גזשינא איז מיט דעם שוין געווען פארטיג, האט ער יעדעס קופקעלע בע-זונדער נאכאמאל איבערגעציילט דער-נאך האט ער די אלע קופקעלעך צוזאמענ גענומען און אויף זיינע צעהן פינגער אויפסניי אנגעהויבען בארעכנען, אבער ער האט דעם חשבון נישט געקענט צו-זאמען שטעלען; וואס מעהר ער האט גערעכנט, אלץ ווייניגער איז איהם גע-ווארען אין רעכענען. ער האט זיך גע-פרובט זעצען אויפ'ן גרינעם קאסטען נעבען בעט, הערנאך אויף א באנק און

(ענדע זייט 11)

די אלטע שטאט צפת און איהרע יודען

אין דעם אר"י'ס שוהל. — א צופלאמטער אל-טער חסיד, וואס דערצעהלט וועגן מופתים.— א משיקאווער טיפ.

פון י. ד. בערקאוויטש

(ענדע *)

מיר האבען שוין מורא, דער ייד זאל אונז נישט וועלען דערצעהלען א דריטע און א פערטע מעשה, הייבען מיר אן זיך געזעגענען מיט איהם.

— ווארט א ווייל, — זאגט ער צו אונז, — וואוהין איילט איהר זיך? אויפ'ן הייליגען ארט זענט איהר שוין געוועזן?

דערהערט, אז מיר זענען אויפ'ן הייליגען ארט נישט געוועזן, און אז מיר ווייסען נישט, וואו ער געפונט זיך, ווערט ער נשתומם:

— וואס מיינט, מענשען קומען פון אמעריקא קיין צפת און זענען נישט גע-ווען ביי אזהם אויפ'ן קבר?... מיט וואס-זשע וועט איהר פאהרען צוריק אהיים? איהר וועט זיך דאך שעהמען אייערע אויגען פאר דער וועלט!... קומט, איך וועל אייך אהין פיהרען!...

און דער אלטער חסיד נעמט דאס טלית-זעקעל אונטער'ן ארעם און לאזט זיך געהן מיט אונז פון שוהל צו דעם צפת'ער בית-עולם. ער שפרייזט מיט זיין הויכער שמאלער פיגור און די לייכטע שיך און זאקען גאנץ פלינק אי-בער די אלטע קרומע שטיינער פון דער גאס, פיהרט אונז דורך א געדרעהטען וועג פארביי האלב-איינגעפאלענע חור-בות, און זיינע פערגעפעלטע אויגען שמייכלען ערגיץ ווייט אקעגען די צפת'ער בערג, וואס ענטפלעקען זיך צו אונז הינטער דער שטאט. ער געהט אונז פאראויס און מענה'ט ווי צו זיך אליין:

— האסטו געהערט א ביסעל?... גע-פאהרען אזא מהלך-רב פון אמעריקא, געלייגט הוצאות — און שיער נישט אוועקגעפאהרען מיט גארנישט!...

לויפענדיג אזוי נאך איהם, פרעגט איהם איינער פון אונז: ווי קומט דאס, וואס מען האט איהם נעכטען נישט גע-זעהען אין מירון, ביי די „הילולא“? שטעלט ער זיך אפ, קוקט אויף אונז ווי פערשעהמט און זאגט:

— זעהט איהר, איהר פרעגט דאס איך? און איך האב דאס נעכטען א גאנצען טאג געפרעגט ביי מיינע קינ-דער. איך האב מיך ביי זיי געבעטען רחמים: „קינדערלעך, לאזט מיך נאך לעבען אויף דער וועלט!...“ האבען זיי אבער מיינע טעכטער, זאלען געזונד זיין, איינגעשפארט — זיי האבען מורא פאר צופיל תמימות...

— ס'איז דען נעכטען געווען אזא גרויסע היץ?

— מענש איינער! נישט די דרויסענ-דיגע היץ — מיין אייגענע היץ אונזע-ווייניג! פאראיאהרען בין איך נאך גע-ווען אין מירון, ווי אלע יאהר. האב איך מיך אבער אזוי צוהוצט און טאנצען, אז איך בין, זאגען זיי, געפאלען חלשות. איך געדענק דאס נישט...

און דער אלטער מאן צושמייכעלט זיך מיט זיינע מאדנע פארנעבעלטע אויגען. צוגעפיהרט אונז צו א הויכען פרייען פלאץ, פון וואנען עס לאזט זיך אראפ משופע'דיג דער טיפער טאל פונ'ם אל-טען צפת'ער בית-עולם, וויזט אונז אוי-זער בעגלייטער מיט דער האנד אראפ אויף די ווייסע שטיינערנע מצבות, וואס בלאנקען דארט העל אונטער דער הייס-סער זון און זאגט:

— אט דארט רוהט ער, זכותו יגן עלינו... און נישט ווייט פון אוהם וועט איהר געפינען אויך דעם „בית יוסף“... קומט. איך וועל אייך ווייזען...

אזוי ווייט אויסנוצען איהם ווילען מיר אבער נישט. מיר בעשטעהען דערויף, ער זאל געהן אהיים. ער האט דאך נאך היינט אין מויל גארנישט געהאט!

— דאס איז פון די קליינע זאכען! — זאגט ער און איילט זיך נישט אוועק-געהן. ער שטעהט און קוקט אראפ מיט-פערבענקט צו די ווייסע מצבות און זיי-נע נעבעלדיגע אויגען שמייכלען אהין, אהין...

מיר געהען אפ אן א צייט און האבען צווישען זיך א שטילע בעראטונג, צי דארף מען נישט דעם ארימען אלטען חסיד בעלוינען פאר זיין טרחה? דער עלטסטער פון אונז זאגט, אז מען דארף פרובען, און לייגט ארויף די שליחות אויף מיר. ס'איז א שווערע שליחות, ווייל איך ווייס נישט, ווי אזוי קאן מען צו אזא יודען צוטרעטען מיט געלד?... איך מאך זיך אבער הארץ, געה צו צום אלטען און וויל איהם אריינלייגען אין האנד אריין א מטבע. דער אלטער ייד קוקט מיך אן פער'חידוש'ט און פרעגט:

— וואס איז דאס?

— ס'איז פאר אייער טרחה...

— חס ושלום! — זאגט ער מיט א שמייכעל און שטופט אפ מיין האנד צוריק — זייט נישט קיין קונד — איך בין א ייד אנ'עושר!... איך האב אנ'-אייגענע שטוב און האב אייגענע צי-גען!... מיינע ציגען האבען זיך געפאש-שעט דא אין די בערג נאך פאר'ן טערק..

— אויב אזוי, זאג איך, — האט קיין פאראיבעל נישט...

— מענש איינער! פארוואס זאל איך פאראיבעל האבען? — שמייכעלט דער ייד מיט זיין ווייטען שמייכעל — איינער פנה איז דאך געוועזן א גוטע: איהו האט געוואלט געבען צדקה... אדרבה, האט איהר אויף מיר קיין פאראיבעל נישט, וואס איך קאן נישט נעמען, ווייל איך בין, מיט גאט'ס הילף, א ייד אנ'-עושר!...

אז מיר זענען געשטאנען אונטען, אין טיפען טאל, פאר דער בעשיידענער ווייסער מצבה פון דעם אר"י, וואס איז באר פלעקט מיט שווארצע סימנים פון אויס-געברענטע ליכט, האבען מיר נאך אלץ געזעהען אויבען די הויכע, שמאלע פי-גור פון דעם אלטען חסיד, וואס האט פון אונז נישט אראפגענומען די אויגען, בעגלייט אונז ביז צום אמבינגען פלאץ פון דעם גרויסען מקובל, אין וועמענ'ס שטראהלען ער האט זיך געהייליגט דאס גאנצע לעבען. עס האט זיך געפיהלט פון דער ווייטען, ווי זיינע אלטע פערגע-בעלטע אויגען שמייכלען אהער, אהער...

—:O:—

*) זעה "ל. ט." נומר 231

די וואונדערליכע געשיכטע מיטן פראגער גולם

(איבערדערצעהלט לויט פערשידענע נסחאות) פון יוסף פוקס

(ע נ ד ע)

און יענער צייט פלעגען די גבירים פון פראג האלטען פאר א כבוד און זכיה איינצולאדען דעם גרויסען גאון און צדיק מהר"ל הקדוש און ער זאל געבען חופה וקידושין.

א מאדנע פאסירונג איז געשעהן, ווען אלע געסט האבען באגלייט די חופה, אונטער וועלכער ס'זענען געשטאנען די קינדער מיט די צוויי ברילעך. ווען דער מהר"ל האט גענומען און זיין האנד דעם בעכער צו זאגען די ברכות — איז ער ארויסגעפאלען פון זיינע הענד. מען האט געמיינט, אז עס איז געשעהן צוליב דעם געדראנג און שטופעניש פון אזוי פיל מענשען קיין ע"ה. דעריבער האט מען זיך א ביסעל צוריקגעצויגען, און דער שמש האט אנגעגאסען א צווייטען בעכער ווייז. אבער ווי נאר דער מהר"ל האט אויפגעהויבען זיינע אויגען צום הימעל, אום ארויסצוזאגען די ברכה, כדי עס זאל זיין אנ'איינגער בונד צווישען זיי — איז ווידער דער בעכער ארויסגעפאלען — און דער וויין האט זיך אויסגעגאסען. דער מהר"ל איז בלייך געווארען און א נאסער פייבער איז אריין זיין קערפער. ער האט גענומען גלעטען זיין ווייס זילבערנע באָרד מיט ציטערדיגע הענד. אויף אלעמען האט עס געמאכט א שרעקליכען איינדרוק. און מ'האט פארשטאנען, אז עס איז שוין נישט עפעס גלאטיג די געשיכטע. נאר אזוי ווי דער מהר"ל האט בלויז קידוש געמאכט איבער זיין אייגענעם וויין, וואס ער האט געהאט ביי זיך אין קעלער, און אין דער פלאש איז שוין מעהר קיין וויין נישט געווען, האט ר' אברהם חיים דער שמש געשיקט דעם גולם, וועלכען אלע האבען געקענט אלס רעב טויבער שמיש — אז ער זאל ברענגען וויין פון מהר"ל'ס קעלער. א האלבע שעה האט דער גולם זיך געזוימט, און אלע זענען געשטאנען, ווי אויף הייסע קוילען. אבער נאך מעהר זענען די געסט אויפגערייצט געווארען, ווען ער איז געקומען מיט'ן ליידיגען, נאר זיך צוגעשטופט צום מהר"ל און איהם איבערגעגעבען א קליין צעטעלע, אויף וועלכען עס איז געווען געשריבען: דער חתן און די כלה זענען שוועסטער און ברידער.

ווי דער מהר"ל האט דאס דערזעהן, האט ער זיך שטארק דערשראקען און זיין פנים האט געפלאמט, ווי א שטוק פייער. ער האט א שרעקליכען זיפץ געטון „שוועסטער און ברודער"? דער מהר"ל האט געזאגט, אז די חופה קאן שוין הינט מעהר נישט זיין, ביז ער וועט אויספארשען די גאנצע זאך.

ביינאכט, גלייך ווי דער מהר"ל האט אפגעריכט חצות, האט ער אויפגעוועקט דעם גולם, האט איהם אנגעטון די קמיעה, און איהם געגעבען זיין שטעקען און האט צו איהם געזאגט: גייה אויפ'ן בית־עולם און רוף און מיין נאמען די הייבאם אסתר אויף מארגען צו א דין־תורה. דריי מאל זאלסטו קלאפען אויף איהר קבר, דאן זאלסטו בעטען ביי איהר מחילה, און זאג איהר איבער מיינע ווערטער.

צומארגענס האט דער מהר"ל געהייסען אויסרופען, אז אלע מענשען, וואס וועלען קומען צום דאווענען — זאלען נים אוועקגעהן.

אויך האט ער געהייסען צוגרייטען א ספעציעלען פלאץ פאר זיך און די דיינים אויף מזרח־זייט, און עטוואס ווייטער א ווינקעל, וואו מען זאל אוועקשטעלען דאס „טהרה־ברעט" און עס אפצוימען מיט שטריק, אז קיינער זאל זיך דארט נישט דערנעהנטערן. אלע מענשען האט ער באפוילען צו שטעהן אויף מערב־זייט. און מען זאל מאכען א פרייען וועג פון דער טיר צום ווינקעל — פאר'ן טויטען...

דער מהר"ל און די צוויי דיינים, איינגעהילטע אין טליתים און תפלין, האבען זיך אוועקגעזעצט ביים טיש, און אויך די צוויי ברילעך מיט זייערע ווייבער, זענען געשטאנען ביי דער זייט. דער מהר"ל האט זיי געהייסען דערצעהלען זייער גאנצע פיהרונג פון נאך דער חתונה אן. ער האט געוואלט דערגעהן, צי עס איז געשעהן מיט זייער ווייסען, אדער נישט. דאן האט ער צוגערופען דעם גולם און האט איהם געגעבען זיין שטעקען און געזאגט:

— גייה, ברענג די נשמה פון דער הייבאם אסתר, כדי צו ערקלערען דעם פלאנטער.

און צום קהל האט ער געזאגט:

— איך בעט אייך, זיך צו פערהאלטען רוהיג, און איהר זאלט אייך נישט שרעקען, ווייל עס וועט אייך קיין שלעכטס נישט געשעהען.

אלע זענען שטיל געווארען, און קיינער האט זיך נישט דערוועגט א ריהר צו טון. און דער מהר"ל האט געווענדעט זיינע בליקען צום ארט, וואו עס איז געווען אפגעגרענעצט דאס טהרה־ברעט און געזאגט:

— מיר, דער בית־דין של מטה, זעגען אויף דיר גוזר, אשה אסתר, זאלסט אונז ערקלערען, ווי אזוי דער חתן און כלה זענען שוועסטער און ברודער.

א קליינע פויזע פון שטילקייט. אלע שטעהען מיט איינגעהאלטענע אטעמס, און א קאלטער פייבער פון שרעק און ניינעריגקייט נעמט זיי אדורך.

פלוצלינג דערהערט זיך דאס קול פון דער טויטער. זי דערצעהלט אלין, פארוואס זי האט זיי פארטוישט א.א.וו. און צום סוף בעט זי מיט טרעהרען, אז דער מהר"ל זאל געבען א תיקון צו איהר נשמה, וועלכע איז שוין צוועלף יאהר נע ונד, און ווייס נישט פון קיין רוה. און נאך גוט, וואס די שוועסטער און ברודער האבען נישט חתונה געהאט — ווייל דעמאלט וואלט שוין קיין תיקון נישט געהאלפען.

אלס צווייטען, אז איהרע רייד זענען אמת, בעט זי, מ'זאל נאכזוכען און איהר טאג־בוך, און וועלכען זי האט עס פערצייכענט גענוי דעם טאג און יאהר.

ווען דער מהר"ל האט געהערט, אז עס איז פערשריבען אויך, האט ער געשיקט זיינע צוויי שמשים צו רופען די טאכטער מיט דעם טאג־בוך און מען האט טאקע דארט אלץ געפונען בעשריבען, ווי די טויטע האט דערצעהלט.

דער מהר"ל האט זיך אדורכגעשמועסט מיט זיינע צוויי דיינים וועגען דעם פסק, און ביי א טויט־שטילקייט האט ער אויסגערופען דעם פסק:

די נשמה פון דער געשטארבענער אסתר די הייבאם זאל בעטען ענטשולדיגונג ביי התן־כלה, וועלכע זענען דורך איהר פערשעהמט געווארען, און דאן וועט איהר נשמה בעקומען א תיקון.

ווי נאר זי האט זיי איבערגעבעטען, האט דער מהר"ל געזאגט:

— מיר, דער בית דין של מטה, זעגען דיר פולקאם מוחל, און זאל אויך דער בית־דין של מעלה דיר פולקאם מוחל זיין, און גייה אין דיין רוה אריין און גייען דארט פרידען."

דאן האט דער מהר"ל צוגערופען די צוויי ברילעך און זיי געזאגט, אז זיין מיינונג איז, זיי זאלען זיך משדך זיין. קודם כל זאלען זיי זיך צוריקטוישען מיט די זיהן און דאן טאקע מיט דער זעלבער טאכטער פראווען א חתונה.

די מחותנים און אויך די קינדער האבען דערצו איינגעשטימט — און די חתונה איז געפראוועט געווארען מיט גרויס כבוד און גלאנץ אין דעם גרויסען בית־המדרש.

דער מהר"ל האט די מעשה געהייסען פערשרייבען אין דעם פנקס פון דעם בית המדרש הגדול, און ער מיט די צוויי דיינים האבען זיך געחתמ'עט, און עס איז פערבליבען ביז'ן היינטיגען טאג.

—0—

פון דער סדרה

צו שבת חול המועד סוכות

הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל (והלת קהלת) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. (סוף קהלת).

די גמרא דערצעהלט, אז די חכמי ישראל האבען געוואלט דאס ספר קהלת גונז זיין, בעהאלטען פאר דער וועלט, דאר האבען זיי עס נישט גונז געווען דערפאר, וואס זיין אנהויב און זיין סוף זענען דברי תורה. (שבת ל').

דאס ספר קהלת, זעהט אויס, הויבט זיך בעיקר אן פון, פסוק ז' „כל הדברים יגעים" און ט'ענדיגט זיך מיט'ן פסוק: „והרית תשוב אל האלקים אשר נתנה" (קאפיטעל י"ב ז'), נאר די ערשטע פסוקים זענען א הקדמה פונ'ם ספר און די לעצטע פסוקים זענען דאס שלוס־ווארט, דער כלל. דער פועל יוצא פונ'ם ספר, כדי מען זאל עס נישט אויסטייטשען צו שלעכטע כוונות.

הבל הבלים, דער אונהאלט פונ'ם ספר ערקלערט, אלזא, אז אלע בעמיהונגען פונ'ם מענש צוליב זיין פרנסה זענען נאר צו דעם צוועק אויף איהם נגזר געווארען, כדי ער זאל נארויש האלטען די הבלים, ער זאל דערקענען זיין אומגעלומפערטקייט, ער זאל איינזעהען אז זיין פערשטאנד איז נישט פולקאם, איז זיך פיל מאל טועה זאגאר אין גשמיות, איז מאמעריעלע זאכען, מכל שכן אין רוחניות, און גייסטיגע און רעליגיעזע זאכען, זאל ער זיך, אלזא, נישט בלויז שטיצען אויף זיין פערשטאנד, נאר זאל היטען זיינע מצות, כי זה כל האדם. (ר' ברוך בענדיט ז"ל מלאסק אין ספר ברית זהב).

• • •

דור הולך ודור בא.

דער פסוק איז אונפערשטענדליך, וואָרום ס'האט געדארפט שטעהן פערקעהרט: „דור בא ודור הולך", ווייל פריהער קומט דאס דור אויף דער וועלט אין דערנאך געהט עס ערשט אוועק. אבער דעריינגען שמעקט א טיפע כוונה. דער אויסדרוק „דור הולך" בעדייט טאקע נישט, אז דער דור געהט אוועק פון דער וועלט, נאר אז דער דור געהט אויף דער וועלט, הארובי דער מענש, פונ'ם טאג אן, וואס ער ווערט געבוירען, דער־נעהנטערט זיך צום יום המיתה, און „ודור בא" בעדייט אז דער מענש קומט אן אויף דער אמת'ער וועלט, עולם הבא. (ברכת אברהם פון ר' אברהם אבוש קאצענעלבויגען ז"ל).

• • •

אין טוב באדם שיאכל ושתה והראה את נפשו טוב בעמלו (קהלת ב' כ"ד)

די עבודה פון מלאכים איז אהן נסיון און אהן מאטערניש, אבער די עבודה פונ'ם מענש, ד. ה. דאס גמילות חסד, וואס ער טוט מיט אנדערע מענשען, איז א נסיון, ווארום ער ברויכט דאך פאר זיך צו עסען און צו טרינקען, און טראָצדעם בעמיהט ער זיך, כדי אנדערע מענשען צו אונטערשטיצען, אט דאס איז זיין מעלה און זיין גוטס. (ברית זהב).

פערל פון אלטען אוצר

• • •

מתוקה שנת העובד — והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון (קהלת ה' י"א).

די זאטקייט פונ'ם רייכען לאזט איהם, דעם ארבייטער, נישט שלאפען. (געהערט).

• • •

טוב לשמוע גערת חכם מאיש שומע שיר כסילים (קהלת ז' ה').

הרב ר' זכריה פרענקעל ז"ל פון

—:0:—

געזאמעלט פון פ.ז. גליקסמאן

ברעסלויער פלעגט געהן איינמאל און יאהר צוזאמען מיט די תלמידים פון זיין ראבינער־שול און טעאטער אריין. אמאל איז ביי איהם געווען א פוילישער תלמיד־חכם גראד און דעם „טעאטער־טאג". ר' זכריה, שעהמענדיג זיך פאר דעם פוילישען פרומען יוד, האט איהם געזאגט: „געוויס ווען איהר וועט אהיים קומען, וועט איהר דערצעהלען, אז דער ברעסלויער רב געהט אין טעאטער אריין". „ניין", האט יענער תלמיד־חכם, וועלכער איז אויך שוין געווען א שטיקעל משכיל, געענטפערט. „ס'שטעהט אין קהלת „טוב לשמוע גערת חכם מאיש שומע שיר כסילים". דער פסוק איז אונפערשטענדליך. ס'האט דאך געברויכט צו שטעהן „משמוע שיר כסילים", פארוואס שטעהט עפיס „מאיש"? אבער די כוונה איז: ס'איז גוט צו הערען מוסר פון א חכם, פון ס'ארע חכם? „מאיש שומע שיר כסילים", פון אזעלכען, וואס קען די וועלט, וואס הערט אמאל אויך א „שיר כסילים".

• • •

לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר (קהלת ט' י"א)

פארוואס האבען נישט די חכמים קיין ברויט? דערפאר, וואס די עשירים זענען נישט קיין נבונים און פערשטעהען נישט, אז מען דארף די חכמים מכבד זיין. (שבט הגדי (כ"י) פון ר' ברוך בענדיט ז"ל).

• • •

דעמאלט, ווען ס'געהט א רעגען, מעג מען ארויסגעהן פון סוכה, אויב מען געהט נישט ארויס, בעקומט מען דערפאר קיין שכר נישט און מען איז נאר א הדיוט. (שלחן ערוך א"ח סי' תרל"ט)

דער רבי ר' פישלי ז"ל פון סטריקאוו איז געזעסען אין דער סוכה און ס'האט אנגעהויבען שטארק צו רעגענען, אבער די סוכה פערלאזען האט ער נישט געוואלט. זאגענדיג: א הדיוט זאל איך היסען און פון דער סוכה ארויסגעהן וועל איך נישט." (ספר בית יעקב)

שמור רגליך כאשר תלך אל בית האלקים. (קהלת ב' י"ז).

• • •

צי ברויכט מען זיך נור היטען די פיס, דעמאלט, ווען מען געהט צום בית אלקים? אבער דער פשט איז, ווען דו וועסט היטען דיינע פיס — איז וואו אהין דו וועסט נאר געהן, וועט אלץ זיין צום בית אלקים. (ר' מאיר פרעמישלאנער ז"ל).

—=0§0=—

וויין און מעהד
און אלערליי געטראנקען
גוט און ביליג

קופט מען ביי דער בעוואוסטער פירמע

„בארווין"

אינה.
מענדיל בארנשטיין
לאדז,
נאוואמייסקא 30
טעלעפאן 210-58
דירעקטער איימפארט פון א"י און אונגארוויין
אייגענע ראזינען - וויין פאבריק

דובנאוו - נומער
פון די „ליטערארישע בלעטער"

לכבוד דעם 70 יאהריגען [...] פראפ. שמעון דובנאוו האבען די ליטעראַרישע בלעטער איז ווארשא ארויסגעגעבען א ספעציעלען נומער, געווידמעט דעם לעבען און וויסענשאפטליכער טעטיגקייט פון יודישען היסטאריקער. עס זענען אפגעדרוקט אינטערעסאנטע ארטיקלען: א. טשעריקאווער — שמעון דובנאוו (ניינע מאטעריאלען צו זיין ביאגראפיע), שאול גינזבורג — מסירת־נפש (50 יאהר וויסענשאפטליכע ארבייט), פראפ. מ. באלאבאן — סעמיאן מארקאוויטש דובנאוו (דער מענש און פריינד). נחמן מייזיל — דער איבערבראך (דובנאוו און זיין בעציהונג צו יודיש און לויף פון 50 יאהר), פראפ. שמעון דובנאוו — די אויפפאסונג פון דער יודישער געשיכטע (פון זיין אריינפיהר צו דער געשיכטע פון יודישען פאלק, סאפיא דובנאוו־עהרליך — ווי עס ארבייט ש. דובנאוו. אין נומער זענען אויך אפגעדרוקט א רייהע אינטערעסאנטע בילדער פון ש. דובנאוו.

עס קומט אויך א רייכע כראניק וועגען די דובנאוו פייערונגען. דער פרייז פון נומער איז נישט געהעכערט — 60 גראשען.

יאפאן האט איצט צרות מיט קושען זיך

אין יאפאן איז קושען זיך פערבאטען פון געזעץ.—אבער פון די אמעריקאנישע און אייראפעאישע פילמען העבען די יאפאנעזער זיך אויסגעלערענט קושען.—איצט געהט דארט אן אנ'אמת'ע וואקכאנאליע פון קושען.

אין יאפאן איז קושען זיך א גרויס פערברעכען. עס איז בפירוש פערבאטען פון געזעץ. אבער לעצטענס האט עפעס א מגפה פון קושעריי פערפלייצט דאס לאנד, און די פאליציי יאגט זיך נאך די קוש־פערברעכער.

אין יאפאן איז קושען זיך נאך גאר א נייע זאך. דעריבער איז דאס קושען זיך. איצט אין יאפאן א מין ביזנעס, פון וועלכער מען מאכט געלט. מען קען איצט קריגען א קוש ביי א יאפאנער מיידעל פאר אומגעפעהר 12 און א האלב סענט א שטיק. הויפטזעכליך זענען עס די קעלנערקעס אין די רעסטאראנען, וואס פערקויפען קושען. ווען א קעלנערקע ברענגט אייך די רעכנונג פאר'ן מאהלצייט, לאזט זי אייך וויסען, אז איהר קענט ביי איהר קריגען א קוש, אויב איהר ווילט.

א קלוגער רעסטאראטאר, זעהענדיג, אז די יאפאנער זענען איצט משוגע אויף קושען, האט געלאזט אנאנסירען אז אין זיין רעסטאראן קריגט מען קושען פון קעלנערקעס פריי. עס איז געווארען א געלויף אויף יענעם רעסטאראן. אבער די פאליציי איז געקומען און האט אויפגעהאנגען א שלאס אויפ'ן רעסטאראן אויף דרייסיג טעג צייט.

אין דעם רייכען פערוויילונגס קווארטאל אין טאקיא, וואס הייסט גינזא, איז דער פרייז פון א קוש פון א דאלאר ביז צעהן דאלאר.

וואס איז אין יאפאן עפעס גראד איצט אנגעפאלען א מגפה אויף קושעריי? און דער תירוץ. די פילמען זענען שולדיג.

פריהער, איידער די פילמען זענען אומפארטירט געווארען קיין יאפאן, האבען די ברייטע יאפאנישע מאסען איבערהויפט נישט געוואוסט, אז עס איז פאראן אזא זאך אויף דער וועלט, ווי קושען זיך. אבער ווען די פילמען פון אמעריקע און אייראפע האבען דארט גענומען זיך בעווייזען, האט דער קוש געמאכט זיינע ערשטע שריט.

די ערשטע צייט האבען די יאפאנישע פילם צענזארען געפרובט קעמפען קעגען דעם קוש: זיי פלעגען הייסען אויסשניידען יענע שטיקלעך פילם, וואו די ליפען פון דעם סטאר מיט דער סמאריכע באגעגענען זיך און דרוקען זיך צוזאמען און קוש. פלעגט א קוש אין פילם ארויסקומען אזוי: די ליפען פון פארעל פלעגען בלייבען אין דער לופטען. א ביסעל אפגערוקט איינער פון אנדערען, קיינמאל נישט צוזאמען.

האבען די יאפאנער געמיינט, אז קושען זיך הייסט, אז דאס מיידעל און דאס יונגעל שטעלען אן די ליפען אויס־נאר געגען אנדערע און — בלאזען.

לעצטענס, אבער, מיט די קלאנג פילמען, איז געווארען שווערער צו שניידען דעם פילם, האבען די צענזארען נעלאזט די פילמען גאנץ. און ערשט איצט האבען די יאפאנער צום, ערשטען מאל זיך דערוואוסט, וואס אנ'אמת'ער קוש איז.

און זיי האבען גענומען נאכמאכען. און עס איז געווארען אנ'אמת'ע מגפה פון קושעריי היינט אין יאפאן.

און די יאפאנישע פאליציי האט צו ארבייטען אויף טויש און אויף בענק.

אמת'ן גוטען וויין
קויפט מען נור ביי
מ. בארנשטיין
נאוואמייסקא 30 טעל. 210-58

פערשאלטען בלוט

גרויסער שפאנענדער ראמאן פון דער היינטיגער צייט

(47 פארזעצונג)

— די הינטישער זוהן! דו וועסט עס מיר נישט איינרעדען, אז ער איז דיין בעקאנטער. ער שיינט צו זיין א עהרליכער און פערנעהמער מענש.

— אה, ער איז נאך מעהר, ווי דאס.

— וואס? — האט זיך דער ווירט געפרעגט.

ריינהארד האט זיך צולאכט.

— דו, איך האב אין דער הייך שטעהן אנ'אלט פלעשעל וויין. וואלסטו נישט געהאט קיין חשק מיט מיר אויסצופרובירען א גלעזעל?

— ניין, אלטערטישקער, דאס מאל וועסטו מיך נים ארייכקריגען! איך מוז אוועקגעהן. צום ווידערזעהן! ווען ס'וועט זיך ווער פרעגען אויף מיר, זאלסטו זאגען, אז כ'בין אוועקגעפאהרען.

— וואס? דו געהסט ווירקליך אוועק?

— נו, אודאי! ס'איז דאך איצט דער סעזאן פון באדערן פערוויילונגען. איך פאהר צום ים! — האט זיך ריינהארד צולאכט.

— אי, דו שווינדלער! זאג מיר שוין, וואוהין דו געהסט!

— זיי נישט אזוי משוקאווע, ווייל דאס מאל וועסטו זיך פון מיר נישט דערוויסען. דו דארפסט נאר זאגען, אז דריי טאג וועל איך נישט דא זיין. אדיע, אלטער! — האט זיך ריינהארד צולאכט און צוזאמען מיט די אנדערע צוויי קאלעגעס ארויס פון לאקאל.

ס'איז געווען ארום צוועלף אזייגער. בעלא איז נאך געלעגען וואך אין בעט און נישט געקענט בשום אופן איינשלאפען. זי איז געלעגען אויף איהר בעט און די פליידער

[illegible]

אטעם־צוגען און זיך גוט איינגעהערט, אויב זי שלאפט.

— ענדליך! גאנץ לאנג האט ער גערויערט! — דאס געמורמעלט די מענער־פיגור, וואס איז נישט געווען קיין אנדערער, ווי ריינהארד.

פלוצלינג איז דורכ'ן פענסטער אריינגעפאלען א פאס ליכט פון א בלענד־לאמטער.

[illegible]

סטראַשונ'ס ביבליאָטעק

(ענדע פון זײט 6

רעב גרױסען אוצר פון ספרים. די ביבליאָטעק האָבען בעזוכט דער „חפץ חיים", מענדעלע מוכר ספרים, דער גאון ר' שלמה הכהן, שלום עליכם, שלום אש, עפּאַטאַשו, שמעון דובנאָװ, אנסקי און אַנדערע גדולים, און ביבליאָטעק געפינט זיך א פנקס, װאו יעדער באזוכער, א גדול פערשרײבט זײנע אײנדרוקען און אײנדרוקען, װאָס אױף איהם האָט געמאַכט די ביבליאָטעק. מיר ברענגען דאָ אײניגע אױסציגען פון די אײנשריפטען אין פנקס. שמעון דובנאָװ האָט ארײנגעשריבען אין פנקס בזה הלשון:

„בקרתי את בית העקר ומצאתי כי יסודו שהונח ע"י החכמות ואיבות ומי יתן שעל היסוד הזה יבנה בית נאמן, לספרותנו בשפתנו ובכל הלשונות חיבריאיקה ויודאיקה וראויה היא זקנת קהלותינו שבה יתכונן בית עקר עברי ייחודי שתהא מרכז רוחני לכל תאבי דעת ווילנא יב" אייר תרס"ג.

שלום עליכם האט אזוי אײנגעשריבען:

„אין קײנעם װיל איך בעמײקען, אז אזא מין יודישער אוצר װי די דאָזיגע ביבליאָטעק האָב איך נישט געזעהן נײט נאָר אין דער װאָר, נאָר אפילו אין חלום אין דער צײט, װען די פּאַנטאַזיע שאפט אױף דעם שרײבער און טראָגט איהם אַהעס אױף די פליגלען װײט־װײט פון דער װירקליכקײט: אױף און ירושלים דליטא און אזעלכעס בנינא הזה װאָס קאָן שױן דאַרטען זײן און א"ר ישראל [illegible] דאָס קען ראיה נישט. עשית"ש תרס"ה.

מענדעלע מוכר ספרים: „שמחתי מאד לראות בני ישראל יושבים ועוסקים בתורה. יהי רצון, שהבית הזה יגדל ותלמידי חכמים יהיו לומדים בו תמיד. "ב אלול תרס"ט.

ש. אנסקי: „די נשמה פון א פאָלק איז אומשטערבליך און א גלויהענדען פונק פון דער נשמה פיהל איך דאָ אין דעם גרויסען אוצר הספרים. י"ג אדר ראשון תרס"ט.

שלום אש: „עס נעמט אָן א שרעק צו שרײבען װײטער זעהענדיג דאָס, װאָס אונזערע זײדעם האָבען אונז איבערגעלאָזען. י"ז ניסן תרפ"ה.

יעדער שרײבער מיט זײן לשון און סטיל. שלום עליכם מיט זײן לעבעדיגער, שפרודעלדיגער הומאָריסטישער שפּראַך. אנסקי מיט זײנע נשמה־זוכענישען און שלום אש מיט זײן ראָמאַנטיק.

און מענדעלע...

און מענדעלע האט אײנגעשריבען דוקא אין העברעאיש. מענדעלע דער טאטע אדער רוזלטוגער דער זײדע פון יודיש האט ארײנגעשריבען דווקא אין העברעאיש. א סברא, אז יודישיזם איז נישט דאס, װאס אונזערע הײנטיגע יודישיסטען דרינגען און אפילו נישט, װאס משה ליטװאקאװ מיט זײנע „כאװירים" מײנען...

מענדעלע האט ארײנגעשריבען זײן מאמר אין פנקס מיט 21 יאהר צוריק. דעמאלט, אין רעכטען ברען און יאריד־מחלוקת װעגען יודיש און העברעאיש. אנ'איבריגע ראיה, אז מען קען זײן א יודישיסט און זיך דערלױבען צו „פערשװעכען" די פען מיט העברעאיש. פרוהער פאר'ן רבי'ן און פאר'ן זײדען איז קײנער נישט מחױיב צו זײן!..

דער טונקעלער חכמ'עט זיך: „מערקווירדיג, ווי פיל פון די „נײעסטע" װערק ליגען אױף מיר װי שטױב און װיפיל דער שטױב פון אונזער אלטער ליטעראטור האט מיך אפגעפרישט.

פ. װאָלאָדעק האט דערפיהלט די גרויסקײט פון יודישען יחוס און ער שרײבט: „דאָ פיהלט יעדער אײנער, װאס פאר א יחוס עס איז צו זײן א יוד".

ה. לײװיק האט גאָר קײן װערטער צו פערשרײבען זײן התפעלות און ער שרײבט: װאס זאָל איך אנשרײבען?— שװײגען דאס בעסטע. איך בין פול מיט בעװאונדערונג".

דער גרעסטער צדיק פון אונזער צײט דער „חפץ חיים" האט אױך ארײנגעשריבען: „בעז"ה הייתי פה יום ג' פרשת וירא תרפ"ו".

דוד בערגעלסאָן שרײבט זיך אונטער אין יאהר 1927 נאָר „ירושלער" — ראָװיר — און זאגט: „דאס דאָזיגע הױז — אײנע פון די פּײנען, װאָס מען שען שטעלען ארױס דעם טױט".

װ. לאַצקי־בערטאָלדי זאגט: „װילנע איז נישט קײן שטאָט, נאָר א רעיון. װילט איהר בעשײנפערליך זעהן דעם רעיון, געהט אין סטראשונ'ס ביבליאָטעק".

קומט איהר אין סטראשונס ביבליאָטעק, װערט איהר באמת בעהעפּט פון א מאָדנעם געפיהל. װי נישטיג איז דער מענש און װי מעכטיג איז זײן געדאַנק. װי גרויס איז דער ים און װי קלײן איז דאָס טרעפּעלע, װאָס איז דעם מענשען געגעבען געװאָרען צו שעפּען פון איהם!

קומט איהר קײן װילנע, בעזוכט סטראשונס ביבליאָטעק. איהר װעט דערפיהלען א שטיק אײביגקײט...

געלט

(ענדע פון זײט 6

אױפ'ן טיש, װאו דאס געלט איז געלעגען, אבער ער האט דאס פאר קײן מאל נישט געקאַנט פארלעגען, ער האט געװאלט א ניהרערקנוהען פאר א הײליק בילד, בעטען גאט, ער זאל איהם אין פלאָנטער פון השבון בײהילפיג זײן, אבער ער האט זיך באלד דערמאנט, אז דאס הײליגע בילד האט ער אײנמאל שפעט בײ נאכט, מיט דעם שטױב, װאס איז דערױף געלעגען, ערגיץ אונטער'ן שטאל בעגראבען און עס איז שױן לאנג דערפון קײן זכר נישט געבליבען. ער האט גערעכענט ארײנגײן צו א שכן און יענער זאָל איהם דאס געלט בארעכענען, אבער ער האט גאנץ גוט געװאוסט, אז די שכנים ושנען אױף איהם בײז און אז ער װיל ב'כלל נישט, עמיצער זאל װיסען דאס ער האט פאר דעם חודר אזױפיל געלט בעקומען.

ער האט אנגעהויבען נאכצורעכענען, אבער אנשטאט ארױסצובעקומען א סך־מע פון צװײ און דרײסיג טױזענט מארק האבען זיך אױף זײן שטערן גרויסע טראָפּענס שװײס ארױסגעװעצט. ער האט ארונטערגעװאָרפען די רױטע שטיהל פון זײנע פּוס, עפּעס אזױ װי זײ, װאָלטען זײן א שטערונג צום רעכענען, אבער גארנישט האט געהאָלפען. דערנאך האט ער געפרוװט רעכענען אױף די פינגער פון די פוס, אבער דאס שרײענדיגע קינד און דער באליע האט איהם יעדען ארער און יעדען נערװ ארונטערגעשניטען און ארונטערגעריסען; פון יעדע נערװ האט געטריפט מיט א מאָדנע־װילדער גיריקײט און יעדער אדער האט אין איהם געשפּרונגען, װי א פארגיפטעטע שלאנג. דערנאך איז ער א בערװעסער פון מישל אראָפּגעשפּרונגען, און זיך געװאָרפען, װי א מענש, װאס פילט א ניטװענדיגקײט צו גײן אױפ'ן קאָפּ, אבער מעהר, װי אײן און דרײסיג טױזענט מארק, האט ער בשום אופן נישט געקענט אױסצײלען. ער האט נאָכאמאל געפּרוװט זוכען אין אלע קעשענעס, אפשר װעט ער דאָך נאך ערגיץ װאו געלט געפינען, אבער ער האט דעם לעצטען טױזענטער, נישט געקוקט אױף אלע זײנע בעמיהונגען, נישט געקענט געפינען. ער האט אראָפּגעװאָרפען דאס אױסגעצעהלטע געלט און דעם רױטען צערױסענעם קאָפּטאן פון זײנע קרומליכע אקסלען און געבליבען שטײן אינמיטען שטוב מיט צעשױבערט פערשװיצטע האָר און מיט א אָפען אױפגעריסענעם העמר, פון װאנען עס האבען ארױסגעקוקט צװײ צעשטאָכענע ברוסטען און א קלײן שמאל אײנגעבראָכען האַרץ.

ער איז ארױסגעלאָפען אױפ'ן גאס און באלד װידער צוריק געקומען, װארים די בלױקײט פון הימעל און דאס גרינקײט פון די שטערן זענען פאר איהם אויצט געװען, װי א געזעגענונג פאר א מענשען אין די לעצטע רגע'ס פון זײן לעבען.

ער איז צו צו דער באליע, װאו זײן װײב איז געשטאנען בארענדיג דאס קינד און זי געװאלט העסען איבערצײלען דאס געלט, אבער װי צומישט פון א פלוצלונגדיגען דונער, האט אין זײנע אױגען עפּעס, װי א בליץ־געטון.

עס איז געװען זײן קלײן פיר יעהריג מײדעלע, װעלכע איז געזעסען נעבען דער באליע און זיך געשפּילט מיט צענדליגער פּיצעלער שױן א צערױסענעם טױזענטער, װאס זי האט אראָפּגענומען פון טיש בשעת'ן צײלען און צעברעקעלט אױף פיל פּיצלעך.

— טױזענט מארק! טױזענט מארק! װאס זאל איך דיר טון דו בענקארט אײנער!? — האט גזשינא װילד געשריגען. אבער נאך אײדער ער האט װירקליך געהאט בעשלאסען, מיט װאס דאס קינד צו בעשטראָפען, איז די שטראף שױן געװען אױסגעפיהרט: ער האט דאס מײדעלע א כאפּ געטון פאר דעם װײסלען, קינדישען גענים און די א האסטיגען װאָרף געטון צו דער װאנט װאו זי איז געבליבען באַקלעבען.

דאס מײדעלע האט נישט מער, די נאך ברײטער געעפענט די בלױע אױגען, געזאגט „מאמע" און באלד זיך אױף אײביג פערמאכט.

אז גזשינא'ס װײב האט דערזעהען, װאס דאָ איז פארגעקומען, איז זי גיך צוגעלאָפען ראטעװען דאס מײדעלע, אבער זי האט מיר נישט געקענט, זי איז אנידערגעפאלען אױף דער ערד און שפּיל די אױגען פערמאכט. לכתחילת האט גזשינא געמײנט, אז זײן װײב שלאָפט, האט ער זי געפרובירט װעקען, אבער זי איז מעהר נישט אױפגעשטאַנען.

דערװײל, איז דאס קינד אין דער באליע דערטרונקען געװאָרען. אלע פערשודענפארביגע זײפנבלעזלער, װאס האָבען די גאנצע צײט ארומגעטאנצט אױפ'ן װאסער, זענען שױן לאנג געװען צוגאנגען און פערשװאונדען, בלױז אײניציגע צװײ גרויסע, בלױע בלעזלער זענען נאך לאנג געשטאַנען אין דער אױך, אין דער מיט פון דעם טרױבן, טױט'ן װאסער־שפּיגעל און זיך נישט באװעגען.

עס זענען געװען די בלױע, טױטע אױגען פון דעם קלײנעם, אלט טאנזיקען קינד...

—=0§0=—

GRAND-KINO — גראַנד־פילם
הײנט און טעגליך! א װעלטען שעהן קונסטװערק פּראַכט פון אױסשטאַטונג! און א סך אַנד.
רעװיו פון האָליװאָאָד
25 פּױלישע און אַמעריקאַנישע סטאַרס, 15 מוזיקאַלישע שלאַגערס, 200 גירלס. •••••••• אין די הױפּט־ראָלען:
Hanka Ordonówna, K. Janusz, John Gilbert, N. Shearer, B. Keaten
Bessie Love Karol Dane (Slim), C. Nagel, Jean Crawfod, Anita Page
אָנהױב 4 א זײגער נאָכמ. לעצטער סעאַנס 10.15, שבת און זונטאָג 12 א זײגער לעצטער 10.15. פּרײזען אױף די פּריהמאַרגענס ערמעסיגט. עקסטראװאַגאַנטישע קרעאַציע פון ביסטער קיטאָן.

LUNA
גיגאַנטישע פּערנעהם פון די רעאַליזירונג דורכ'ן געניאַלען רעושיסער סטרזשעװסקי. מיטרײסענדע פילם־קונסט־שטיק געשאַפען אױפ'ן יסוד פון רוסישען ראָמאַנס.
די טראַיקע
דראַמע פון אײנזאַמער מענשליכער נשמה, װאָס איז פּערװיגט אין ליבע און צוריסען פון לײדענשאַפטען, װעלכע שפּילט זיך אָפּ אױף די ענדלאָזע רוסישע סטעפּען. די הױפּטראָלען קרעאירן:
Olga Czechowa i H. A. Schlettow
מוזיק־אילוסטראַציע פון גרױסן סימפאָנישען אָרקעסטער אונטער דער לײטונג פון ה' לעאָן קאַנטאָר און גױזאַנג פונ'ם רוסישן כאָר אונטער דער לײטונג פון ה' טעאָדאָר רידער. אָנהױב פון די סעאַנסען 4 א זײגער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 א זײגער מיטאָג. •••••• פּרײזען פון די פּלעצער אױפ'ן ערשטען סעאַנס פון 1 זלאָטי, שבת און זונטאָג אַלע פּלעצער צו 75 גראָשען און 1 זלאָטי.

קינא־טעאַטער „Przedwiośnie" זשעראָמסקיעגאָ 76/78
הײנט און טעגליך
א גרױסע עראָטישע מאָדערנע דראַמע מיט די סובטעלע ערשײנונג פונ'ם אײראָפּעאישען עקראַן. אין די הױפּט־ראָלע CAMILLA HORN מיט'ן סימפּאַנישען אַמאַנט Wiktor Varkoni בעמערקונג: אין װאַרטע־זאַל א ראַדיאָ־קאָנצערט און בעת דעם אַנטראַקט ראַדיאָ־קאָנצערט אױפ'ן זאַל.
„דאָס האַרץ אױפ'ן ברוק"
דער נאָהענטסטער פּראָגראַם: „Walka o Różę Marię" אין דער הױפּט־ראָל Jean Grawford

CZARY
הײנט און װײטערדיגע טעג! גרױסער פילם פון יודישען לעבען
„די טראַגעדיע פון דער ראַסע"
אין דער הױפּטראָל: Mauricea Rudolf i Dora Dawidson
אָנהױב 4 א זײגער נאָכמ. שבת און חגאות 12 מיטאָג. אױפ'ן ערשטען סעאַנס זענען די פּרײזען די נידריגסטע.

Dr. med. H. Gutsztadt
אקושער־גינעקאָלאָג צוריקגעקעהרט
Zachodnia 62 (Cebieln. 23) telef. 129-52
נעמט אָן פון פון 5 ביז 7 אָװענד.

Dr. H. Weisshoff
אינערליכע און קינדער־קראַנקהײטען
זאַװאַדזקאַ 23 — טעלעפ. 162-95
צוריקגעקעהרט.
נעמט אָן פון 2–4 נאָכמ.

Dr. J. LUBICZ med
Ortopeda
גראַנסקאַ 28, טעל. 183-17
ספּעציאַליסט פון בײנער און געלענק־קראַנקהײטען פערקרימונגען פון פלאַטפוס און גלידער פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען, װי װקלאַדקעס געגען פלאַטפוס קונסטליכע פוס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען א. א. װ. נעמט אָן פון 2.30 ביז 4.30 נאָכמ.

Dr. Niewiażski
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און מענער־שװעכע בעהאַנדלונג מיט קװאַרץ־שטראַהלען. פאַר דאַמען ספּעציעלער װאַרטע־זאַל.
אַנדזשעיאַ 5 טעל. 159-40
נעמט אָן פון 8.10 1–3 5–9

Dr. Ludwik Falk
צוריקגעקעהרט
הױט־ און געשלעכטס־קראַנקהײטען
נאַװראָט 7, טעל. 128-07
נעמט אָן פון 10–12 און פון 5–7 אָװענד.

Dr. med. B. DONCHIN
ספּעציאַל־אַרצט פאַר אױגען־קראַנקהײטען האָט זיך איבערגעצױגען אױף פּיעטריקאָװער 90, טעל. 221-72
נעמט אָן פון 10–1 און 4 — 7.30

Dr. med. D. RAWICZ
ספּעציאַליסט פאַר קינדער און אינערליכע קראַנקהײט
קילינסקיעגאָ 49 טעל. 154-36
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 3–5 נאָכמ.

װינער אָרטאָפּעדישע פּראַצאָװניע
— אונטער אױפזיכט פון א דאָקטאָר ספּעציאַליסט — מאַכט לױט גיפּס־מאָדעלען װקלאַדקעס געגען פּלאַטפוס קינסטליכע פוס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען און אַפּאַראַטען א. ז. װ. גדאַנסקאַ 28, װ. 1, פון 5–7 אָװענד

Dr. Wołkowyski
צוריקגעקעהרט
צעגיעלניאַנאַ 25
טעלעפאָן 126-87
ספּעציאַל־אַרצט פאַר הױט װענערישע קראַנקהײטען און מענער־שװעכע. אַלע־אַרט אַנאַליזע בעהאַנדלונג מיט קװאַרץ־שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8–2, און פון 6–9 אָװענד.
בעזונדער װאַרטע־זאַל פאַר פרױען.

Dr. med. H. Różaner
ספּעציאַליסט פון הױט־ און װענערישע קראַנקהײטען און קינדערלאָזיגקײט
נאַרוטאָװיטשאַ 9, טעל. 128-98
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 8–10; 5–8 אָװענד
א ספּעציעלער װאַרטע־זאַל פאַר פרױען.

Dr. med.
G. Gersztajn
ספּעציאַל־אַרצט פאַר אױגען־קראַנקהײטען
Traugutta 12 (טראַוגוטאַ)
Telefon 175-10
נעמט אָן פון 11 ביז 1 און פון 7 ביז 8 אָװענד.

Dr. Med. E. Reicher
ספּעציאַל אַרצט
פאַר הױט האָר און װענערישע קראַנקהײטען דיאַטערמיע־בעהאַנדלונג און עלעקטראָ־טעראַפּיע
פּאָלודניאָװאַ 28 טעל. 201-93, נעמט אָן פון 8–11 פריה און 5—9 אָװענד. זונטאָג פון 9–1 מיטאָג.
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פּרײזען

Dr. A. Mazur
צוריקגעקעהרט
װסכאָדניאַ 67, — טעל. 166-01
נעמט אָן פון 10–2.31.30 און 4–6 אָװענד:

Dr. med. Adam Bender
נאַרוטאָװיטשאַ 30 טעל. 114-75
ספּעצ. אינערליכע און האַרץ־קראַנקהײטען

פלעגט די פיס
PEDICURE
S. Łódzki
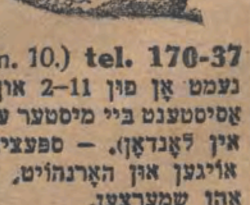
Traugutta 5 (Krótka m. 10.) tel. 170-37
נעמט אָן פון 11–2 און פון 4–7 אָן. — געװעזענער אַסיסטענט בײ מיסטער עמאַלען (היהנער־אױג־אַנשטאַלט אין לאָנדאָן). — ספּעציאַליסט צו בעזײטיגען הונער־אױגען און האָרנהױט, װי אַרײנגעװאַקסענע נעגעל אָהן שמערצען.
1257

Dr. med. M. Heller
ספּעציאַליסט פאַר הױט־ און װענערישע קראַנקהײט און מענער־שװעכע
נאַװראָט 2, טעל. 179-89
נעמט פון ביז 10 פריה, און פון 4—8 אָװענד
פאַר פרױען פון 4—5 נאָכמ.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע פּרײזען.

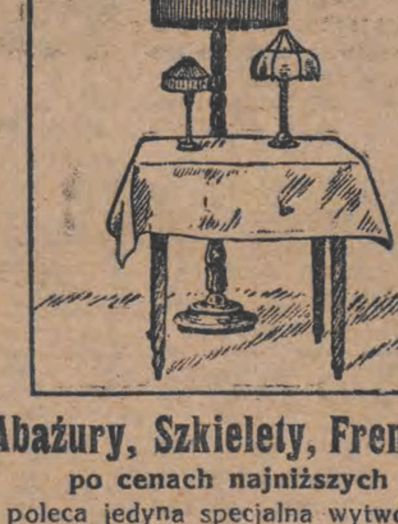
Abażury, Szkielety, Frendzle
po cenach najniższych
poleca jedyna specjalna wytwórnia
F. Laskowska
Zamenhofa 4 (Rozwadowska)

א צימער און קוך
פאַר װאָפּאַרט איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען פּאָמאָרסקאַ 40 בײ סקורקאַ. 4733

פון זאַפּאַרט צו פערדינגען
2 פראָנטאָװע שטובען מיט א באַלקאָן אױף עק זגיערזשער. צו ערפאַהרען בײ זילבערבערג זגיערזשער 22. 4737

פּױלישע שפּראַך
װערט ערלערנט גרינדליך דורך א קורצער צײט. װסכאָדניאַ 29, װ. 3.

אַנ'אַרט צו שלאָפען
מיט בעקװעמליכקײטען פאַר 2 אַנשטענדיגע יונגעלײט בײ א פײנער פאַמיליע ביליג. צו ערפאַהרען בײ אױערבאַך קילינסקיעגאָ 41

מעבלאַנישע שלאָסערײ און װײסערײ
J. Reder, Łódź
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
[illegible] גדאַנסקאַ 20 װ. 17.

געגען שװײס פון פיס
[illegible] № 10

מעבעל

מעבעל-קאָאָפּעראַטיוו „סטיל", נאַרוטאָוויטשאַ 4, (פ. דזיעלנאַ) טעל. 190-26.
בעפאָר איהר גייט קויפען מעבעל בעזוכט אונזער

מיר בעזיצען אויף לאַגער: נייסט מאָדערנע שלאָף-צימער, שפּייז-צימער, גאַבינעטען און ווי אויך איינצעלנע מעבעל-שטיקער. סאָלידע אויספיהרונגען לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאָדעלען. ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלע אַרט טישלער אַרבייטען אויף גוטע בעדינגונגען און פּינקטליכע אויספיהרונג.
קומט און איבערציינגט אייך!

„סטיל"

קינא
ZACHĘTA
זגערזשער 26

פון 7/10 ביז 13/10 איינשליסליך
גרויסער יום-טוב'דיגער פּראָגראַם

„ל'ווי-ביק"

אין די הויפּט-ראָל:
יאַנאַס טורקאָוו

ס'נעמען אויך אַנטייל פאָלגענדע אַקטיאָרען:
מ. ליפּמאַן, ה. גאָטליב, כ. סעגאַלאָוויטש, סאַנדלער, פעניגשטיין, לערערמאַן, ווי אויך דער 5-יעהריגער כאַטיק.
צו דעם אויביגען פילם איז אַנגאַזשירט געוואָרען אַ ספּעציעלער כאָר, וועלכער וועט אויספיהרען פערשידענע יודישע לידער, וועלכע זענען צוגעפּאַסט צו דעם דאָזיגען פילם.
אָנפאַנג פון די סעאַנסען אין די חול-המועד טעג — 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג. יום-טוב — 12 אַ זייגער פאַרמיטאָג.

דער דיפּלאָמירטער ווינער שוה-מייסטער
פון אָרטאָפּעדישע
שיך!!!

נעמט אָן בעשטעלונגען אויף שיך פאַר פערטשידענע פוסקראַנקייטען ווי: פלאַט-פיס, קורצע-פיס, אויסגעקרומטע פינגער, הויט-פערהאַרטע-אַדטשיסקעס א.ד.ג. אַנאַטאָמישע לויט דער מען דיציניטער פאַרשריפט. ערשטקלאַסיגע און עלעגאַנטע אויספיהרונג. איך גאַראַנטיר, אַז נאָכ'ן בענוצען מיינע שיך ווערן בעזייטיגט אַלע פוס-שמערצען און פערהיט פון אַלע פוס-קראַנקייטען דישיך אויף פלאַט-פוס ווערען אויסגעפיהרט אָהן שום וואַקלאַדקעס.
דיפּלאָמירטער ספּעציאַליסט פאַר אָרטאָפּ. שיך
Moritz Silberstein
Łódź, ul. Pilsudskiego 49
poprz. of. II piętro m. 51

Polisy „Equitable"

די פּאָליסען פון דער געז. „Equitable" וועלכע וועלען געמאָלדען ווערען דער געזעלשאַפט ביז'ן 6-טען נאָוועמבער, וועלען געניסען פון בעסערע ליקווידאַציאָנס-בעדינגונגען. כ'נעם אָן צו ערלעדיגען נייע פּאָליסען אויף גינסטיגע בעדינגונגען
נור ביז'ן 15 אָקטאָבער
Sz. Goldman, Wschodnia 36
פון 4 ביז 6 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

מיט אַ רוהיג געוויסען
קענען מיר גאַראַנטירען,
דאס מעטאַל-בעטען, קינדער-וועגעלער, מאַטראַצען פאַר האַלצענע בעטען לויט'ן מאָס „פּאַטענט", וואַש-טישען און וויזשימאַטשקעס צום ביליגסטען איז צו בעקומען אין
פאַבריקס-לאַגער
„Dobropol"
פּיעטריקאָווער 73 אין הויף, טעל. 158-61

אַ נייע ניי-מאַשין
זינגער'ס איז צוליב אָפּרייזע צו פערקויפען. פּיעטריקאָווער 16, פראָנט דריטער שטאָק פון 1—10 פאַרמיטאָג.

אין מיין ביוראָ
ווערט ערלעדיגט ביטעס אין אַלע אורזשענדעס, סאָנדעס, היפּאָטעקען, ירושות, דיבעסטע עצות אין יורידישע געשעפטען אויך היפּאָטעקען-חובות
י. זאַמעק פּאָמאָרסקאַ 19
טעלעפאָן 200.10
קלויזולעס ווערען ביי מיר ערלעדיגט אין משך פון 24 שעה

יז דער 7 קלאַסיגע
נאָבען שולע פון
נ. פיינהויז זאַוואַדזקאַ — 26 —
ווערען אָנגענומען קינדער אין עלטער פון 5 יאָהר
בעמערקונג: די שולע עגזיסטירט שוין 37 יאָהר און אויסער די אַלגעמיינע למודים, וואָס ווערט גרינדליך געלערנט לויט דעם רעגירונגס פּראָגראַם, צייכענט זי זיך אויס מיט איהר גרויסען פּראָגראַם פון אַלע יודישע למודים.

Dzieci nerwowe, mało-zdolne, cofnięte, umysłowo - upośledzone i trudne do prowadzenia są przyjmowane do kompletu, prowadzonego według najnowszych specjalnych metod przez dyplomowane siły nauczycielskie (po zwiedzeniu zakładów tego typu zagranicą). Informacje: Żeromskiego 99 m. 3, od 4 do 6 pop.

צו שלאָפען
פאַר איינע אָדער צווי פרויליינס קעז זיי" מיט אַ פּראַצאָווניע ביי אַנ'אָנשטענדיגע פאַמיליע. אָפּערטען אָפּצוגעבען אין „לאָדזשער טאַגעבלאַט" פאַר „M. N."

Dr. med. IGNACY MARGOLIS
אויגען-אַרצט און אָפּעראַטאָר
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
אַל. קאָשטשושקי 9 — טעל. 165.71
נעמט אָן פון 1—2 און 5—7

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, דאָס אין מיין ניי-רעמאָנטירטע" פריזיער-אַנשטאַלט זענען די פּרייזען ערמעסיגט. שערען קאָסט 1 זל., ראַזירען—50 גר., אָנדולאַציע 1.50, מאַניקיר 80 גר.
מיט אַכטונג פריזיער-אַנשטאַלט
פּיעטריקאָווער 60.

קוואַליפיצירטע רעפּעטיטאָרקע
רונד זאַמאַרד ווירד פון זאָפאַרט געזוכט, צו ערפאַהרען פּיעטריקאָ-ווער 200 וויטעלפאָן 4685

Dr. A. Uryson
אינערליכע קראַנקהייטען
ספּעציאַליסט: מאָגען, קישקעס און לעבער-קראַנקהייטען
11 Listopada (Konstantynowska) **20**
נעמט אָן פון 3—5 **tel. 21585**

צנים פחים בדרך עקש,
שומר נפשו ירחק מהם.
תקעו בחדש שופר, בכסה ליום חגנו. כי חוק לישראל הוא
משפט:
איבער דעם זאַלסטו גלייך קומען אין דעם בעוואוסטען רעכטסקאָנסולטענטען-ביוראָ
מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17
(זאַכאָדניאַ 52) טעל. 148-79
וואו עס ווערט פינקטליך ערלעדיגט, געוויסענהאַפט געשריבען אַלערליי ביטעס: ציווילע, קאַרנע, האַנדלאָווע אַפּעלאַציעס, אַדוואָלאַניעס, קלאַוזולעם, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פוילען, יועגען דירות אין אורזשאָנד ראָזיעמטשי. ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.
בעמ.: קלאַוזולעסאַוי זאַבעזפּיעטשעניעס ווערען ביי מיר ערלעדיגט
במשך 24 שעה.
מיט אַכטונג
ד. מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17

עלטערן!
אין מיין נאָכמיטאָג **חדר-שולע** ווערען אָנגענומען קינדער, וואָס לערנען אין פּאַווּשעכנע שולעז צו לערנען: עברי, חומש רש"י, תנ"ך, משניות, גמרא, היסטאָריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע בריף זעלבסט צוזאַמענשטעלען. ס'ווערען אויך אָנגענומען אָנפענגער פון 5 יאָהר אָן, ווי ס'ווערט אין פערלויף פון חדשים אויסגעלערנט גרינדליך דאַוונען. שטרענג, רעליגיעזע ערציהונג! צוגענגליכע פּרייזען. איינשרייבען טעגליך 2 ביז 8 אָוונט.
יחיאל דוד ראָזענפעלד
פל. וואָלנאָשטשי (נייע שטאָט) 6
קוועער אָפיצינע, רעכטס, 2, שטאָק.

מאָטאָרען
עלעקטרישע, נייע און געניצטע
צו פאַבריקס-פּרייזען
רעפּעראַציע-וואַרשטאַטען איבערוויקלונג פון מאָטאָרען און דינאַמאָ-מאַשינען אינסטאַלאַציעס פון עלעקטרישער קראַפט, ליכט, סיגנאַליזאַציע, בליץ-אָפּלייטער פיהרט אויס
Przed. Robót Inżyn.-Elektro-Mech.
M. RAK Zawadzka 12 tel. 214-11

וויכטיג פאַר דאַמען!
מאַכע איך די עלעגאַנטסטע דאַמען-היטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלטעסטע היטע איבעראַרבייטע איך אויף גאַנצליך ניי. געדענקט די אַדרעס:
פאַר נאָר **2.50** זל.
זאַוואַדזקאַ 23
בעמערק.: ניי היטען די לעצטע נייהייטען אין פּאַנער ביליגער **50 פּראָצ.** ווי איבעראַל אויספּערטיגונג
„TOLA"

ווילנער ספרים-סקלאַד	פערקויף פון שול-ביכער אין אַלע שפּראַכען	ספרים סקלאַד וואָסכאָדניאַ 34 פראָנט געשעפט	פערקויף פון שרייב מאַטעריאַל	פערטרעטונג פון קאַלאַמייער טליתים.

מחזורים 25 פּראָצענט ביליגער!!!
דערמיט מעלדען מיר, אַז דער ספרים-סקלאַד „מסורה" איז איבערגעטראָגען אויף וואָסכאַדניאַ 34. פראָנט געשעפט ווי אויך איינגאַנג דורכ'ן טויער. צו בעקומען אַלע אַרט ספרים און לעהר-ביכער ספּעציעלער אויסוואַהל פון מחזורים, אויך די וועלט בערימטע ווילנער רב פנינים מחזורים, אויך מיט פּוילישע איבערזעצונג, ש"ס, חומשים, פסוקים, משניות, מדרשים, סדורים, טליתים, גאַרטלען, קאַפּלעך, ציצית, מזוזות, צום נייעם שול-סעזאָן פערקויף פון אַלערליי שול-ביכער אויך שרייב-מאַטעריאַל, אַזוי אַז דאָס חדר יונגעל קאָן זיך אַלעס אוי'ן אָרט איינאָרדנען צו רעיעלע פּרייזען. מיר האָבען געפּועל'ט ביי די ווילנער ספרים פערלאַגען גרויסע הנחות ספּעציעל פאַר קינדער גמרות פאַר חדרים פון פירמע ראָזענקראַנץ, שריפטזעצער צו ביליגע פּרייזען, אַזוי אַז דאָס אָרימע קינד וועט קויפען אַ ליכטיגע, ריינע, פּינקטליכע ווילנער גמרא צום פּרייז פון אַ וואַרשאָווער גמרא. געדענקט דעם אַדרעס:
וואָסכאַדניאַ 34. פראָנט געשעפט אָדער דורכ'ן טויער.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאַר וועגערישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָלאָגישע און נערוועז-קראַנקהייטען.
כהאַרץ לאַמפּ-עלעקטרישער היילקאַבינעט-קאַסמעטיק
טעגליך פון 8 אַ זייגער פריה ביז 9 אָוונט
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג
בעזונדער וואַרטע צימער פאַר פרויען
וויזיט 3 זלאָטעס

לאָמבאַרד **אַ ליציטאַציע**
וואַרשאָווער לייה-אַקצ.-געז. אויף בעוועגליכע משכנות
אָפּטיילונג אין לאָדז, זאַכאָדניאַ 31
מאַכט בעקאַנט, אַז ד. **21, 22, 23** און **24 אָקטאָבער** 1930
און טעגליך
וועלען ווערען פערקויפט דורך אַ עפענטליכע **ליציטאַציע** די אין זיין צייט ניט-פּראָלאָנגירטע משכנות. די פּראָצענט דאַרפען איינגעצאָהלט ווערען פאַר'ן
17-טען אָקטאָבער 1930
ווייל נאָכ'ן דאָזיגען טערמין ווערען די משכנות-איינליגער מוזען צוצאָהלען די קאָסטען פון דער מלוכה'שער פּראָביר-אַנשטאַלט פאַר דער דורכגעפיהרטע פּרויבען-שטעמפּלונג; די ליסטע פון די נומערן פון די משכנות, וואָס אונטערליגען דעם פערקויף וועט ווערען פערעפענטליכט אין „קורייער לודזקי" און עס וועט אויסגעהאָנגען ווערען אין דער ביוראָ זאַכאָדניאַ גאַס נומער 31.

Dr. med. Z. DATYNER
ספּעציאַליסט פאַר נירען-בלאָז און אורין-קראַנקהייטען
Piramowicza 2, tel. 148-95
נעמט אָן פון 9 ביז 10 פריה און 6—8 אָוונט.

לעזט דאָס „לאָדזשער טאַגעבלאַט"

Dr. med. J. Nadel
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
פּאָמאָרסקאַ 7 טעל. 127-84
נעמט אָן פון 3 ביז 5 נאָכמיטאָג

טורף- און קאָרט-לאַגער
Sz. Maroko, Łódź
נאָוואָמיעסקאַ 2 פראָנט 1 שטאָק טעל. 15 948
עמפּפעהלט צום חינטער-סעזאָן אַ גרויסען אויסוואַהל פון די נייעסטע און בעסטע דאַמען- און מענער שטאָפען

בוכהאַלטעריע איינפאַכע און דאָפּעלטע (איטאַליענישע און אַמעריקאַנישע)
ווי אויך מאַשין-שרייבען און רעכענען לערן איך אויס גרינדליך פאַר 30 זל. בלויז מאַשין-שרייבען 10 זל. קיליגסקיעגאָ 50 (פריהער צעגעלניאַנאַ 55) קוועער אָפיצינע 1-טער שטאָק. מיר ערטיילען אויך קאָרעספּאָנדענץ, האַנדעלס-אַריטמעטיק און סטענאָגראַפיע.

עס ווערט געזוכט
אַ מאַשין אויסצואַרבייטען פון רוי-בוימוואָל-וואַטע. אָפּערטען אין דער אַדמיניסטראַציע פון „ל. ט." אונטער „S. F."

אַ קינדער-וועגעלע
אין גוטען צושטאַנד ביליג צו פערקויפען פּאָלודניאָוואַ 2, וו. 17, 3-טער שטאָק.

אַ סקאַנקס שאַל
איז גוטען צושטאַנד ווערט געזוכט
ערפאַהרען: בערנפעלד 6-go sierpnia № 7 3-טער שטאָק, פראָנט פון 2—5.

הייראַט
אַ סוחר מיט 600 דאָלאַר אַ בעל-פּרנסה 35 יאָהר אַלט וויל הייראַטען אַ סוחר'ישע פרוי געווינשען אַ דירה. אָפּערטען אין דער אַדמיניסטראַציע פון „לאָדזשער טאַגעבלאַט" פאַר „סוחר".

עס ווערט געזוכט
אַ וואָהנונג
פון 2 שטובען מיט קיך מיט אַלע בעקוועמליכקייטען
צו ערפאַהרען אין רעדאַקציע פון 2 ביז 8

קלאַנג-פילם-טעאַטער
„MIMOZA"
ul. Kilińskiego 178
היינט און טעגליך!
ליבעס-דראַמע פון גרויסע געפיהלען און אויפאָפּפערונגען.
טראַגעדיע פון אַ געפאַלענער פרוי
דאָס האַרץ פון אַ גאַסען-פרוי
אין די הויפּט-ראָלען:
Gerime Griffith און **Edmund Lowe**
אָנפאַנג אין די וואָכען-טעג 5.30, 7.30 און 9.15
שבת, זונטאָג און הנאות 3.30
אויסערן-פּראָגראַם:
רעוועלאַציע-קלאַנג-צוגאַבע
דער נאָהנטסטער פּראָגראַם:
מעלאָדיע פון הערצער

ערשטקלאַס. פאָטאָגראַפישער אַנשטאַלט
„Bernardi"
פּיעטריקאָווער 17 טעל. 144-11
האָט פערקלענערט די פּרייזען
6 פּאָסטקאַרטען—5 זלאָטיס
ביי יעדער פּויזע (ביז צו דער העלפט, ביז צו די קניה, צי די גאַנצע פיגור)
די רעדוקציע פון די פּרייזען האָט נישט קיין איינפלוס אויפ'ן קוואַליטעט פון דער אַרבייט.

7-קלאַסיגע שולע און פּרעבעלשולע פון — די רענאָמירטע — ערציהונגס-אַנשטאַלט
קאַצענעלזאָן-נאַחומאָוו
נאַד לודקאַ 8 (צווישען נאָוואָמיעסקאַ און וואָסכאָדניאַ)
טעלעפאָן 177-01 (פון 11 ביז 2)

קינדער אין שול-צוואַנג עלטער ד. ה. פון 7 ביז יאָהר ווערען אָנגענומען אין די קלאַסען A, B, C, I, II, III, IV.
אין פאָרבערייטונגס-קלאַס A^0 ווערען אָנגענומען ענטוויקעלטע קינדער פון 5½—7 יאָהר. אין די פרעבעל-שולען קינדער פון 3—7 י.

חוץ דעם אַלגעמיינעם שול-פּראָגראַם, קענען די אָרטאָדאָקסישע קינדער געניסען פון נאָכמיטאָג-חדר, וואו ס'ווערט געלערנט גרינדליך אַלע למודי-קודש, דהיינו: חומש, רש"י נ"ך, גמרא תוספות דורך מלמדים ספּעציאַליסטען אונטער דער פּערזענליכע השגחה און הנהלה פון בעוואוסטען למדן ר' יעקב בנימין קאַצענעלזאָן. בעמ. די צאָהל שעה'ן, ווי אויך מלדים פאַר למודי קודש זענען היי-יאָהר בעדייטענד פערגרעסערט. פאַר פיזיש שוואַכע קינדער, ווי אויך פאַר אונבעמיטעלטע עגז. אַ

נאָכמיטאַג-שולע נאָכמיטאָג-חדר	**ביליגער ביז 50%**	נאָכמיטאַג-פּרעבעל-שולע

לעזט!
אַכטונג! ——— אַכטונג!
קאָנקורענץ-פּרייזען!
כדי צו ערמעגליכען די ברייטסטע קרייזען פון ב' פּובליקום צו בעקומען אַ ביליגע און גוטע קינסטלערישע אויפנאַהמע' זענען די פּרייזען אין מיין פאָטאָגראַפישען אַנשטאַלט געוואָרען פערקלענערט ווי:

12	שטיק (Express pictures)	זל.	2
6	„ פּאָסט-פּאָטאָגראַפיעס	„	2
6	„ פּאָסט- ברוין	„	6
6	„ „ אויף זייד	„	8

אַכטונג צו אַ ½ טוץ יידענע פּאָסט-פאָטאָגראַפיעס גיט מען צו **אַכטונג**
אַנ'אָריגינעלען פּאָרטרעט בחנם!!
ס'ווערען אויך אויסגעפערטיגט פּאָרטרעטען אין ראַהמען און אויך אַ פערקויף פון ראַהמען
קומט און איבערציינגט אייך!
בעמ. ביי מיר צו בעקומען די אויפנאַהמע פון עספּעראַנטאָ-קאָנגרעס
מיט אַכטונג
„PARISIEN"
קונסט-אַנשטאַלט
פראַנציסקאַנער 30.